

LIETUVIŲ
DIENOS

A. STULGINSKIS, BUV. LIETUVOS PREZIDENTAS, VASARIO 16-SIOS AKTO SIGNATARAS

LITHUANIAN DAYS

FEBRUARY, 1965

1965 M. VASARIO MĖN.

Vyriausiasis Redaktorius / Editor-in-Chief

Bernardas Brazdžionis

Literatūros Redaktorius / Literature Editor

Juozas Tininis

Foto Redaktorius / Photo Editor

Daumantas Čibas

Anglų kalbos Redaktorius / Senior English Editor

Milton Stark

Anglų kalbos Redaktorius / English Editor

Mrs. Dalilė Polikaitis

Leidėjas / Publisher

Anthony F Skirius

Administratorius / Circulation Manager

Juozas Andrius

Redakcijos atstovai atskiruose miestuose ir valstybėse /
Contributing Editors:

Juozas Bertulis, Vladas Būtėnas — Chicago, Illinois;
Vytautas Alf. Braziulis — Cleveland, Ohio —; Vladas
Mingėla — Detroit, Mich.; Balys Raugas — Philadelphia,
Pa.; Cezaris Surdokas — Baltimore, Md.; Petras W. Ur-
ban — Cleveland, Ohio; Vaclovas Verikaitis — Toronto,
Canada; Vytautas Volertas — Riverside, N. J.

Nuolatiniai foto bendradarbiai / Photographers:

JAV: Brockton, Mass. — B. Kerbelienė; Brooklyn-New
York, N. Y. — V. Augustinas, V. Maželis; Chicago, Ill.
— A. Gulbinskas, B. Lungys, V. Noreika; Cleveland,
Ohio — V. Bacevičius; Los Angeles, Calif. — L. Briedis,
Pr. Gasparonis, L. Kančauskas; Manchester, N. H. —
K. Daugėla; New Haven, Conn. — P. Jasiūkonis; Omaha,
Nebraska — Rev. L. Musteikis; Philadelphia, Pa. — F.
Jakaitis, V. Gruzdis; Washington, D.C. — Photo Alda,
P. Labanauskas; Waterbury, Conn. — J. Gaidys.
CANADA: Hamilton, Ont. — A. Juraitis; Montreal, P. Q.
— L. Stankevičius; Toronto, Ontario — J. Dvilaitis.
AUSTRALIA: E. Butkūnas, E. Karpavičius, P. Sakalauskas,
Vyt. Vosylius.

Straipsniai, autoriaus pasirašyti pavarde, slapyvardžiu
ar inicialais nebūtinai reiškia ir redakcijos nuomonę.

Signed or initialed articles do not necessarily reflect the
opinion of the editors or of Lithuanian Days magazine.

Žodinę ir visą kitą medžiagą, spausdintą "Lietuvių Die-
ny" žurnale, LD leidykla pasilaiko teisę panaudoti kitais
atvejais be atskiro susitarimo.

Publishers reserve the right to reprint any or all matter
published in Lithuanian Days magazine without sepe-
rate agreement with the authors.

Rankraščius ir kitą medžiagą, jei kitaip nesusitarta, re-
dakcija tvarko pagal savo nuožiūrą.

Manuscripts or other matter submitted for publication
in Lithuanian Days magazine will be edited at the dis-
cretion of the editors, unless otherwise agreed upon.

"LIETUVIŲ DIENOS" YRA SUJUNGTOS SU "KALIFORNI-
JOS LIETUVIU", LEISTU 1946-49 METAIS.

"LITHUANIAN DAYS" IS COMBINED WITH
"CALIFORNIA LITHUANIAN".

Skaitytojų pageidavimu prenumerata atnaujinama auto-
matiškai, nelaukiant atskiro pranešimo. Nutraukdamas
prenumeratą, skaitytojas administraciją painformuoja
laišku. / If subscription is to be discontinued at expi-
ration, notice to that effect should be sent; otherwise
it will renewed automatically. This policy accords with
the wishes of our subscribers.

Leidžiama kas mėnuo, išskyrus liepos ir rugpiūčio mėn.
Published monthly, except July and August.

Atskiro nr. kaina 65 centai. Single copy 65¢.

Prenumerata metams \$6.00 bet kuriame pasaulio krašte.
Subscription \$6.00 per year in any country of the world.
Garbės prenumerata / Honorary subscription \$10.00.

"Second Class Postage Paid At Los Angeles, California".

LIETUVIŲ DIENOS

LITHUANIAN DAYS MAGAZINE

4364 Sunset Boulevard

Hollywood, California 90029

Telefonas: 664-2910

VASARIS, 1965 METAI
Nr. 2 (151), XVI metai

FEBRUARY, 1965
Vol. XVI, No. (151)

TURINYS / CONTENTS

Dr. kun. P. Celiešius, Tautinė misija. Susimąstymas Vasario 16-tos proga	3
Red. Dr. kun. P. Celiešius, bruožai.	5
Prel. M. Krupavičius, Aleksandras Stulginskis, Vasario 16 Akto signataras ir prezidentas. .	6
A. Stulginskis, Vasario šešioliktoji, kalba, pasakyta 1940 Vasario 16 d.	9
Vyt. Alantas, šventaragis ir moteris, romano ištrauka.	10
Šekspyro sonetai. Septyni sonetai iš A. Tyruolio versto sonetų rinkinio.	11
R. K., Jaunas smuikininkas Rimantas Budreika.....	13
Reportažas iš "Eglės žalčių karalienės" pastatymo Chicagoje.	14
Reportažas iš "Stebuklingosios dūdelės" pastatymo Clevelande.	15
Knogos ir autoriai. Šekspyro sonetai — E. Tumienė.	16
Alės Rūtos "Kelias į kairę" — J. Tininis.	16
J. Bertulis, Muzikos ir dailiojo žodžio koncertas Jaunimo Centre.	17
VEIDAI IR VAIZDAI. Iliustruota kronika.....	18-19
Žmonės, datos ir darbai. Smulkioji kronika.	20

ENGLISH SECTION

We Hope and Trust. Excerpts from a letter to Chairman of Decolonization Committee. .	21
Estonia. (From booklet Estonia — Country, People, History).	22
My Native Land, Estonian National Antheme.....	22
Soviet Inequalities from occupied Estonia.	22
Thaddeus Kosciusko, The Hero of two Worlds, by A. D. Yuskis.	23
Such an Ugly Day, by Alė Rūta. From a novel "The Road to the Left".	24
Lithuanian History in Stamps. Part LXXIV. By A. Bernotas.	24
Lithuanians Make News.	25

VIRŠELIAI / COVERS

Front Cover — Pirmas viršelio psl.

Aleksandras Stulginskis, born on Feb. 27th, 1835, celebrates his 80th birthday this year. He began his studies at the seminary of Žemaitė, but finally graduated from the Halle University in Germany in the field of agriculture.

He edited an agricultural newspaper and the "Farmer's Calendar".

At the beginning of Lithuania's Independent State, he was elected to the Lithuanian Council and was one of the signers of Lithuania's Independence Proclamation.

In 1920 he was elected chairman of the Parliament and on June 19th of the same year he began his office of President of the Republic of Lithuania. After his term in office he retired, but was still active in the press.

In 1941, during mass deportation days in June 14-16, former President Stulginskis and his wife were deported to Siberia where he spent 10 yrs. in a slave labor prison. At the present time he lives in occupied Lithuania.

Aleksandras Stulginskis — Lietuvos Nepriklausomybės atstatymo akto signataras, antrasis Lietuvos Respublikos prezidentas, šiemet vasario 27 d. švenčias 80 metų sukaktį.

(Daugiau biografinių žinių žiūr tekste — 6 psl.).

Back Cover — Paskutinis virš. psl.

Painting by J. Subačius: "Baptizing of Mindaugas in 1251"

Mindaugas is the first ruler and king of historically united Lithuania.

In 1951 Lithuanian of the Free World celebrated the 700th anniversary of the Baptism of Mindaugas; and in 1963 — the 700th anniversary of his death. At that time many articles were written about Mindaugas, man paintings painted. Author J. Kralikauskas wrote two historical novels: "Fire of Flint" and "The Assassination of Mindaugas".

J. Subačiaus paveikslas "Mindaugo krikštas". (Šį paveikslą užsakė prel. J. Balkūnas).

Mindaugas (nuo XII a. galo iki 1263) yra pirmas istoriškai suvienytos Lietuvos valdovas ir vainikuotas Lietuvos karalius.

Lietuvą Mindaugas apjungė 1236 m. Jis pats su žmona, ir daugeliu piliečių apsikrikštijo 1251 m. Karaliūm vainikuotas 1253 (vainikavimas užsitęsė dėl vokiečių kryžiuočių ordino intrigų).

1263 m. karalius Mindaugas nužudytas su dviem savo sūnumis.

1951 metais laisvojo pasaulio lietuviai šventė Mindaugo krikšto 700 metų sukaktį, o 1963 — Mindaugo mirties 700 metų sukaktį. Tomis progomis plačiai rašyta liet. spaudoje apie Mindaugą ir jo laikmetį; dailininkai sukūrė eilę dailės darbų krikšto ir vainikavimo temomis; rašytojas J. Kralikauskas parašė du romnus, Tiltą ugnis ir Mindaugo nužudymas.

Senato kapelionas Rev. Dr. Frederick Brown Harris, dalyvavęs Vasario 16 minėjime Washington viešbutyje ir buvęs pagrindiniu kalbėtoju, su lietuvių grupe pozuoja fotografui.

Iš kairės: F. Giedrytė, Birutė Saldukaitė, Audronė Svotelytė, S. Butkutė, Marija Dambriūnaitė, Senato kapelionas, E. Jurgėlaitė (padainavusi

keletą dainų programoje), Joana Vaičiulaitytė, F. Laučkaitė, Danutė Vaičiulaitytė, Asta Vītėnaitė, L. Dambriūnienė ir A. Vaičiulaitienė.

Rev. Frederick Brown Harris, Senate Chaplan, during his appearance at the February 16th program in Washington, D.C.

Tautinė misija

Susimąstymas Vasario 16 proga

Dr. P. CELIEŠIUS, Los Angeles, Calif.

Minėdami Lietuvos Nepriklausomybės sukaktį, kartais pasijuntame lyg pavargę ir einame į tuos minėjimus tik viešos opinijos verčiami. Dažnas iš mūsų jei ne viešai, tai bent patys sau skundžiamės, ką mes gero gausime tame minėjime. Susirinksimė, padejuosime, geriausiu atveju — kalbėtojui veikiant į mūsų jausmus — paverkslensime ir, atsėdėję keletą valandų, vėl grįšime į kasdienybę. O Lietuvos laisvės kaip nra, taip nėra. Mūsų minėjimai lieka be pasėkų. Tai, esą, tik tuščiažodžiavimas ir nenaudingas laiko eikvojimas.

Argi iš tikrųjų tautinių švenčių minėjimai yra beprasmingi? Ar jie nieko neduoda?

I. VALSTYBĖ IR TAUTA

Tautos nepriklausomybės minėjimas reiškia valstybinio egzistavimo prisiminimą. Kada tauta gyvendama tam tikroje teritorijoje turi nuosavą konstitucinį valdymo aparatą, ji sudaro valstybę. Kai galin-gesnis atėjūnas jėga užvaldo tautą jos teritorijoje ir jai primeta svetimą valdymo jungą, mes tą prievartą vadiname okupacija. Okupacinė vyriausybė, nušalindama teisėtą tautos vadovybę tuo pačiu panaikina jos nepriklausomybę, inkorporuodama tautą į svetimos valstybės ribas. Tauta kenčia prievartą. Tokia šiandieną yra mūsų tauta tarp daugelio kitų panašiai kenčiančių tautų.

Nors valstybinio nepriklausomumo netekimas yra didelis tautai smūgis, tačiau jis nėra esmiškai galutinis tautos egzistavimo smūgis.

Nepriklausomumas yra tik dalinis tautos egzistencijos elementas. Nuo 1772 metų mūsų tauta neteko valstybinio nepriklausomumo iki 1918 metų, tačiau ji nenustojo egzistavusi kaip tauta per tą 146 metų okupacijos laikotarpį. Airių tauta dar ilgiau neturėjo savo nepriklausomybės: beveik 600 metų su pertraukomis, o tačiau ji išliko gyva. Žydų tauta net 2000 metų neturėjo savo nepriklausomybės, o tačiau ji išliko gyva iki šių dienų.

Taip pat ir teritorija (geografinė situacija) yra tik dalinis tautos egzistavimo faktorius, bet ne lemiamasis jos veiksnys. Mes tautinę gyvybę perėmėme iš senolių, kurie gilioj senovėj gyveno ne Pabaltijo teritorijoje, bet kažkur Azijoje, kaip rodo mūsų kalbos kilmė. Tautos gali būti persodintos į kitą teritoriją, ir dėl to jos nenustoja būti tomis pačiomis tautomis. Šį teiginį pakankamai pagrindžia tautų kilnojimosi laikotarpio faktai. Žinoma, teritorinis uždarumas yra labai svarbus veiksnys tautiniam monolitiškumui išlaikyti ir jos egzistencijai puoselėti, bet, sakau, jis nėra galutinai tautą lemiantis veiksnys. Žinoma, lengviau yra išlikti lietuviškiems lietuviams Lietuvos teritorijoje, negu mums Amerikoje, bet mes turime prancūzų tautinę bendruomenę Kanados Quebeco provincijoje, anglišką bendruomenę Australijoje ir daugelyje vietų Šiaurinėj Amerikoj.

Kas tat galutinai nulemia tautinę egzistenciją, jeigu ne valstybiškumas ir ne teritorijumas?

/ Toliau 7 puslapyje

2. ŽMOGUS KURIA PATS SAVE

Tautinei egzistencijai paryškinti pasinaudokime egzistencialistinės filosofijos momentais, atskleidžiančiais egzistencijos esmę.

Nors egzistencinės filosofijos mąstytojai yra skirtingi savo konstruktyviniame galvoje ir dėl to su pagrindu teigiama, kad tiek yra paskirų egzistencinės filosofijos teorijų, kiek yra pačių klasikų egzistencialistų, tačiau vis dėlto pas juos visus galima rasti vieną būdingą bendrą pagrindą, būtent: savęs kūrimą; pagal juos tiek tu esi žmogum, skirtingu nuo gyvulio, kiek įstengi kurti pats save.

Martin Heidegger (vokietis egzistencialistas) žmogaus būties esmę regi sąmoningoj laisvoj kūryboj. Mūsų gimimu yra mums duotas ne tik mūsų savitas kūnas, bet taip pat mus fiziškai ir gyvybiškai apsprendžianti aplinka. Tačiau suvokę, kad mes esame dvasiškai laisvi ir kad artėjame prie savo buvimo ribos – mirties, mes turime prieš akis likusį laiką sunaudoti taip, kad daugiau pasiektume realizuoti kūrybiškai. Žmogaus egzistavimo prasmė glūdi jo kūrybiniame laipsnyje. Tiek egzistuoja, kiek kuri. Kitaip esi vegetuojantis beesminis individas, kaip medžiaginiai įrankiai ar gyvuliniai padarai, kurie nusakomi: esama, dirbama, veikiama, bet ne „aš egzistuoju“, „jis egzistuoja“.

Karl Jaspers (vokietis gydytojas ir filosofas) pabrėžtinai teigia, kad žmogus, kaip žmogus, yra tik tiek vertas, kiek jis veržiasi laisvai save kaip individualybę apipavidalinti ir savo asmenybe išsireikšti. Visa aplinka, kuri apsprendžia veikimo sąlygas, sudaro brutalią žmogaus veikimo plotmę. Žmogus, atsistojęs ant šios brutali – gyvuliškos veiklos – plotmės, vis dėlto dar turi laisvės apsispręsti ir savaip laisvai pasireikšti. Tos žmogaus veikimo laisvės didžiausia apraška yra angažuotis Transcendencijai (už pasaulio esančiai Būčiai). Ne tai sudaro žmogaus garbę ir jo didybę, kad pasiduodi aplinkos įtakai ir esi jos absorbuojamas, bet tai, kad atidavęs aplinkai, kas jai privaloma atiduoti, toliau sieki ir išėini virš jos savo laisvu individualiu veikimu.

Jean-Paul Sartre (prancūzų rašytojas ir filosofas) taip pat pabrėžia žmogaus laisvo veikimo pasireiškimą. Visa aplinka, kuri apsprendžia mūsų kasdienos darbus ir veiklą yra tik dalis mūsų gyvenimo. Ši dalis sudaro mūsų veiklos situacijas. Bet jomis žmogaus gyvenimas nėra išsemiamas. Situacijos tėra veikimo sąlygos. Atsirėmę į mūsų gyvenimo sąlygas toliau mes esame laisvi tarti taip ar ne ir ryžtis save išreikšti laisvu veikimu pagal mūsų individualiai pasirinktą ir apsispręstą siekiamą vertybę. Situacijos žmogaus veikimo būdą tik dalinai sąlygoja. Laisvė gali būti tik užmaskuota, bet nesunaikinta. Galimybių akivaizdoj žmogaus sąmoningas metimasis pirmyn, arba projekcija ir yra ta laisvo veikimo apraška. Save projektuoti, arba mestis ateitin siekiant pasirinktos vertybės, reiškia kūrybiškai egzistuoti. Tik toks žmogaus gyvenimas yra vertas vadintis egzistenciniu gyvenimu.

Gabriel Marcel (prancūzų rašytojas, filosofas egzistencialistas) irgi akcentuoja žmogaus laisvai pasirinktą veikimo siekį realizuoti artimo meilės darbas. Tarpusavio žmonijos santykiuose glūdi žmogaus vertybės mastas. Žmogus, atsiskleisdamas artimui meilės būdu, prasmingai egzistuoja ir prasitęsia amžinybėn. Pagal Marcel, tiek egzistuoja, kiek sieki gėrio. Šis siekimas yra vienintelis prasmingas savęs kūrimas.

Šių garsių paskutinio šimtmečio mąstytojų prisiminimas turi tikslą parodyti, kas sudaro žmogaus egzistencinę vertę. Visi sutartinai pabrėžia laisvą apsisprendimą save angažuotis aukštesniems siekimams. Pasinėrimas į aplinką ir joje ištirpimas neprašoka brutali plotmės. Pakeisti situacijas yra ne mūsų valioj, bet esamose situacijose susiorientuotavimas ir kūrybiškas iškilimas yra vertas egzistencinės žmogaus veiklos vardo. Tokis egzistavimo būdas vadinasi *savęs kūrimas*. Ta prasme ir teigiame, kad žmogus kuria pats save.

3. TAUTOS SĄMONĖ

Grįždami prie temos – tautos egzistencijos klausimo – norime kaip tik remtis anų minėtų egzistencialistų mąstytojų principinėmis mintimis.

Neturėdami nepriklausomos valstybės, o ypatingai mes egzilai, neturėdami nei nuosavos teritorijos, būdami išsklaidyti po įvairius kontinentus tarp įvairių tautų, esame labai nedėkingose sąlygose. Išlaikyti lietuvių tautos egzistencijos siekimą priverstinė emigracijoje, palyginti, mažai saujelei žmonių plačioje svetimtaučių jūroje yra labai sunku, bet vis dėlto įmanoma. Nors svetimos aplinkos situacija,

kurią sudaro darbovietės, kino teatrai, radijas, televizija, mokyklos, svetimom kalbom lektūra, kasdienos apyvokos reikalai su svetimtaučiais, nepaprastai stipriai veikia mus ir blėsina mūsų tautinę sąmonę, tačiau nėra tokios situacijos, kaip sako Jean Paul Sartre, kurioje mes negalėtume savo laisvoje dvasioje tarti „ne“, tai yra: nėra tokios stiprios situacinės prievartos, kad mes negalėtume prieštarauti. Sunku yra pratinti vaikus namuose lietuviškai kalbėti, kada jie lanko anglų kalba mokyklas ir per dienas būvoja angliškoje atmosferoje, bet, kurie tėvai užsispyrę stengiasi namuose palaikyti lietuvišką dvasią, jie gali džiaugtis rezultatais. Jų vaikai valdo neblogai abi kalbas. Tokių tėvų pastangas galime vadinti tautinės egzistencijos pastangomis. Sunku yra įsiveržti su lietuviška programa į radijo valandas ir konkuruoti su angliška programa, bet vis dėlto įmanoma ir daugumoje didesnių lietuviškų kolonijų jomis naudojasi. Tai yra tautinės egzistencijos pastangos. Sunku yra verstis lietuviškų knygų leidėjams ir laikraščių sponsoriams, bet vis dėlto įmanoma ir jų turima. Sunku yra mūsų kūrėjams ir įvairių sričių menininkams išnirti paviršium iš anglų kalba kūrybinės jūros, bet vis dėlto yra įmanoma, ir įvairių sričių meno apraiškomis džiaugiamės. Jie yra tie didieji tėvynės žyniai ir tautinės sąmons puoselėtojai. Gaila, kad neturime savo kino teatro. Bet galime sveikinti matydami realias pastangas jų turėti. Ypač sveikintini Lietuvos laisvės reikalo kėlėjai ir nenuoramos. Jie tikrai yra tautinės egzistencijos mohikanai, tautiniai egzistencialistai.

Visos pastangos ir įvairių sričių kūrybinės apraiškos yra toji filosofų akcentuojama projekcija iškilti virš aplinkos situacijos ir išsireikšti savu, laisvu būdu. Jų kūriniai yra tie faktoriai, kurie gaivina ir išlaiko mūsų tautinę egzistenciją. Pats lengviausias dalykas pasinerti aplinkos situacijon ir joje niveluotis, ištirpti. Ten nereikia jokių pastangų. Tik leiskis pasrovui ir plauk kartu su visais. Bet labai daug pastangų ir dvasinio susitelkimo reikalinga išlikti savistoviu ir individualiai reikštis tautinės kūrybos linkme. Kova už savo tautinę gyvybę svetimoj aplinkoj atskiram asmeniui iš esmės yra kova už savo dvasinę laisvę. Be asmeninio idealizmo neįmanoma tautinė ištikimybė.

Mūsų tautinės sąmonės išlaikymas nereikia kovos prieš visa, kas yra amerikoniška. Mūsų atžvilgiu amerikoniškumas yra mūsų aplinka, mūsų gyvenamoji situacija. Mes ja naudojames kaip gyvenimo sąlygomis. Amerikoniškumui mes turime būti lojalūs ir jį garbingai respektuoti-toleruoti. Bet tolerancija nesudaro gyvenimo pilnumos.. Ribojimasis tik tolerancija gamina masės žmones. O prasmingam individo gyvenimui reikia kažko daugiau. Pagerbus amerikoniškumą, turime dar angažuotis savo tautinei kultūrai. Reikia išnirti iš aplinkos ir projektuoti ateitin tautine linkme. Vieton kvietistinio konformizmo reikia savos kūrybinės projekcijos. Tai yra aukštesnis siekis, kuris pakelia masės individą virš konformizmo. Nebijokime pasireikšti savitais. Individualias kūrybines pastangas pagerbs kiekvienas kultūringas žmogus.

Tolerancijos pakaktų tuo atveju, jeigu tautinė sąmonė būtų tik paveldima. Tačiau, ji nėra paveldima, o perduodama. Kalba vaikams perduodama išmokymu, o ne gimimu. Pasakos ir tautiniai papročiai jaunoms kartoms perteikiami gyvenimu, kartoju, o ne gimimu. Tautiniai šokiai perduodami išmokymu, o ne gimimu. Dainos perduodamos besikartojančiu dainavimu, o ne gimimu. Tėvynės kultūros istorija pasisavinama išmokimu, o ne gimimu. Gimimu galima paveldėti fiziologines ir psichines savybes, bet ne tautinę kultūrą. Dėlto norint perteikti naujoms lietuvių kartoms tautinę kultūrą ir per ją įžiebtį jaunimo sielon tautinę sąmonę, reikia ta tautine kultūra gyventi. Namuose, kur tėvai su vaikais nekalba lietuviškai, lietuviškas žodis jiems nebus perduotas. Jaunimas, nedalyvaujantis lietuvių kultūrinuose parengimuose, nepasisavins lietuviškos sąmonės. Tokių pavyzdžių teikia gausiai mūsų tautos istorija. Net priežodžiu virtęs posakis apie mūsų tautos nutautėjusius bajorus: „Gente sum lituanus, natione polonus“ akivaizdžiai įrodė tautinės kultūros pasisavinimą ne gimimu, bet kultūrinu auklėjimu. Tik tautinės kultūros apraiškos uždega jaunose kartose tautinę sąmonę. Tik tautine kultūra realus gyvenimas puoselėja tautinę sąmonę. Tautinės kultūros išlaikymu sielojimasis yra anoji filosofų minima egzistencinė projekcija – mestis ateitin laisvu dvasios polėkiu ir įprasminti savo egzistenciją. Nežinome, kiek mums liko gyventi, bet svarbu, anot Heideggerio, kad visas likusias gyvenimo valandas pripildytume maksimaliniu kūrybiniu turiniu. Derinant jo išvelgtą principą mūsų atveju, nesvarbu, kada mes mirsime, bet turime stengtis likusias valandas pripildyti tautinės kultūros veikla, tada būsime atlikę savo tautinę misiją. Žmonės miršta ir įvykiai keičiasi, bet kultūrinės vertybės pasilieka. Kultūrinės vertybės sudaro tautinės dvasios turinį. Kai mes dainuojame dainas, sukurtas mūsų protėvių prieš tūkstančius metų, mes gyvename ta pačia tautos dvasia, kuria jie gyveno. Kai mes klausomės senovės

padavimų ir pasakų, mes jungiamės per jas su savo senolių dvasia: kalbėdami, galvodami ir jausdami, kaip jie kalbėjo, galvojo ir jautė. Kai mes skaitome mūsų kūrėjų veikalus, mums atsiskleidžia mūsų tautos genijus ir prabyla į mus autorius laiko tautos dvasia: savo kalba, savo jausena, savo džiaugsmas ir vargais, savo rūpesčiais, savo pasisekimais ir nelaimėmis. Kūryba, kokios ji bebūtų srities ir vertės, yra gyvosios tautos dvasios apraiška. Tik jai reikia atsiverti, ją pajusti, išsiklaudyti ir atsiliepti. Kol mes plačiausia žodžio prasme puoselėsime lietuvišką kūrybą, tol mes tautiškai būsime gyvi. Lietuvių tautinė egzistencija laikosi lietuviška kūryba arba lietuviškos kultūros apraiškomis. Mirštant lietuviškai kultūrai, miršta ir lietuvių tautinė egzistencija. Arba kitais žodžiais tariant mirštant lietuviškai kultūrai, miršta ir lietuvių tautinė sąmonė. Lietuvių tauta egzistuos tol, kol neužges lietuvių tautinė sąmonė. Mūsų tauta bus palaidota ne su paskutiniu mirusiu lietuviu, bet su paskutine užgesusia lietuviška sąmone. Gali fiziologiškai imant dar daug kur žmonių gyslomis tekėti lietuvių kilmės kraujas, bet jei tie žmonės, kurių gyslomis dar tekės lietuviškos kilmės kraujas, nesijaus lietuviais esant, nemokės lietuvių kalbos, negyvens jokia lietuviškos kultūros apraiška, lietuvių tauta bus mirus.

4. TAUTINIŲ MINĖJIMŲ PRASMĖ

Išsiaiškinę tautinės egzistencijos esmę, galime dabar duoti atsakymą į pradžioje keltą klausimą, kam reikalingi tie laisvės minėjimai ir žodžiavimas.

Tas klausimas būtų lygus, kam iš viso reikalinga žmogui gyventi. Kam iš viso reikalinga progresuoti.

Visi minėjimai, vienokio ar kitokio pobūdžio, žadina tautinę sąmonę, palaiko lietuviškos kultūros apraiškas, puoselėja jos ugdymą. Be susibūrimų, be didesnių bendruomeninių sambūvių išblėsta paskiruose individuose tautinės sąmonės ugnelė. Atšala ūpas ir palengva išnyksta tautinis interesas. Jeigu mūsų tautinė gyvybė priklauso nuo tautinės sąmonės, tai visi veiksniai, kurie ją puoselėja ir palaiko yra sveikintini ir naudingi. Gali dalis mūsų egzilų ir nutrupėti, gali mūsų tautinis kūnas sumažėti ir kiekybiškai labai sumenkėti, tačiau jei nors dalis išliks sąmoningi ir tauti ištikimi, jie gali atnešti atgimimą, kaip paskiri mūsų tautos didvyriai buvo. Išimkim iš mūsų tautos kultūros istorijos Basanavičių su "Aušra", išskirkim Kudirką su jo "Tėvynės Varpais", kas būtų įžiebęs tautinio atgimimo sąmonę. Jeigu ne Maironis, ne Vaižgantas, ne Jakštas, ne Čiurlionis..., kas būtų išugdę įdiegtos tautinės sąmonės pradmenis iki jos žydėjimo ir klestėjimo. Ir taip mes galime eiti per visus mūsų atgimusios tautos kultūros barus, vis rasdami tik po vieną kitą paskirų kultūros sričių ugdymo pradininką, bet, jiems davus pradžią, toliau kultūrinis procesas vystėsi, augo ir stiprėjo.

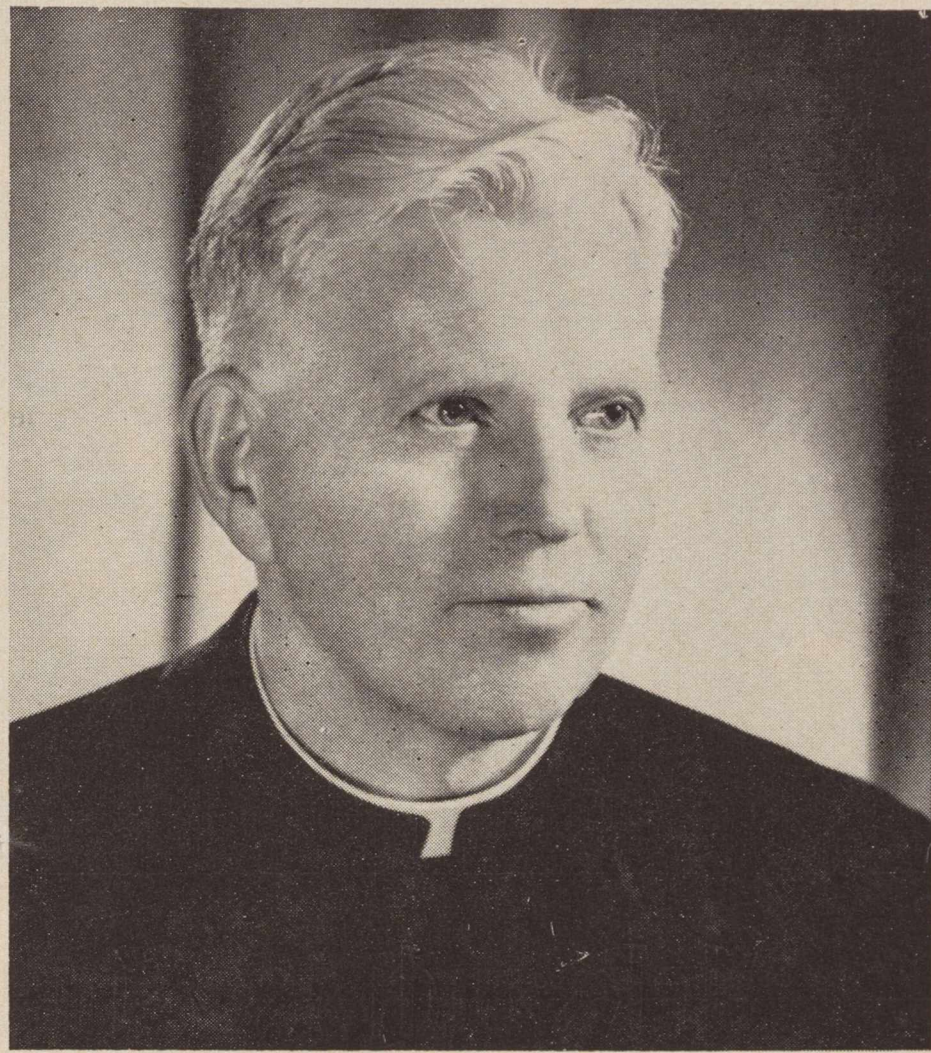
Dažnai vienas tautos mokslininkas, karys herojus ar politikas valstybininkas nulemia tautos kultūros istorija tam tikra eiga. Jeigu Kęstutis būtų sutikęs krikščytis ir priimti jam popiežiaus pasiūlytą karaliaus karūną kaip Mindaugo įpėdinis, Lietuvos istorija būtųėjusi visai skirtinga kryptimi. Jeigu ne Vytautas Didysis, lietuvių tauta gal senai būtų ištirpusi germanų okupacijoje, kaip atsitiko su mūsų broliais prūsais ir jotvingiais.

Šalkauskis vienas pajėgė sukurti naują lietuvių inteligento tipą, o su Pranu Dovydaičiu suformavo naują lietuvių jaunimo krikščioniškąjį (Ateitininkiją ir Pavasarininkiją) sąjūdį. Daktaras Jonas Šliupas Amerikos lietuvių emigrantų tarpe vienas daugiau nulėmė lietuviybės sąjūdyje, negu keliosdešimt čia dirbusių lietuvių (bet menkai lietuviškų). Pirmojo bolševikmečio ir vokiečių okupacijos metu (1939–1944) kun. Lipniūnas vienas pajėgė duoti rezistencijos toną visai Vilniaus inteligentijai ir studentijai.

Jeigu iš šių tautinių švenčių minėjimų išaugtų tik vienas kitas naujas Lipniūnas, Dovydaitis, Šalkauskis, Biržiška, Čepinskis, — apsimokėtų ištisos eilės metų visi mūsų minėjimai. Mums reikia pažadinti daugiau Vygandų, Liulevičių, Mincevičių, daugiau Vardžių ir Valiukų!.. O tautinių švenčių minėjimai yra kaip tik tos progos įžiebt tautinės sąmonės ugnį priaugančiose kartose ir apsaugoti nuo nutautėjimo. "Nenutautimas yra žmogiškiosios laisvės triumfas prieš aplinką," sako J. Girnius savo veikale "Tauta ir tautinė ištikimybė."

Žmogiškiosios egzistencijos įprasminimas ir tautinės sąmonės žadinimas bei palaikymas — tokia yra šių minėjimų prasmė.

Paskaitos, skaitytos Vasario 16 minėjimo programoje, Los Angeles mieste, santrauka. Apie autorių žiūr. šio LD nr. 16 psl. Red.

DR. KUN. P. CELIEŠIUS

Kun. dr. Petras Celiešius, gimęs 1906 m. liepos mėn. 1 d. Alytaus apskrityje, Jiezno vls., Apušoto kaime. Gimnaziją lankė ir baigė Prienuose (1928) ir vėliau įstojo į Kauno kunigų seminariją, kurią baigęs išvestas kunigu.

Darbavosi įvairiose vietose kaip vikaras, kapelionas, o Merkinėje vokiečių okupacijos metais buvo paskirtas klebonu ir dekanu.

Nors pastoracijai, kaip malonaus būdo asmuo, ir tiko, bet Celiešius tuo nesitenkimo, jį traukė gilesni mokslo šaltiniai, jam nedavė ramybės žmogaus egzistenciniai klausimai, gilesnės žmogaus būties ir jo kūrybinės problemos. Nuo jaunumės pamėgęs liaudies meną, kun. Celiešius panūdo gilintis į meno paskirties ir su tuo susijusių, kaip meno ir religijos, meno ir dorovės, menininko atsakingumo ir panašius klausimus.

1949 metais kun. Celiešius, būdamas karo pabėgėlis ir benamis, kaip ir daugelis mūsų, kurie rūpinomės pastoge ir duona, susirūpino amžinesniais dalykais ir, fronto šūviams nutilus, įstojo į Bonnos universitetą ir ten studijas vainikavo daktaro laipsniu, parašęs disertaciją "Laiko sąvoka Don Skoto metafizikoje". Šalutiniai studijų dalykai buvo psichologija ir meno filosofija.

Į JAV-bes dr. kun. Celiešius atvyko 1949 metais ir iš pradžių darbavosi liet. Šv. Pranciškaus parapijoje East Chicagoje, Ind. Gyvendamas didžiosios lietuvių kolonijos (Chicagoje) pašonėje, kun. dr. Celiešius būdavo beveik nuolatinis svarbiųjų visuomeninių ir meninių rengimų lankytojas, dažnas menininkų sambūrių dalyvis ir paskaitininkas.

Nuo 1962 m. dirbo jaunimo stovyklose "Dainavoje" ir Putname.

Po poros atsilankymų Kalifornijoje, sveikatos sumetimais 1964 m. persikėlė čia gyventi. Darbuojasi pagalbininku Šv. Kazimiero parapijoje. Čia gyvendamas įsijungė į katalikiškų organizacijų veiklą, čia eidamas dvasios vado pareigas, čia jas paremdamas svariu žodžiu ar bent atsilankymu. Be to, uoliai dalyvauja bendruomeninėje veikloje, prisidėdamas savo turiningomis neeilinio lygio paskatomis, yra nuširdus meno sambūrių ir menininkų bei rašto žmonių bičiulis.

Šalia kitų spaudos darbų, redaguoja Putname spausdinamą kunigų vienybės žurnalą Lux Christi, kur recenzijomis ir apžvalgomis taria ir savo žodį.

Iš jo didesnių darbų periodikoje paminėtina "Aidų" žurnale spausdintas straipsnis "Meno sąvoka pagal J. Maritain sampratą". Meno ir moralės santykio, liturgijos sampratos ir kt. klausimais yra rašęs "Drauge", "T. Žiburiuose ir kt. Malonu turėti ir LD bendradarbiu.

Aleksandras Stulginskis su žmona Ona ir dukrele Aldona 1926 metais.

A. Stulginskis, his wife and daughter, in 1926.

Aleksandras Stulginskis

Vasario 16-sios Akto signataras ir prezidentas

PREL. MYKOLAS KRUPAVIČIUS

Aleksandras Stulginskis, kilęs iš smulkiųjų žemaitijos nuomininkų, gimė 1885 m. vasario 27 dieną Kutalių kaime, Kaltinėnų parapijoje, Raseinių apskrityje. Taigi, šiemet švenčia 80 metų sukaktį, kuri okupuotoje Lietuvoje viešai nebus minima.

Išėjęs kaltinėnų liaudies mokyklą, aukštesnįjį mokslą A. Stulginskis įgijo Liepojos gimnazijoje ir žemaičių dvasinėje seminarijoje. Rengėsi būti kunigu, bet suabejojęs savo pašaukimu, nesišventino. Paprasčiau leidimo metams dar apsigalvoti. Išvyko į Insbruko universitetą Austrijoje, kur studijavo teologijos fakultete. Po metų sugrįžęs į Kauną pranešė seminarijos vadovybei, kad galutinai nusistatė kunigu nebūti. Įstojo į Halės universitetą Vokietijoje ir ten baigė agronomijos mokslus.

Sugrįžęs agronomu dar caro laikais gavo vietą Vilniaus gub. žemės tvarkomojoje komisijoje, kurioje dirbo J. Tubelis ir dar kai kas iš lietuvių agronomų. (1913 m.). Po metų buvo paskirtas Trakų apskrities agronomu. Redagavo ūkio laikraštį "Viensėdį", pradėjo redaguoti ir leisti specialų žemės ūkio reikalams "Ūkininkų Kalendorių".

Okupacijos metu Vilniuje darbavosi labdarybės srityje kaip Lietuvių komiteto nukentėjusiems dėl karo šelpti narys, švietimo srityje kaip švietimo dr. jos "Ryto" pirmininkas ir kaip pirmųjų Lietuvių "Ryto" dr. jos pedagogijos kursų organizatorius bei vedėjas. Aktingai dalyvavo lietuvių politikos gyvenime (į Liet. Krikščionių Demokratų partiją buvo įstojęs tik baigęs mokslus), padėjo organizuoti Lietuvių Konferenciją, prisidėjo prie steigimo bei palaikymo pirmųjų lietuvių laikraščių, kaip "Lietuvos Aidas", "Pavasaris", "Tėvynės Sargas", "Ūkininkas" (paskutiniųjų dviejų buvo atsakomasis redaktorius.)

Lietuvių Konferencijoje buvo išrinktas Lietuvos Tarybos nariu. Kaip Lietuvos Tarybos narys dalyvavo Tarybos darbuose. 1918 m. vasario 16 d. pasirašė Lietuvos nepriklausomybės paskelbimo aktą.

Pradėjęs belaisviams ir tremtiniams grįžti tėvynėn, A. Stulginskis vadovavo Valst. Tarybos tremtinių ir belaisvių grąžinimo komisijai.

Organizuojantis vyriausybei A. S. įėjo į I-į M. Šleževičiaus Ministerių Kabinetaus ministru

be portfelio, į V. Dovydaičio Kabinetaus — Vidaus Reikalų ministru, į II-į Šleževičiaus Kabinetaus — žemės ūkio ir valstybės Turtų ministru.

1920 m. gegužės 15 d. Steigiamajam Seimui susirinkus, A. S. išrinktas Seimo pirmininku.

Nuo 1920 m. birželio 19 d. A. Stulginskis pradėjo eiti Respublikos Prezidento pareigas.

Baigęs kadenciją, A. S. apsigyveno kukliame bute Vasario 16 d. gatvėje. Dalyvavo spaudoje. Po gruodžio 17 d. perversmo Kretingos apskrityje pirkto apšviesto dvaro centrą ir ten tikra prasme ūkininkavo.

1941 m. baltosios birželio 14-16 d. vežimai palietė ir buv. prezidentą ūkininką Stulginskį — jis su žmona išvežtas į Krasnojarsko taigą. Ten tarp kitų buvo nugabenti dr. Vileišis, St. Šilingas, Z. Starkus, V. Karvelis... Į Lietuvą A. S. leido grįžti po daugiau kaip 10-ties metų vargo, bado, kančių ir sunkaus darbo.

Toliau dedami keli fragmentai iš prel. M. Krupavičiaus atsiminimų apie Stulginskį politiniame ir valstybiniame darbe.

1918 m. Vilniuje buvo sušaukta pirmoji žemaičių nepriklausomybę Lietuvoje Krikščionių Demokratų partijos konferencija. Konferencijoje buvo didelės svarbos ne tik partijai, bet ir Lietuvai, nes buvo steigiamoji konferencija. Ji turėjo paskelbti partijos konstituciją-programą. Dalyvių minia. Minia įvairiaspalvė. Jauni ir pagyvenę, inteligentai ir kaimiečiai, vyrai ir moterys, studentai ir įvairių specialybių aukšto mokslo vyrai, dvasininkai ir pasauliečiai. Visų nuotaika rimta. Visi gerai supranta, kad jų dirbamas darbas bus platus kelias į nepriklausomą tėvynę, jos būsimąją santvarką ir ateitį. Kiek darbas rimtas, tiek patyrimo mažas. Visi naujokai. Nerimas širdis šokdina. Pagaliau konferencija atidaroma. Ją atidaro neaukšto ūgio, kresno sudėjimo trumpa rusva barzdele ir tokios pat spalvos apkarpytais ūseliais, ligi odos apkirpta galva, pensnė ant nosies, kiek nulenkta galva ir pro pensnė viršų žiūri vyras. Tai Stulginskis. Pradėjo kalbėti. Kalba grynai lietuviška su žemaičių tarenos mažo atspalviu. Nėra pirmieji kalbėtojas, bet kalba sklandžiai, tik be oratoriško polėkio ir poetiškų žiedų. Logika ir realizmas — jo kalbos charakteris. Katalikybė ir demokratybė — kalbėtojo tvirtas nusistatymas. Tomis savo savybėmis jis klausytojus nuteikia, nes kalba įtikinančiai. Stulginskis išrenkamas į prezidiumą ir konferencijai pirmininkauja. Pirmininkas patyręs. Sugeba išeitį surasti visose painėse ir komplikacijose. Kalbos ir pastabos bei orientacija rodo jame apibrendusį valstybės vyrą. — — —

Ateina eilė principams — krikščionybė ir demokratybė. Punktas neramus. Bet praeina vienbalsiai, be jokių diskusijų... Bet apie jį, konkretūs partijos programos punktai dar priešaky... Artinasi klausimas, kokia turi būti Lietuvos valstybė — demokratinė respublika, ar monarchija. Visuomenėje visokie vėjai pučia. Kaime monarchizmo idėja stiproka. Daugeliui sunku suprasti valstybę be karaliaus. Su juo suaugo ir apsiprato. Valstybės Taryboje tas klausimas taip pat aktualus ir nevienodai sprendžiamas. Nervai įsitempė. Skaitoma programos projekto paragrafas — Lietuva — demokratinė respublika. Stulginskis kiek neramus stato šį klausimą balsuoti. Jam taip pat šio klausimo išsprendimas rūpi. "Kas už šį paragrafą?" Klausia kiek

Steigiamojo Seimo Krikščionių Demokratų predidiumas. Iš kairės: Z. Starkus, Aleksandras Stulginskis, M. Krupavičius, (kunigo ir sekretorės pavardės nežinomos), J. Purickis ir J. Vailokaitis. (Paimta iš "Lietuvos Albumo").

A. Stulginskis in the Christian Democrat Committee, 1920.

virpančiu balsu pirmininkas. Pakyla visos rankos. "Kas prieš?" Nei vienas. Pakyla rankų plojimo audra. Skamba Lietuvos himnas iš šimtų krūtinų. Lietuva demokratinė respublika. Monarchistų krikščionių demokratų partijoj nėra. Baimei pagrindo nebūta. — — —

Kovoj už Respubliką

Versim kitą lapą. Vilhelmas II į Lietuvą reišė tokių pat pretenzijų, kaip ir jo įpėdinis Hitleris. Ir vieno ir kito plane buvo įjungti Lietuvą į Reicho ribas. Vilhelmas II sutiko su Lietuvos nepriklausomybės mintimi tik tuomet, kai jam visai paaiškėjo, jog vokiečių karas bus pralaimėtas bet ir tuomet jis pynė visokius tinklus, kad ta Lietuvos nepriklausomybė būtų ne daugiau, kaip paprasta fikcija. Tad sutikęs su Lietuvos nepriklausomybės idėja ir faktų, užsimojo ją suriši personalinės unijos ryšiais su Sakų dinastija. Bet ir to dar jam buvo per maža. Dar tos rūšies ryšys paliktų Lietuvai tam tikrų nepriklausomybės žymių ir laisvės. Tad reikėjo eiti toliau, kad be Reicho Lietuva piršto negalėtų pajudinti. To jo noro pasėkoj atsirado miltų, finansų, užsienio politikos ir kitų sričių unijos saitai. Tokia Lietuva, suprantama, turėtų ne daugiau nepriklausomybės, kiek turi dabar bolševikų naguose Lietuvos Tarybų Socialistinė Respublika.

Lietuvių gi tautos siekimai buvo skirtingi. Išsivadavusi Lietuva iš ilgametės Rusijos carų "globos", nieku gyvu nenorėjo pakliūti gal į dar kietesnę Vokietijos imperatorių "globą." Jos idealas buvo visiškai nepriklausoma Lietuva, be jokių globėjų ir saitų. Susikirto dviejų labai nelygių jėgų interesai — mažos sunkiai gimstančios Lietuvos ir didžiulės tuo metu dar galingos, nors jau gerokai pakrypusios į pralaimėjimą, Vokietijos. Šis interesų susikirtimas atsidarė Valstybės Taryboje. Jai teko išvairuoti Lietuvos laivelį pro pavojingą Reicho Scillą ir Charibdą. Taryboj sprendžiant šį klausimą iškilto valdymosi formos klausimas — monarchinė ar respublikinė. Faktas, kad lietuvių visuomenėj tuo metu ypač liaudyje siuvo monarchijos idėja. Intelligentijoj ta idėja didelio pritarimo neturėjo, gal tik pavieniuose žmonėse. Visos partijos buvo apsisprendusios už respubliką. Kas tad iškėlė monarchijos klausimą Valstybės Taryboje? Tik noras, noras karštas ir tvirtas turėti Lietuvą visai nepriklausomą valstybę iš vienos pusės, iš kitos gi — Vilhelmo II užsimojimas tą Lietuvos nepriklausomybę paversti nereikšminga fikcija. Taryboje atsirado žmonių, kurie, kad ir būdami respublikoniškų įsitikinimų, tikėjo, kad pasodinę į Lietuvos sostą savo pasirinktą karalių, galės sugriauti Reicho sudarytus Lietuvai prisijungti planus. Kad tas karalius lengviau galėtų nuginkluoti Vilhelmą, jis turėjo taip pat būti vokietis. Vokiečių valstybės vyrų tarpe buvo tokių, kurie tikrai norėjo matyti Lietuvą visai, ne fiktyviai, nepriklausoma valstybe. Nuoširdžiausias jų tarpe Lietuvos prietelis buvo katalikų centro partijos lyderis Erzbergeris, kurį vėliau nužudė vokiečių nacionalistai. Erzbergeris ir pasiūlė Lietuvos politikams kandidatu į Lietuvos sostą gerą kataliką, dorą ir rimtą vyrą, Viurtembergo kunigaikštį Urachą, kuris turėjo pasivadinti Mindaugu Antruoju. Urachas turėjo nugalėti Vilhelmą ir išgelbėti Lietuvos nepriklausomybę. Taip bent tikėjo Lietuvos Tarybos narių dauguma. Prie jos prisidėjo ir Krikščionių Demokratų frakcijos narių dalis. Čia reik dar kartą pabrėžti, kad Krikščionių Demokratų tarpe monarchistų nebuvo. Partijos konferencija vienu balsu be jokių ginčų ir svyravimų pasisakė už respubliką. Partijos centro komitetas griežtai to partijos nutarimo laikėsi ir visomis priemonėmis spyrė savo frakcijos narius taip pat tuo partijos nutarimu vaduotis. Tačiau partijos šiuo klausimu nurodytu keliu nuėjo tik Aleksandras Stulginskis, Jonas Vailokaitis ir prel. Kazimieras Šaulys. Stulginskis tiek tvirtai laikėsi savo nusistatymo, kad V. Tarybai nubalsa-

vus balsų dauguma už Urachą, atsisakė tą sprendimą pasirašyti. Jis savo nusistatymo nepakeitė ir tuo metu, kai V. Tarybos pirmininkas jam grasino pašalinti iš V. Tarybos, jei to sprendimo nepasirašys. Stulginskis pasirodė nuoseklus ir griežtas demokratas ir respublikininkas, nors savo frakcijos, balsavusių kitaip negu jis, draugų griežtai nesmerkė, nes gerai žinojo, kad jie yra neblogesni respublikininkai už jį patį ir jei nuėjo kita linkme, tai tik dėl to, kad ta linkmė jų įsitikinimu tikresniu keliu vedė Lietuvą į tikrąją laisvę ir nepriklausomybę. Vokiečiai karą pralaimėjo ir Uracho sostas subyrėjo savaime, be kovų ir revoliucijų. Uracho klausimas ir kovos dėl jo visuomenėje dingo. Šioj byloj Stulginskis pasirodė aukštos vertės, sveikos nuojautos ir orientacijos politikas. Kiti gi jo frakcijos draugai, nors ir suklydo savo sprendimais ir nusistatymais, bet už tai pademonstravo savo gilų patriotizmą ir tvirtą nepriklausomybės meilę bei pasiryžimą bet kuriais keliais ją laimėti savo tėvynei Lietuvai.

Kovoj už Nepriklausomybę

Tik sužibo tvirtesnė viltis lietuvių tautai atkurti savo krašto laisvę ir nepriklausomybę, tik gyviau sukrusta rengtis ateičiai ir tvarkyti savo vidaus gyvenimą bei normuoti savo santykius su kitomis valstybėmis, kai traukiantis iš Lietuvos žemės vokiečių kariuomenei, ištiesė savo kruvinas rankas rusai bolševikai ir lenkai išrauti tą jauną ir gležną Lietuvos laisvės diegelį. Atsispirti priešui ir ginti savo tėvynę nuo užpuolikų nebuvo kam, nes jokios ginkluotos pajėgos laikinoji vyriausybė neorganizavo, nors tai daryti ji buvo kietai visuomenės ir partijų vadovybių spiriama. Maža to. Tam labai rimtam pavojui besiantinant, pradėjo nykti iš Lietuvos padangės ir tos vyriausybės nariai. Pirmausia išnyko Ministeris Pirmininkas Augustinas Voldemaras, vėliau Finansų Ministeris Martynas Yčas, paskui jį ir švietimo Ministeris Jonas Yčas apleido Lietuvos žemę. Maža to, pasklido gandai, kad iš Lietuvos rengiasi išvažiuoti ir laikinasis Lietuvos Prezidentas ir V. Tarybos pirmininkas A. Smetona. Bėgo, kaip žiurkės iš skėstančio laivo. Ir tai vyko tuo metu, kai Lietuva vėl atsirado ant pražūties kranto. Ji palikta be jokios vadovybės. Prie vyriausybės rūmų būriuojasi lietuvių pulkeliai, šinervavusių, nusiminusių. Pačiuose rūmuose tas pats. Kažko ieško, kažką kalba. Vis dažniau ir dažniau išvykusius vyriausybės narius palydi riebiais keiksmiais. Minia kaista. Reikalauja kurio vyriausybės nario pranešimui padaryti, pasiteisinti. Nieks nesirodo. Vienu nėra, kiti bijo pasirodyti. Vienas Stulginskis švaistosi po tuščias sales ir pilnus koridorius. Jo veidas rūstus. Kalbėdamas dar žemiau barzdelę nulenkia. Kiekvienas žodis stipriai akcentuojamas. Nervai įsisiūbavo. Visą susidariusią būklę jis miniai aiškina, nors nėra vyriausybės narys, tik Krikščionių Demokratų frakcijos seniūnas ir Tarybos narys. Vyriausybę jis kietai smerkia. Grasina negailestingu istorijos teismu. Žada daryti žygių kitai vyriausybei sudaryti. Minia apimsta, skirstosi, bet išėjusius jau stabdo ir krato apsiginklavę lenkų partizanai. Jau jie Vilniaus viešpačiai, nors trumpam laikui. Bet ir tuomi pademonstruoja: Kai ne kiti, tai mes Vilniuje šeiminkai, lietuviai niekad. Vyriausybės darbų rezultatas labai aiškus.

Krikščionių Demokratų centro komiteto posėdis. Apie susidariusią būklę referuoja Stulginskis. Kalba trumpa ir aiški. Siūlymai konkretūs ir realūs. Jie priimami ramiai ir be didesnių diskusijų ir ginčų, nors visų nervai siaučia ir dilgina. Išsiaiškinti su A. Smetona pasiūsti V. B. (bolševikų išvežtas) ir M. Krupavičių. Reikalauti pasilikti krašte ir sudaryti naują vyriausybę. Jei nesutiks pasilikti Lietuvoj, pranešt jam, kad bus paskelbtas tautos išdaviku ir be jo bus sudaryta nauja krašto gynimo vyriausybė. Vilnių apleisti žygiuojant į jį bolševikams. Pa-

sirinkti naująja laikinąja sostine Kauną. Visas jėgas telkti Kaune. Skubiai organizuoti lietuviškąją kariuomenę. Smetonos siūlymą keltis į Gardiną kategoriškai atmesti. Jo manymą remtis kovoj už Lietuvos nepriklausomybę vokiečiais — laikyti pražūtingu. Laisvės klausimą gali išspręsti tik lietuvių tauta, tad toj kovoj tik ja remtis. Visi sprendimai trumpi, bet aiškūs ir griežti, kaip štabo karo metu. Karas gi ir buvo. Peilis pridėtas prie tautos gerklės. Stulginskis šaltas, bet apsisprendęs. Svyravimų ir abejonių jokių. Pasiryžimai drąsūs ir platus. Pasireiškė žemaičių kumečio sūnuje vado privalumai ir geriausiai išryškėjo.

Delegacija grįžta iš Smetonos. Nieko nelaimėta. Jis išvyksta į užsienius, sakosi, Lietuvai gelbėti. Tokiu pat tikslu jo pasakojimu išvykę ir vyriausybės nariai. Jo įsitikinimu Lietuvai šiuo momentu galį padėti tik vokiečiai. Centro komiteto nutarimas paskelbti jį tautos išdaviku jam praneštas. Smetona išvyksta. Iš vyriausybės narių Vilniuje pasilikti bene tik vienas finansų viceministeris Liūdas Noreika. Bolševikai prie pat Vilniaus. Vilnius greit turi būti apleistas. Organizuojama nauja krašto gynimo vyriausybė. Ar ji pavyks suorganizuoti laiku, ar jai teks Lietuvos žemėje savo darbus vykdyti? Į šiuos klausimus gali tik ateitis atsakyti. Nusistatoma partijų vadams pasilikti krašte, jei jis bus priešokupuotas. Jie organizuoja tautą laisvės žygiams. Valstybės išdo pinigai padalinami tiems uždaviniams siekti partijų vadovybėms. Neturtingas tas išdas. Noreika įstengia jiems duoti vos po 25,000 tuometinės menkavertės valiutos. Iš liaudininkų juos paima F. Bortkevičienė, iš Krikščionių Demokratų — vienas narys, kuris dabar yra bolševikų naguose. Stulginskis rengia veiklos planą okupuotoje Lietuvoje. Krašto gynimo vyriausybė sudaryta koaliciniais pagrindais be didelių ginčų. Tik Petras Leonas dabartinės Ūkininkų partijos (tuomet Santaros) vardu pastatė principinį reikalavimą, kad į vyriausybę negalį būti įleidžiami kunigai. Nors tas reikalavimas absurdiškas ir giliai nedemokratiškas pasmerkiamas ir atmetamas kairiųjų balsais, bet praktiškai, kad negaišti laiko tuo sunkiu metu, kandidatas kunigas Purickis atšaukiamas. Vyriausybės priešakin stoji Mykolas šleževičius. Į tą vyriausybę įėjo ir Aleksandras Stulginskis. Čia jis, turėdamas plačią valstybinio masto darbo dirvą ir dar tokius sunkiais laikais, savo turėtus patyrimus pagilina ir išplečia, ir jo asmeny susiformuoja rimtas valstybės vyras.

Steigiamojo Seimo viršūnėse

Krašto gynimo vyriausybė didvyriško tautos pasiaukojimo žygių padedama savo tikslo pasiekė. Priešo slinkimas sulaukytas. Tauta apjungta vidaus gyvenimui tvarkyti ir gintis nuo priešų. Sušauktas krašto šeiminkas — Steigiamasis Seimas. Katalikiškas kraštas davė Seimui katalikišką daugumą. Seimas šiuo atveju — tikras krašto atvaizdas. Krikščioniškoji demokratija ima krašto tvarkymo vadžias į savo rankas, nors dėl dar labai sunkių gyvenimo sąlygų ir nuolatinių šešėliais slankiojančių pavojų vyriausybė sudaroma koalicinė su nekatalikiška vadovybe. Krikščionims demokratams rūpi ne proporcijos, ne portfeliai, bet krašto likimas. Seimas stato kandidatu į savo vadovus Aleksandrą Stulginskį. Išrenkamas. Tuo būdu Stulginskio rankose susitelkia vyriausio krašto tvarkytojo vadovavimas ir krašto reprezentavimas, nes jis eina ir Prezidento pareigas.

Steigiamasis Seimas išleido visus pagrindinius kraštui tvarkyti įstatymus: konstituciją, žemės reformos įstatymą, darbininkų reikalų, švietimo tvarkymo reikalų ir daug kitų kraštui reikšmingų įstatymų. Visi jie užantspauduoti Stulginskio parašu. Tad Stulginskiui vadovaujant nutiestas kelias į Lietuvos tvarkymo ateitį, duota jos gyvenimui linkmė. Tos tvarkos pagrindas demokratiškė, lietuviškė, socialinis teisingumas ir demokratiška tolerancija. Visi

principai, išėina iš krikščioniškos etikos mokslo. Visi pagrindiniai įstatymiškieji faktai tiek ryškiai gražūs, logiškai nuoseklūs, krikščioniškai teisingi ir demokratiškai stiprūs, kad nieks su jais, gerai susipažinęs, gera valia negali jiems padaryti bet kurio šiais atžvilgiais priekaišto. Į juos krikščioniškoji demokratija idėjo savo sąžinė, įsitikinimų ir norų tikrą kondensuotą santrauką. Steigiamojo Seimo įstatymiškoji kūryba — Lietuvos krikščioniškosios demokratijos siela ir atvaizdas. Po to ji jokių rekomendacijų ir atestacijų nėra reikalinga. Nereikalinga taip pat apologijos. Darbais save apgynė ir pasauliui prisistatė, kuo ji iš tikrųjų esanti. Kitaminčių piktos valios priešiškoji agitacija prieš ją gali būti rimtai klausoma ir tikima tų, kurie pratę vertinti žmones ne iš jų darbų, bet iš jų priešų lūpų. Visuose Steigiamojo Seimo pagrindiniuose darbuose atspindi ir Stulginskio asmenybė — jo įsitikinimai, pažiūros ir siekimai, nes jis ideologiškai pilnutinis ateitininkas, stipriai sąmoningas katalikas, politiškai — nuoseklus krikščionis demokratas.

Kaipo Steigiamojo Seimo pirmininkas Stulginskis paliko visiems tik malonių prisiminimų. Steigiamojo Seimo laikai dar buvo labai neramūs, audringi ir pilni rimtų pavojų Lietuvos laisvei ir nepriklausomybei. Tie pavojai plaukė tiek iš priešingų mums valstybių, tiek iš jų emisarų Lietuvos viduje. Buvo tokių momentų, kad vakare guli laisvos nepriklausomos Lietuvos pilietis, o gali atsikelti ryte svetimos valstybės vergas. Buvo momentų, kada Steigiamasis Seimas turėjo nutraukti savo normalią veiklą ir įsijungti į krašto gynimo darbą. Eilė jo atstovų išėjo savanoriškai į frontą kovoti su priešo kariuomene — Antanas Matulaitis (Darbo Federacijos), Stasys Gruodis (Krikšč. Demokratų), vėliau tapęs tėvas jėzuitas ir kiti. Nemaža buvo ir tarpusavių partinių kovų, ne kartą audringų ir nesmagių. Bet tokie, kad ir sunkiausi įvykiai, Stulginskio iš pusiausvyros objektingumo ir šalto kraujo neišmušė. Juo didesni pavojai, juo jis stipresnis ir šaltesnis. Juo didesnė audra, juo jis atsparesnis ir ryžtingesnis, tik kiek žemiau barzdelę palenkia, tik tonas kietesnis pasidaro, tik kiek šypsniš kitokio atspalvio įgyja. Išorio priešui jis kietas ir atkaklus Lietuvos reikalų gynėjas, santyki su partiniu priešu — kietas principiniuose klausimuose, nuolaidus antraeiliniuose ir visuomet bendro darbo šalininkas. Tvarkos laužytojams ir ardytojams nenumaldomai kietas, bet teisingas ir objektyvus bei korektiškas. Savaminčiui pirmenybės neduodavo tik dėl to, kad jis vienmintis. Kai tiesa buvo kitaminčio pusėj, jis palaikydavo kitamintį. Jo simpatijas ir sprendimą nusverdavo tiesa. Toks buvo Stulginskis Steigiamojo Seimo pirmininko vaidmeny.

'Baltuosiuose Rūmuose'

Pagaliau teisiniai valstybei pamatai nutiesti. Konstitucija paskelbta. Atėjo laikas rinkti konstitucinis prezidentas. Krikščioniškoji demokratija, turėdama Steigiamajame Seime savo narių daugumą, nusistatė ir savąjį prezidentą išrinkti. Kandidatais į prezidentus buvo pastatyti trys asmenys — kun. Mykolas Krupavičius, Voldemaras Čarneckis ir Aleksandras Stulginskis. Kodėl ne vienintelis Stulginskis? Ne visų vienodas skonis. Vieniems nepatiko jo žemaitiškai kietas būdas, kitiems jo tariamas nedraugiškumas. Sakau tariamas, nes jis buvo drugiškas ir neišdidus, tik mažakalbis, kalbėdavo tik turėdamas reikalą, nereikalingų be rimtos temos kalbų vengė. Susitikimų neieškojo. Laisvą laiką mėgdavo panaudoti skaitymui, studijoms bei rašymui. Jis buvo rimtas publicistas. Publicistikos nemetė ir įvairias vietas užimdamas, net prezidentaudamas. Jo straipsnių buvo spaudoj visais svarbiais valstybės ir tautos reikalais. Pasirašydavo juos įvairiais pseudonimais. Kai kurie vėl abejojo, ar sugebės Stulginskis tinkamai reprezentuoti, kitaip tariant, ar išlaikys jis "poniškąjį" etiketą, tu-

rėdamas santykius su įvairių valstybių atstovais ir pareigūnais bei lankytojais. Buvo ir kitokių atsargumų bei baimių. Bet prieš realias sąlygas visos tos baimės bei atsargumai turėjo atkristi, nes M. Krupavičius savo kandidatūrą atsiėmė, motyvuodamas svarbiausia tuomi, kad jis dar perjaunas užsidaryti baltuose rūmuose ir visas savo jėgas sutelkti tik reprezentacijai, kurios tikriausia nesugebės lemtai atlikti, nes ant jo galvos nei cilindris nesilaukysias, nei kravato padoriai nepasirišias, nei savo atviros minties nesugebėsias vatiškai minkštai išreikšti, pagaliau, kad jis linkęs dirbti platų, kad ir juodą visuomenės darbą, tai jo mėgstamoji sritis. Baltuose rūmuose jis nesutinkąs pakasti savo tikrojo pašaukimo ir keisti kad ir į garbingą prezidento darbą, kuris netinka jo prigimčiai. Spaudimas nieko nepadėjo. Čarneckis atsisakė taip pat. Atsisakymą motyvavo nepasirengimu aukštoms prezidento pareigoms. Pasiliko vienas Stulginskis. Jis atsisakė jo taip pat visu savo žemaitišku užsispyrimu. Išėjo net iš posėdžio. Bet ne mažiau neatlaidi buvo ir frakcija. Pasitarimai su juo tęsėsi kelias dienas. Spaudžiamas buvo visomis galiomis, nes buvo tikima, kad Stulginskis ir šias naujas pareigas atliks garbingai ir Lietuvai naudingai. Pagaliau Stulginskis sutiko... Jis buvo pirmas Lietuvos konstitucinis prezidentas.

Stulginskis savo prezidentines pareigas atliko, kaip buvo tikimasi, ir garbingai ir Lietuvai naudingai. Iš pašalio žiūrint, atrodė, kad jis būtų gimęs tai vietai ir toms pareigoms. Bet ne. Jis visa darbu paėmė. Jis visa išstudijavo, visa išmoko, ko jam dar trūko. Gerai mokėjo tik vokiečių kalbą iš vakarų Europos kalbų. Receptacijai ir lietuviškai kultūrai pademonstruoti to buvo maža. Jis gerai išmoko prancūzų ir anglų kalbas. Jis jautė turįs etiketinių spragų. Pašalino ir jas teoretinėmis ir praktinėmis studijomis. Ir cilindris tvirtai ant jo galvos stovėjo, ir frakas juto savo vietoj gulįs. Receptaciniuose pobūviuose Stulginskis savo laikyena visiems imponavo. Su kiekvieno krašto atstovu jis mokėjo kalbėti jo gimtąja kalba. Su šv. Tėvo atstovu jis galėjo kalbėti visai sklandžia ir taisyklinga lotynų kalba. Dideliu ponu rodytis jis nemėgo, bet kadangi tarp ponų Lietuvos labai jis laikė pareiga poniškumą pademonstruoti, jis tai atlikdavo gerai ir vykusiai, nors ir savo poniškumą jis sugebėjo kažkaip suderinti su demokratišku paprastumu, ir dėl to jo ta etiketinė laikyena buvo natūrali ir atrodė praktikuota iš jaunų dienų. Jis buvo kiek šaltokas, ir oficialus, nors mokėjo kalbėtis įvairiomis temomis.

Jį labai laimingai papildė jo žmona Stulginskienė Matulaitytė. Ona Matulaitytė Sūduvių žemės lygumų duktė, augusi ir brendusi prie pat Marijampolės gražiuose pašėsupiuose. Jos charakteris lygus, kaip lygūs jos krašto laukai, jos būdas gražus, kaip gražios šėsupės pakrantės. Mokslai ir miesto gyvenimas jos natūralumo nepakeitė, pasiliko ir būdama prezidentienė, kaip nesugadinta kaimo mergaitė. Gilus inteligentiškumas ir švelnus paprastumas veiksniuose ir žodžiuose darė ją patrauklią. Ją mėgo ne tik lietuviai, bet ir aukštieji kitų valstybių ponai. Į politiką ji nesikišo, ne dėl to, kad ji jos neinteresuotų ir kad jos nemėgtų, bet žinojo, kad tai ne jos darbas ir nenorėjo vyrui kliudyti ar daryti toį sritį jam savo įtakos. Su kitais kalbėdavo paprastai nepolitinėmis temomis. Tačiau atsiradus reikalui, kai to reikalavo Lietuvos gerovė, ji sugebėdavo ir politinėmis temomis kalbėtis, visai laisvai kalbėdama ke liomis vakarų Europos kalbomis.

Stulginskis ir prezidentaudamas pasiliko toks pat rūpestingas ir darbštus, koks buvo ir kitas pareigas eidamas. Tas savo savybes gal sustiprino, nes prezidentinės pareigos buvo ir platesnės ir atsakingesnės. Visi Steigiamojo Seimo jam atsiunčiami pasirašyti įstatymai jo buvo kruopščiai išstudijuoti, reikalui esant ir su atitinkamais specialistais. Ir tik tuomet juos pasirašydavo, kai buvo visa aišku ir jo įsitikinimu Lietuvai naudinga. Buvo atsitikimų, kad jis pasirėmęs jam palikta konstitucijos teise, gražindavo Seimui persvarstyti tuos įstatymus,

kurie jo įsitikinimu buvo tuo ar kitu atžvilgiu nevykę.

Vien įstatymų kontrole Stulginskis nesitenkino. Jis atsidėjęs sekė visą vyriausybės darbą. Iš ministerių reikalavo pranešimų apie jų darbuotę. Su ministeriais išdiskutuodavo visus svarbesnius sumanymus. Tiesa, konstitucija prezidentui nedavė teisės daryti sprendimų tais klausimais, kurie buvo pavesti vyriausybės ar atskirų jos narių kompetencijai. Jis veikė juos tik kaip autoritetas ar klausimų žinovas. Konstitucija leido jam dalyvauti Vyriausybės posėdžiuose ir jiems pirmininkauti. Ta teise jis plačiai naudojosi. Beveik visi svarbesnieji ir opesnieji vyriausybės svarstomieji klausimai buvo jo noru svarstomi jam dalyvaujant. Diskusijose jis dalyvavo gyvai ir į visus sprendžiamus klausimus Stulginskis įnešdavo savo žinojimo ir patyrimo, kuriais jis buvo turtingas. Visos valstybės gyvenimo sritys jam buvo žinomos. Jo tariamas tais klausimais žodis nebuvo profano, bet žinovo, ir tai ne bet kokio, — rimto ir šviesaus. Visą savo platųjį žinojimą Stulginskis įgijo kruopščiomis studijomis. Prie kiekvieno klausimo, kuriuo jis norėjo ar turėjo tarti savo žodį, rengėsi. Kai knygos neįstengdavo jam duoti reikiamų atsakymų į rūpimus klausimus, jis kviesdavosi rimtų specialistų ir su jais tuos klausimus perdiskutuodavo. Taip žiūrėdamas į savo pareigas Stulginskis, pridėjus dar oficialius priėmimus bei įvairius kitus interesantus, laisvo laiko turėti negalėjo. Jo darbo diena tęsėsi nuo ankstyvo ryto ligi vėlyvos nakties. Suprantama, kad tokiose sąlygose jis ir prie geriausių norų neturėjo galimybės palaikyti tampresnio ryšio su platesne lietuvių šviesuomene — lankyti provincijoje į tautines šventes, suvažiavimus ir taip toliau. Nors reik pripažinti, kad Stulginskis tokių pasirodymų ir nemėgo. Tas jo užsidarymas prezidentūroje daugelio jam buvo priekaišojamas, kaipo bėgimas nuo lietuviškosios visuomenės. Priekaištas, kaip matėme, neturėjo pateisinamo pagrindo.

Privatus prezidento Stulginskio gyvenimas buvo kuklus ir ramus. Prabangos, pobūvių, balių nemėgo ir vengė. Gyveno kaip pasiturįs ūkininkas. Tai tiko jo ir jo žmonos ūkininkiškai psichologijai ir nusiteikimams. Stulginskis buvo Prezidentas — lietuviškai ūkininkas. Toks visai tikslus jo apibūdinimas pilnai nusako ir jo privatųjį gyvenimą. Tas charakteris atspindėjo ir jo oficialiuose bei viešuose pasirodymuose. Tas Stulginskio privataus gyvenimo kuklumas plaukė tik iš jo lietuviškų tradicijų ir ūkininkiškos psichologijos. Tai nebuvo jo šykštumo ar prisirišimo prie pinigų įrodymas. Tiesa, jis pinigų nešvaistė, kur nereikėjo. Bet jų nesigailėjo, kur buvo rimtas reikalas. Taip, pavyzdžiui, jis aukodavo nemažas pinigų sumas kultūros reikalams, studentams šelpti, labdarai ir t. t. Nepaisant to, kad Stulginskis buvo ministru, be to, metų eilę ėjo Seimo pirmininko ir Prezidento pareigas, t. y. turėjo gerai apmokamas vietas, kai išėjo į privatų gyvenimą ir panoro nusipirkti dvaro centrą, savo sutauptais pinigais to padaryti neįstengė. Reikėjo skolintis iš privačių asmenų ir bankų.

Toks buvo Stulginskis Prezidentas. Istorijoje jis užims šviesų lapą. Išėjęs iš dvaro kumetyno Lietuvos prezidentas yra istorinis žmogus ir garbinga figūra. Visa jis buvo pašventęs Lietuvai. Jo politika ir darbai daug prisidėjo prie Lietuvos sustiprėjimo ir suklestėjimo. Jo prezidentavimo laikas mūsų trumpame nepriklausomybės gyvenime buvo šviesiausias ir kūrybingiausias laikotarpis, ūkinio ir moralinio tarpimo tarpnis. Stulginskio laikais subrendo lietuviškoji visuomenė ir giliai suleido šaknis jos galvosenoje sveika ir tikrai demokratinė idėja, nes tokios idėjos nešiotojas, skiepytojas ir skleidėjas buvo pats Lietuvos Prezidentas Stulginskis. Ši demokratinė idėja ir galvosena buvo tokia stipri lietuviškoji visuomenė, kad į jas sudužo visos pastangos tų, kurie jas norėjo valstybėj ir visuomenėj nustelbti ir demokratinę santvarką pakeisti kita, demokratiškai svetima.

Aleksandras Stulginskis su žmona Ona, juodviem grįžus iš Sibiro 1956 m. (Nuotrauka daryta 1957 m. Lietuvoje).

A. Stulginskis and his wife, after their return from Siberia in 1956.

VASARIO ŠEŠIOLIKTOJI

A. Stulginskio paskaita Šiauliuose 1940 m. vas. 16

Šiandien Nepriklausomybės Šventė. Nepriklausomybė yra didžiausias Tautos turtas. Didžiausia laimė tautai nepriklausomai gyventi. Užtat nepriklausomybei apsaugoti nesigailime didžiausių turtų, sunkiausio triūso, reikalui esant, ant nepriklausomybės aukuro herojiškai aukojama tautos narių gyvybė.

Lietuva istorinių nuotykių eigoje buvo praradusi savo nepriklausomybę ir ilgą laikotarpį vilko sunkų svetimųjų jungą. Tos vergovės metu daug kas Lietuvoje pasikeitė. Vadovavusi Lietuvos politikai ir visuomeniniai gyvenimai ir privedusi prie nepriklausomybės praradimo Lietuvos diduomenė visiškai sužlunga. Bet tautos kamienas — liaudis, nors ir apkarpyta, ne tik nežūna, bet išsaugoja brangiausias tautos turtus: kalbą, papročius, religiją, savitą kultūrą. Čionai, toje liaudyje, gimsta tautinio susipratimo idėjos: nebetarnauti svetimiesiems, bet branginti ir mylėti tai, kas sava. Išėję iš tos pačios liaudies, iš samanotų bakužių inteligentai imasi vadovaujamo vaidmens politiniame, kultūriniame gyvenime. Čia prasideda ilgi, skaudūs Kryžiaus keliai dėl lietuvių. Mes tik įsigilinkime į prieškarinės mokyklos reikšmę ir prasmę, kur močiutė prie ratelio mokina iš elementoriaus savo vaikučius, pažvelkime į tremtinius Sibiran, į skaitlingus kalinius dėl tautinio veikimo, mes turėsime nustepti, iš kur toje mažoje, neskaitlingoje tautoje atsi-

rado tiek drąsos grumtis su taip nuožmiu ir galingu prispaudėju, iš kur tiek moralinių jėgų, pasišventimo nenuilstamai gaivinti atgimstančios tautos sielą.

Bet iš kitos pusės, tos visos nelaimės, pažeminimai, baudos, trėmimai, kalėjimai buvo ilga, skaudi tautos kelionė į šviesnę ateitį, tai buvo tautos rengimas ir pasirengimas svarbiausiam aktui — nepriklausomybės aktui — nepriklausomam tautos gyvenimui. Taigi, nebūtume turėję mokytojų močiūčių su elementorium rankose, nebūtume turėję knygnešių, tremtinių, kalinių, žodžių, nebūtume kėlę tautinės kovos, ugdę atsparumą, nebūtų išlikusi lietuviška liaudis, neturėtume šiandien Vasario 16 Dienos Akto, neturėtume nepriklausomos Lietuvos.

Kalbėdamas apie tą aktą nesigilinsiu į visas skelbimo smulkmenas, nes apie tai mūsų periodinėje spaudoje buvo daug kartų rašyta, ir tie, kuriems tie dalykai yra įdomūs, turėjo tinkamos progos su jais susipažinti. Pažymėsiu čionai to akto atsiradimo bei jo turinio tik kai kuriuos svarbesnius momentus.

Stebint iš šalies to įžymaus akto likimą, reikia pasakyti, kad jo reikšmė, jeigu galima taip išsireikšti, populiarumas mūsų tautoje stebėtinai greitai augo ir pasiekė prideramos jam aukštumos. Visi jaučiam tam aktui nepaprastą pagarbą. Bet kodėl?

Akto sudarymas ir skelbimas,

įvyko, kaip žinote, Vilniuje, 1918 metais vasario mėn. 16 dieną, o jau sekančiais 1919 metais visoje Lietuvoje iškilmingai švenčiamos pirmosios to akto sukaktuvės. Sakysime, kad tai mūsų nepriklausomos valstybės skelbimas. Be abejo, taip. Bet mes turime taipgi pripažinti, kad tokių nepriklausomos Lietuvos valstybės skelbimų anais laikais buvo daugiau. Štai 1917 metais Lietuvių Konferencijoje, Vilniuje, susirinkę Lietuvos atstovai aiškiai pasisako, jog privalo būti atstatyta nepriklausoma Lietuvos valstybė. Ta pati Lietuvos Taryba, kuri paskelbė Vasario 16 Dienos Aktą, 1917 metais gruodžio mėn. 11 dieną skelbė Lietuvos nepriklausomybę, tai yra maždaug dviem mėnesiais prieš vasario 16 dieną. Šis skelbimas buvo iškilmingai notifikuotas vokiečiams, pasirašytas, kaip ir Vasario 16 Dienos Aktas, visų Lietuvos Tarybos narių. Vienok reikia pastebėti, kad prie gruodžio m. 11 dienos nepriklausomos Lietuvos skelbimo buvo prisegtas nedidelis, bet reikšmingas priedelis apie konvenciją su Vokietija; vėliau apie tai pakalbėsiu plačiau. Net Lietuvos Steigiamasis Seimas pirmąją susirinkimo dieną pirmuoju savo nutarimu paskelbė nepriklausomos Lietuvos valstybę. Maža to, nepriklausoma Lietuvos valstybė daug kartų buvo skelbiama įvairiuose kituose kraštuose: Petrapilio Lietuvių Seime, Amerikoje, Lietuvių Konferencijose Šveicarijoje, Švedijoje ir t. t. Bet nei vienas tų nepriklausomybės skelbimo aktų neįgijo Lietuvoje tos įžymios reikšmės, kokią turi Vasario 16 Dienos Aktas.

Gal kas pasakys, kad Vasario 16 Dienos Akto padėtas pagrindas, padaryta pradžia praktiškai realiai nepriklausomai Lietuvos valstybei kurti. Ne. Aktas paskelbtas vasario m. m. 16 d., o realus Valstybės kūrimas, vykdomoji Lietuvos valdžia tepasirodė tik vėlybą rudenį. Be to, dėl anuometinės okupacinės valdžios politikos užimtos krypties ir siekimų Lietuvos Tarybai teko beveik viso Vasario 16 Dienos Akto išsižadėti. O vienok nežiūrint į tai, to akto orumas Lietuvių tautos akyse nė kiek nesumažėjo. Tai kodėl tas aktas išliko ir laikomas toksai garbingas?

Atsakymą mes gausime, jei nors trumpai mesime akį į tai, kokiomis sąlygomis ir koku turiniu lemta buvo tam aktui pasaulį išvysti.

Lietuvių Konferencija Vilniuje, išrinkusi Lietuvos Tarybą, pavedė jai labai sunkų uždavinį — išvesti Lietuvą į Nepriklausomybę. Taryba — tai saujelė žmonių, be patyrimo, be lešų, be kariuomenės, vienok imasi tos tiesiog nepakeliamos naštos. Norėta, kad bent prieš visuotinos taikos derybas šioks toks Lietuvos valstybinis organizmas atsistotų ant kojų ir taikos konferencijos metu reikštu gyvybės ženklus, imtų ginti Lietuvos valstybės reikalus. Bet kaip tai atsiekti? Anuometinėmis Lietuvos gyvenimo sąlygomis nei mažiausio žingsnelio negalima buvo padaryti be okupacinės valdžios laiminimo. Be jos pritarimo, paramos nei galvoti nebuvo galima atstatyti nepriklausomą Lietuvą. Taigi kreipiamasi į juos.

Nukelta 1 12 psl.

Steigiamojo Seimo Krikščionių Demokratų blokas. Pirmoje eilėje sėdi: Z. Starkus, vysk. J. Staugaitis, A. Stulginskis, P. Radzevičius.

(LD redakcija prašo, kad skaitytojai identifikuotų ir kitus bloko narius, jei galima, ne tik pavardėmis, bet ir kas kam atstovauja).

A. Stulginskis among Christian Democrats during the First Parliament meeting,

Šventaragis ir moteris

Ištrauka iš XIII amžiaus kronikos
"Šventaragis"

Kartą Šventaragis su savo mokiniais ir sekėjais atėjo į vieną kaimą ir sutiko dideles eitynes. Minios priešakyje ėjo nuleidusi galvą, vienplaukė, jauna moteris, o šalia jos žingsniavo žygonis Kernius.

— Kokios čia eitynės? — paklausė Šventaragis sustabdydamas minią.

— Pasitrauk iš kelio! — nekantriai suriko Kernius. — Mes tą moterį išvarome į girią: ji laukia kūdikio, ir mes nežinome kas jo tėvas.

Šventaragis pažiūrėjo į moterį, kuri stovėjo prieš jį nuleidusi galvą, paskum žvilgterėjo į baltais žiedais apsipylusią obelį šalia kelio ir paklausė:

— Ar jūs žinote, kas tėvas tos žydinčios obelies? O juk moteris laukianti kūdikio, tai kaip žydzinti pavasarį obelis. Ar jūs sakote sau: mes nudraskysime žiedus ir nukirsime obelį, nes nežinome, kas žiedų tėvas? Kodėl jūs norite tą moterį nunaivoti, kai ji rengiasi duoti mūsų genčiai naują gyvybę?

— Mūsų papročiai liepia mums tokią moterį išvyti į girią, — nekantriai trinktelėjo į žemę krivule žygonis Kernius.

— Kad ją sudraskytų laukiniai žvėrys?

— Tai ne mūsų reikalas...

— Žmogus yra žmogaus reikalas! — susirūstinęs atsakė Šventaragis. — Net žmogžudžio ir plėšiko jūs neblaškiate laukiniams žvėrimis į nasrus, o atiduodate juos valsčiaus teismui, o ar ši moteris didesnė nusikaltėlė už žmogžudį ir plėšiką?

Ir kai visi tylėjo nudūrę akis, Šventaragis atsikreipė į minią ir vėl paklausė:

— Kuo ir kam iš jūsų ta moteris nusikalto?

Ir kai niekas nepakėlė nuo žemės akių ir nieko neatsakė, Šventaragis antrą kartą paklausė:

— Kuo ir kam iš jūsų ta moteris nusikalto?

Ir kai visi tylėjo ir išminčius trečią kartą paklausė, kuo ir kam ta moteris yra nusikaltusi, tuomet čaižiai atsiliespė žygonis Kernius:

— Ji nusizengė padorybei, ji užtraukė gėdą ne tik sau, bet ir visam kaimui ir valsčiui, ji papiktino kaimynus, nei jos, nei jos kūdikio nelaimins dievai, mes turime tą gėdą nuplauti, pagal mūsų papročius ji turi mirti.

— Tuomet Šventaragis atlyžo ir švelniai atitarė:

— Kaip saulė gali jums padaryti gėdą brandindama javą? Kaip žiedas gali padaryti jums gėdą stiebdamasis į saulę? Smerkdami tą moterį miriop, jūs keliate ranką prieš mūsų Gyvatos davėją, mūsų motinų motiną Saulę, jūs keliate ranką prieš jos prasmenį Amžinąją Ugnį, jūs keliate ranką ir patys

indą, per kurį persilieja mūsų genties gyvyries save ir savo gentį, nes rengiatės sukulti bė iš vakar dienos į rytdieną. Kai jūs sakote: ji turi mirti, tai lyg sakytumėte: mes turime kirsti šaką, už kurios patys laikomės. Paprotys tiek prasmingas ir vertas, kiek jis atskleidžiamųsų genties išmintį ir papuošia mūsų buitį. Slenka amžiai, keičiasi laikai ir mainosi papročiai, kaip mainosi pašlaičių vaizdai plaukiant vytine upės tėkme, bet nesimaino genties graužo atsinaujinimas per motiną, kaip nesimaino daigo kalimasis iš grūdo drėgnoje dirvoje ir kaip nesimaino obelies žydėjimas kas pavasaris. Didžioji genties Gyvatos atsinaujinimo paslaptis dedasi mūsų motinų iščiuje, ir aš klausiu jus: kurios galybės vardu jūs savinatės teisę kelti ranką prieš tą didžiąją mūsų motinos gamtos paslaptį? Ir aš klausiu jus: ar mūsų galyoje tos gaivalingos, verpetuojančios ir puotojančios Gyvatos tėkmę pakreipti ir suvartyti ją į savo rankomis iškastą upeliūkštį ir liepti jai tekėti kaip ir kur mes norime?

Kai kurie tylėjo nudūrę akis į žemę, kai kurie žiūrėjo į išminčių nieko nesuprasdami ir lapsėdami blakstienomis, tik žygonio Kerniaus krūtinę kilnojo didelis nirštas. Priešpriešais stovėjo abu vyrai, ir Šventaragio krivulės žaltys slėpiningai žiūrėjo į Kerniaus krivulės gyvatę pasirengusią kirsti savo geluoniui.

— Kas tu toks, kad mus mokai pakęsti nedorybes? — rūščiai paklausė Kernius.

Šventaragis nusišypsojo ir žvilgterėjo į sulą, tekančią loveliu iš didelio, gražaus beržo į medinį indą ir taip atitarė:

— Aš su lovelis, kuriuo teka sula iš beržo, nes beržas yra jūs, aiškių gentis, sula yra genties išmintis, o aš esu jos nešėjas jums.

Paskum jis pažiūrėjo į aukštą epušę, kur buvo įkeltas inkilas, o aplink dūzgė bitės, ir tarė:

— Aš esu inkilas, į kurį bitės neša medų, nes bitės esate jūs, aiškių gentis, medus yra jos išmintis, o aš esu jos skelbėjas jums.

Paskum jis pažiūrėjo į savo krivulę ir tarė:

— Aš esu krivulės nešėjas, nes krivulė yra jūsų, aiškių genties, išmintis, atkeliavusi iš amžių gilumos. Praamžius įdavė krivulę pirmajam žygoniui ir liepė nešti ją per amžius. Ir aš perduosiu ją kitiems, kai Pramžius pašauks mane į vėlių suolelį.

Bet Kernius nenusileido ir pašaipiai nusijuokdamas tarė:

— Ir aš esu krivulės nešėjas, kurią man įtekė Praamžius, tik aš skelbiu mūsų proselių išmintį, o ne savo, kaip kad tu darai. Tu nori, kad tik tavo vieno lūpomis bylotų mūsų genties išmintis, o kas gi ištiks mūsų gentį, jei kiekvienas mūsų tars sau: aš tik vienas esu pašauktas aiškinti genties išmintį ir dievų valią, aš atgrežiu nugarą prosenelių papročiams ir dorybėms ir einu taku, kuriuo veda mane mano pikti pageidimai? Ar tada mes neįmaknosime į liūną, kur ir patys nuskėsime? Nes genties papročiai ir dorybės yra senelių mums į rankas įduota virvė, už kurios tik tvirtai laikydami mes galime neklaidingu žingsniu tęsti savo kelionę į ateitį. Kas kelia ranką prieš mūsų senelių papročius, tas maištininkas ir mūsų genties priešas, tas užsitraukia ant savo galvos dievų rūstybę ir savo genties prakeikimą. Pasitrauk iš kelio ir netrukdyk mums elgtis taip, kaip įsako mums mūsų papročiai. Tu su savo sekėjais plavinėji po visą šalį tvirkin-

damas protus ir širdis ir mūsų senelių išmintį paversdamas tuščiu koriu be medaus. Griebkite akmenis, piudykite šunimis ir vykite iš savo sodybų didįjį kreivatikį, maištininką, tvirkintoją ir mūsų senelių išminties niekintoją!

Bet niekas nē nekrustelėjo ir stojosi didi tylą. Šventaragis stovėjo išdidžiai pakėlęs galvą, ramiai žvelgdamas į savo priešininką. Už jo stovėjo jo mokiniai tokie pat išdidūs ir ramūs, nes jų protai ir širdys buvo persiėmusios mokytojo išminties. Šventaragis taip prabilo vėl kreipdamasis į savo ginčininką:

— Atėjo metas pasakyti tau, žygoni, tiesos žodį. Aš myliu tave kaip savo brolių, nes žinau, kad tavo širdis sklidina geriausių norų ir tyros savo genties meilės, kaip sklidinas ir tyras šaltinis, kurio dugnas giliai įsirausęs į gimtosios žomės podirvį. Tu esi ištikimas ir negailestingas sentėvių papročių sergėtojas, bet tavo išmintis plasnoja tik praeities sparnais, tu keliaji atbulas įsižiūrėjęs į vakar dieną ir nematai, kas dedasi kelio priešakyje. Ir kai sakau: puoselėkime papročius ir dorybes, kurios liedina mūsų gentį į vieną kūną ir per kurias išsiskleidžia mūsų genties žmoniškumas bei išmintis, bet nesvyruodami nusigrėžkime nuo tų piktžolių, kurios žmogų ir žmoniškumą paverčia niekais, kurios drumsčia motinos gamtos mums teikiamą meilės diaugsmą ir stato užtvaras amžinosios motinystės tėkmei, kurios, pagalios, sėja mūsų tarpe nesantaiką ir daro gėdą mūsų genčiai. Sakau jums: raukime iš savo daržo usnis, kurios gožia naudingą paselį.

Išminčius nutilo ir apžvelgdamas minią pridūrė:

— Aš nenusigrėžiu nuo mūsų senelių papročių, aš juos tik papildau. Aš negaliu pasmerkti miriop to, kurs jaunystės ir meilės apsvaigime pasiduoda motinos gamtos kerams, nes ji iš tikrųjų yra didelė burtininkė ir atsispirti jo apžavams jaunystės audroje ne kiekvienam įmanu, kaip neįmanoma išlikti sausam tyramė lauke audrai užėjus, bet aš smerkiu ir traukiu genties tieson tą, kurs, suvedžiojęs moterį, vengia atsakomybės ir palieka ją ir jos kūdikį likimo valiai, nors ir žino, kad jų abiejų tyko pražutis: aš smerkiu ir traukiu dievų teisman tą, kurs per prievartą nuplėšia moteriai garbę ir nusigrėžęs ją pamiršta, ir aš smerkiu ir traukiu visagalio Praamžiaus teisman tą vėtytą ir mėtytą palaidūnę, kuri pikta valia įvilija į aistros pinkles neprityrusį jaunuolį ir paskum jį išmeta pro duris, kaip sukulto indo šukes. Už savo gerus ir nedorus darbus mes esame atsakingi prieš save pačius, prieš savo gentį ir prieš dievus. Bet aš sakau ir kartoju: nuo to mirksnio, kai moteris tampa motina, nesvarbu, kokiais likimo įnoriais tai atsitinka, ji tampa išrinktoji ir palaimintoji, nes j jau yra pašaukta savo ddžiosios pareigos atlikti ir tada nuo jos turi nubyrėti mūsų kerštas, neapykanta ir pagieža, kaip nubyra sudžiuvęs purvas nuo aptaškyto apdaro. Ir aš jums sakau ir kartoju: genties meilė ir globa turi lydėti motiną jos skausminguoju, o kartu ir garbinguoju skaisčiosios Saulės motinos apšviestu ir nužymėtu taku.

Atsikreipdamas į moterį Šventaragis tarė:

— Eik su manimi. Aš nežinau, kaip tu gyventi ir man visai nerūpi draskyti uždangos nuo tavo vakar dienos, bet nuo tos akimirkos, kaip tu tapai motina, tu man esi kaip šventasis indas su Amžinosios Ugnies žarijomis, kurių niekam nevalia išbarstyti.

ŠEKSPYRO SONETAI

Vertė Alfonsas Tyruolis

7

Pažvelk į rytus, kaip mieloji saulė
Į mus liepsninga galva atkeliauja,
Kaip jaunumu pavergia ji pasaulį,
Jos garbei akys nuolankiai tarnauja.

Ir kai aukščiausiuoju dangum ji skrieja,
Priminus mums brandžios jaunystės taką,
Žvilgsniu jos grožį gerbia mirtingieji,
Jos aukso šventąją kelionę seka.

Bet kai sunkiausiai ratais ji, palikus
Dienovidį, lyg senė išvažiuoja,
Pirma tarnavę uoliai, daros nykūs
Tie patys žvilgsniai, kitkur apsistoję.

Be vardo, po dienovidžio, taip žūsi,
Jeigu savęs atkūręs tik nebūsi.

15.

Kai apsvarstau, matau kad viskas žemėj
Ribotai tobulai tegali reikštis;
Pasaulio scenoj matome, ką lemia
Ir mums slapta veikme parodo žvaigždės.

Kaip gėlei likta žmogui čia pražysti,
Tas pats dangus jį ugdo ir nulenkia;
Išblanksta džiūgavus gajį jaunystė,
Ir greitai užmarštis ją vėl uždengia.

Žinau, ką šis nespato vumas žada,
Kaip greitai grožio tu gali netekti,
Nes visa keičiantysis laikas veda
Jaunystės dieną greit į nykią naktį.

Iš meilės tau aš su laiku kariauju,
Ir ką jis atėmė, kuriu iš naujo.

Tada žygonis Kernius suriko išskėsdamas
rankas:

— Ji mano! Ji turi mirti!

— Kas gi svarbiau: paprotys, ar motinos
ir jos kūdikio gyvybė? — rūsčiai paklausė
Šventaragis.

Ir kai Kernius blaškėsi savyje ir nežinojo
ką atsakyti, Šventaragis kreipėsi į minią:

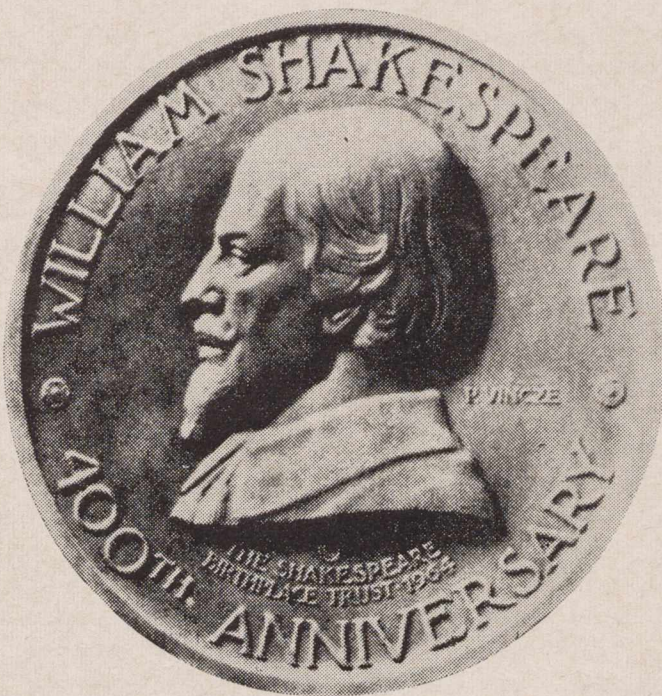
— Duokite man virvę. — Ir kai jam buvo
paduota virvė, jis atkišo ją Kerniui ir nete-
kęs kantrybės taip griausmingai sušuko, kad
išsigandusi minia siūbtelėjo atgal:

— Va, imk! Jei tu žūt būt nori tapti budeliu,
tapk! Pakark tą moterį ant ano beržo šakos!

Bet žygonis Kernius stovėjo suglumes ir
pasimetęs, kaip žmogus nežinąs ką daryti.

— Viešpaties, — tuomet moteris puolė prieš
Šventaragį ant kelių, — tu išgelbėjai mano
gyvybę: ji priklauso tau!

— Tavo gyvybė nepriklauso man, — išmin-
čius tarė švelniai uždėdamas savo ranką ant
galvos, — tavo ir tavo kūdikio gyvybė pri-
klauso mūsų genčiai, kurią Amžinoji Tėkmė
neša į ateitį.

Medalis, išleistas W. Šekspyro 400 metų gi-
mimo sukakčiai (1564—1964) paminėti. Šia-
me puslapyje matome abi medalio puses.

52.

Esu kaip tas turtuolis, kursai turi
Į didelės gėrybės šventą raktą,
Bet ne kiekvieną valandą jų žiūri,
Kad tik noriau pasigrožėti tektų.

Ir iškilmingų švenčių taipgi reta,
Atrodo jos kaip akmenys brangieji,
Retai išdėstytos per ilgą metą,
Lyg deimantai, karolius suspindėję.

Taip laikas laiko man tave kaip skrynią,
Ar drabužinę iškilmių drabužiui:
Retoji proga retą garbę mini,
Atskleidus slėpto grožio brangią rūšį.

Taip laimini: džiaugsmu, kai čia esi tu,
Viltim, kai už ribų neužmatytų.

46

Širdis su akimi nesusitaiko,
Katrai jų priklausyti tau derėtų:
Akis vieną šią teisę pasilaiko,
Širdis tatai užginčyti norėtų.

Širdis tau sako, kad jai priklausai tu,
Kad jos nesiekia kristalinės akys,
Bet akys teigime šiam mato klaidą
Ir sako, kad joms tavo grožis tekęs.

Išspręsti šitą reikalą tegali
Širdies minčių tik teismas sudarytas,
Ir jis nusprendžia taip, kad gautų dalį
Širdis pamilus ir akis nušvitus:

Taip akiai tenka vaizdas išorinis,
O širdžiai tai, kas paukia iš krūtinės.

66.

Visko išvargintas, mirties šaukiuosi:
Matau, kaip skurdžius nuopelnais sušvin-
Kaip niekingumas laime apsijuosia, /ta,
Kaip tai, kas šventa, išdavimas mindo;

Kaip gėda aukso garbę išnaudoja,
Kaip geidulys nekaltą dorą mina,
Kaip blogis tobula nuvainikuoja,
Kai raišas valdymas jėgas slopina;

Kaip supratimą prievarta aptemdo,
Kaip daktaro garbe kvailystė rengias,
Kaip tiesai neišmanymu virst lemta,
Kaip vergas gėris ponui blogiui lenkias.

Išvirgintas to, mirti aš sutikčiau,
Jei savo draugo vieno nepalikčiau.

144

Dvi meilės — laimės ir nelaimės — tvyro
Manų, lyg dvasios jos manų gyvena:
Geresnis angelas gan šviesų vyrą,
Blogesnis tamsią moterį man mena.

Blogesnė pragaran mane vilioja,
Kad man geresnį angelą paveržtų,
Kad šventąjį paverstų nelabuoju
Ir jo skaistumą geiduliu suterštų.

Aš nujaučiu, kad priešų pasidarė
Man angelas, nors negaliu žinoti:
Lyg jį, kai jie pabėga susitarę,
Įniktų kitas pragaran vilioti.

Taip nežinosiu, spėti paliktasis,
Kol gerą angelą pavergs blogasis.

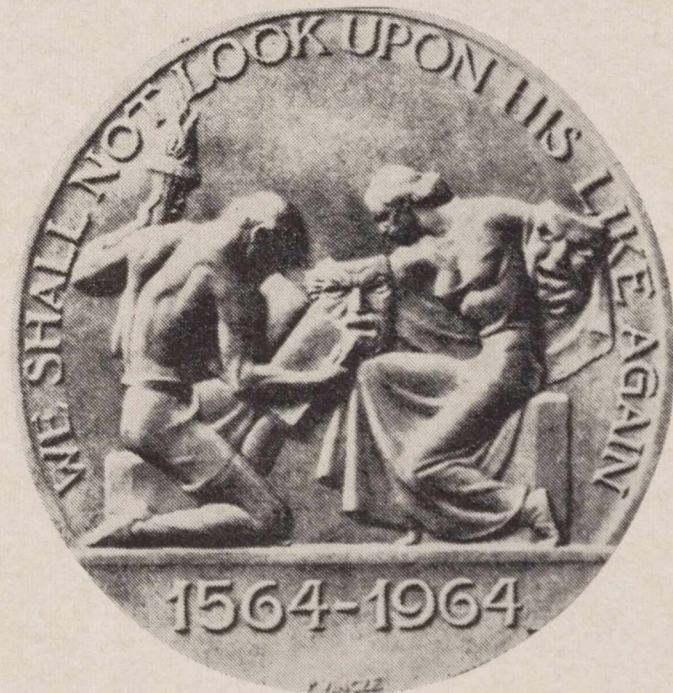
146

O, žemės blogio centre, vargše siela,
Tais kūno pageidimais aprengetoji:
Kiek perneši kančių, to, kas nemiela,
Kiek dažo laukui puošti suvartoji!

Kodėl imi, trumpai tau išmokėta,
Perdidžią griūvančiam jau namui sumą?
Ar kirminai, kurie paviršių ėda,
Kartu suės ir tavo nemarumą?

Lai, siela, kūno nuostolis palaiko
Tave, tu leisk laimėti gėriui:
Keisk skurdųjį į dieviškąjį laiką,
Tegul vidus, ne išorė tau žėri.

Imk iš mirties, ką iš žmonių ji ima,
Ir, mirus mirčiai, nebebus mirimo.

Atkelta iš 9 psl.

Bet, kaip sakoma, sauso nieks neklauso. Visokeriopa parama, pagelba pažadama su sąlyga, jei Lietuvos Valstybė sudarys su Vokietija am-reikšti karo, susisiekimo, muitų ir žiną sąjungą, kuri privalės pasi-piniginio vieneto konvencijomis. žinoma, nepriklausomos Lietuvos valstybės atstatymas didžiai malonus ir džiuginantis reiškiny, bet ta amžina sąjunga, tos konvencijos temdo šviesesnės ateities perspektyvą. Kas daryti?

Taryba atsiduria lyg prieš juodą sieną, nemato išeities. Ilgai, per visą naktį svarsto klausimą. Galop ryžtasi priimti patiektus vokiečių reikalavimus. Surašomas atitinkamas aktas. Pirmoje to akto dalyje skelbiama nepriklausoma Lietuvos valstybė, antroje gi sakoma, kad toji Valstybė sudaro su Vokietija mums jau žinomą sąjungą su minėtomis konvencijomis. Aktą visi Tarybos nariai pasirašo 1917 metais gruodžio 11 d. Atitinkama Tarybos delegacija su Basanavičium priešakyje vyksta į Kauną tą aktą įteikti. Vokiečiai priima delegaciją iškilmingai. Štabo karininkai išsirikiuoja pusrasti, senelis Basanavičius kiek drebančiu, bet aiškiu balsu skaito aktą. Paskiau, žinoma, vaišės, tostai ir t. t. Bet delegacijai rūpi tuščiomis negrįžti į Vilnių. Juk reikia konkrečiai pasikalbėti, išsiaiškinti apie nepriklausomybės pripažinimą, Valstybės atstatymo pirmuosius darbus ir t. t. Nueinama pas atsakinguosius Vokietijos valdžios žmones; o jie taip nekalbūs, taip nuvargę, tik žiovauja ir žiovauja, tiesiog negali iš jų nieko tikro išgauti. Pagalios statoma visiškai aiškiai klausimas:

“Pasakykite, ponai, kada Vokietija pripažins nepriklausomą Lietuvą?” “Na, — atsakoma, — tai parais nuo to, kokia bus vokiečių padėtis frontuose.”

Toksai vokiečių atsakymas delegaciją slėgte prislėgė. Duota grynas pinigais — konvencijos, o gauta nežinia kas, klausukas. Nuliūdusi Tarybos delegacija sugrįžo į Vilnių.

Bet štai prasideda bolševikų ir vokiečių taikos derybos Lietuvos Brastose. Vokiečiai nori įrodyti bolševikams, kad štai Lietuva jau pasinaudojo visiems pripažinta tautų apsisprendimo teise, pasiskelbė nepriklausoma Valstybė — štai nepriklausomybės aktas su visos Tarybos narių parašais. Bet gruodžio mėn. 11 d. Tarybos aktu vokiečiai negali pasinaudoti, nes ten tučtuojau kalbama apie amžiną sąjungą su Vokietija, apie konvencijas ir t. t. Aišku, bolševikai supras, kieno nau-dai tasai aktas sudarytas ir toksai aktas vokiečių padėty derybose gali tik pabloginti.

Vokiečiai, ilgą laiką nesikalbėję su Taryba, dabar labai maloniai ir mandagiai kreipiasi į ją, prašydami notifikuoti bolševikams visų Tarybos narių parašus pirmąją gruodžio m. 11 d. dokumento dalį, tai yra tą dalį, kurioje skelbiama nepriklausoma Lietuva.

Ūpas Taryboje po gruodžio 11 d. buvo nekoks. Slėgiamai veikė į Tarybos narius padarytieji užsiangažavimai. Be to, čia prisidėjo gandai,

kurie kursavo po Lietuvą, būk Taryba pardavusi Lietuvą vokiečiams ir t. t. Taigi ieškota iš tos padėties išėjimo. Norėta tokią pagrindinį valstybės klausimą, kaip amžiną sąjungą, konvencijų sudarymą, perduoti kompetetingesnei valstybės institucijai, atseit, St. seimui.

Taryba pajunta savo svorį. Juk ne be reikalo vokiečiai, tiek tylėję, dabar patys siūlo Nepriklausomybės Aktą notifikuoti bolševikams. Gerai, pasinaudosime proga, mano Lietuvos Taryba, paskelbsime savo norą bolševikams, kad mes nepriklausomi, bet jau tokia formule, toko turinio raštu, koksai mums patinka. Čionai ir gimsta svarbiausieji Vasario 16 Dienos Akto turinio dėsni: aiškiai pabrėžiamas demokratinis principas, įvedamas Steigiamojo Seimo, demokratiniu būdu visų šalies gyventojų išrinkto, postulatas. Taigi, Taryba pasiūlo vokiečiams notifikuoti Lietuvos nepriklausomybės skelbimą bolševikams formule, kurioje expressis verbis pažymima, kad visus Lietuvos santykius su kaimyninėmis valstybėmis nustatys Lietuvos Steigiamasis Seimas, demokratiniu būdu visų jos gyventojų išrinktas. Aišku, toksai Lietuvos Tarybos notifikacijos tekstas vokiečiams buvo nepriimtinas. Kodėl? Čia skersai kelio vokiečiams atsistoja Steigiamojo Seimo sąvokos įvedimas ir jo kompetencijų akcentavimas, reikiama, Steigiamasis Seimas nustatys visus Valstybinius Lietuvos santykius su kaimynais, tai yra jis išriš ir su Vokietija amžinos sąjungos bei konvencijų klausimą. Santykiai tarp Tarybos ir vokiečių įsitempia. Galop, Tarybos nežymi dauguma nusileidžia, priima vokiečių reikalavimus. Užtat kita Tarybos dalis, kad ir mažumoje likusi, laikosi ryžtingai. Opozicijos dalis protestuodama visiškai pasišalina iš Tarybos. Po notifikacijos dokumentu jokių būdu negalima surinkti visų Tarybos narių parašų. Pagaliau, ir tas karštis, notifikacijos skubus reikalavimas praeina, vokiečiams nebereikalingas. Padėtis vėl pasidaro be vilties. Taryba, kurią kaip žinome, išrinko Vilniaus Lietuvių Konferencija, kuriai pavedė atstatyti Lietuvą, nieko apčiuopiamo nepadariusi, pati pradėjo irti, byrėti. Ilgai galvota, tartasi, kas daryti. Galop susitarta, rasta išeitis. Jei vokiečiai, kaip buvo žadėję, neskelbia, nepripažįsta nepriklausomos Lietuvos, tai tą skelbimą daro ir visoms pasaulio valstybėms, sulyg galimybėmis, notifikuoja pati Lietuvos Taryba ir tai daro tokiu skelbimo turiniu ar tekstu, kuris Tarybai patinka, kuris atitinka Lietuvių tautos nusistatymą, visai nepaisant, kaip į tai reaguos vokiečių okupacinė vyriausybė, ar jai toksai skelbimas bus priimtinas ar ne.

Čia tenka pažymėti, kad prie šio nusistatymo prieita visų Tarybos narių vieningai — ir pozicijos ir opozicijos. Šitoksai nutarimas davė galimybės sugrįžti vėl Tarybon iš jos išstojusiems nariams. Tarybos institucija savo visumoje vėl atstatyta. Tokiu būdu, kaip Tamstos matote, Vasario 16 Dienos Aktas tai per excellence konsoliduotas, vie-

ningos tautos Aktas ir kai a. a. dr. J. Basanavičius, pirmininkavęs vasario 16 dienos Tarybos posėdžiui, perskaitė nepriklausomybės skelbimo aktą ir paklausė, kas už jį, visų Tarybos narių rankos nedvejojant pakilo aukštyn. Be to, vasario šešioliktoji, be abejo, anų laikų politinio gyvenimo sąlygomis buvo drąsus ir ryžtingas Tarybos žygis. Galima buvo laukti skaudžių represijų. Jų nepavartota, matyt, padėtis frontuose tokių veiksmų neleido.

Štai kodėl, gerbiamieji, Vasario 16 Dienos Aktas lietuvių tautai taip brangus ir malonus, nes prie jo eita nevengiant nė kovų, nė pavojų. Tam aktui teko atlaikyti mūsų anuometinių priešų smarkiausias poulimas. Tasai aktas — tai ryškiausias tautos vieningumo simbolis, prie kurio prieita buvo, kaip žinoma, ne pritarimo keliu (tokių sąvokų anuomet niekas nei nekėlė, nei vartojo, jos įvestos apyvarton daug vėliau), bet laisvo susitarimo bei įsitikinimo būdu. To akto sudarymo savybės — tai savo rūšies lietuvių tautos evangelija, kuri nesensta ir visuomet yra aktuali, nes mūsų tautai, užimant ypatingą geografinę padėty, visuomet teko ir teks kovoti, budėti dėl savo gyvybės išlaikymo, dėl savo nepriklausomybės saugumo. Tų kovų pasisekimą gali laiduoti tik visos tautos vieningumas, koksai jis buvo pasireiškęs skelbiant Vasario 16 Dienos Aktą. Taigi, vienintelis būdas išsaugoti Vasario 16 Dienos Aktą, tai visai tautai laikytis taip, kaip buvo laikytasi besirengiant į nepriklausomą gyvenimą, į Vasario 16 Dienos Aktą, gyventi visiems tąja pasiryžimo, vieningumo dvasia ir nuotaika, kokioj buvo sudarytas tasai įžymus aktas, taip dirbti ir kovoti, su koku atkaklumu buvo dirbta ir kovota dėl to akto įgyvendinimo.

Vasario 16 Dienos Aktas, kaip matėme, yra įžymus ne vien dėl to, kad ypatingomis, t. y. kovos sąlygomis, skelbta nepriklausoma Lietuva, bet ir tuo, kad jame aiškiais žodžiais nužymėta, kaip toji nepriklausoma Lietuva privalo būti tvarkoma. Tame akte glūdi svarbiausieji mūsų Valstybės santvarkos dėsni, būbent: Valstybės valdyme privalo pasireikšti visos Tautos valia, kas, kaip žinome, yra galima tik demokratiijoje. Jei tie dėsni fiksuoti nepriklausomybės akte, tai turbūt tautos atstovai — Lietuvos Taryba matė būtiną reikalą tautai padaryti. Patyrimo dėl įvairių Valstybės formų bei santvarkų jie užtenkamai turėjo. Lietuvos Tarybos nariams gerai buvo žinoma Lietuvos praeitis ir garbingieji Didž. Lietuvos Kunikais laikai, kur Lietuvos valdovų valdymo genijus buvo pasiekęs apogėjų, kada Lietuva Rytų Europoje sudarė galingiausią valstybę, bet tie laikai istorinių nuotykių bėgyje nebegražinamai praėjo, palikdami vargstančiai tautai paguodos, moralinių jėgų neišsemiamą šaltinį. Po tos žilos garbingos praėties, kaip žinome, sekė mažiau garbingi dagi gana liūdni laikai, kai sudarius su Lenkija uniją, valdžia pamažėl pereina į diduomenės rankas. Libe-rum veto, tarpusavės rietenos, o ypatingai traukimas į tas rietenas svetimų kaimyninių valstybių pa-

jėgų, galutinai sugniuždo nepriklausomą Lietuvos gyvenimą.

Absoliutaus caro režimo veikimą anuometinė lietuvių visuomenė geriausia patyrusi buvo savo kailiu. Taigi nebuvo tuomet susipratusio lietuvio, kuris pasisakytų už absoliutinį šalies valdymą. Vadizmas, pastarųjų laikų išgalvotas, anuomet nebuvo žinomas. Iš esmės jis nieko nesiskiria nuo absoliutaus režimo ir jei šiandien atsiranda žmonių, kurie, vienais ar kitais sumetimais, adoruoja vadizmą, tai jie nežino, nėra patyrę nelemtų absoliutaus režimo pasėkų. Visus anuometinius Lietuvos veikėjus vilioje viliojo demokratinė šalies santvarka, demokratinė valdymo formos, kokias turi pav. Šveicarija, Anglija ir kitos vakarų valstybės.

Iš tikrųjų tai tikslingiausias ir teisingiausias šalies valdymo būdas. Visi piliečiai eina pilietines pareigas, moka mokesčius, tarnauja kariuomenėje ir tt. Aišku, teisingumas reikalauja, kad jie visi turėtų balso ir šalies valdyme. Demokratiname šalies valdyme vyriausybė palaiko betarpiai ryšius su piliečiais konstitucijos nustatyta tvarka ir formomis. Atskiras luomas ar atskira piliečių grupė ryšiams tarp vyriausybės ir visuomenės palaikyti čionai visai nereikalinga. Įvedimas į šalies valdymą taip vadinamų ryšinių — privilegijuotos grupės, savo rūšies bajorų, tarp vyriausybės ir visuomenės įneša paprastai daug nesuspratumų, nes tie ryšiniai, kaip seniau Lietuvos diduomenė, pradeda įsivaizduoti, kad iš tikro atstovauja tautai, kad jų nuomonė, tai tautos interesai, o tuo tarpu tautos interesai gali diametriškai skirtis nuo ryšinių interesų, kitaip, demokratiname režime negali būti vietos tokiems ryšiniams.

Be to, Valstybės Taryba nepriklausomybės akte aiškiai pabrėždama demokratiškas principą, norėjo suburti visos tautos bendradarbiavimą. Ne tik šiam Valstybės atstatymo periodui, bet ir tolimesniems laikams. Maža to, demokratiškas forma artina Lietuvą su tomis tautomis ir valstybėmis, iš kurių tikėtasi savo kovose dėl nepriklausomybės vienokios ar kitokios paramos.

Taryba neapsiriko. Vasario 16 Dienos Aktas, jo turinys kaip tik atvaizdavo visos tautos troškimus. Jis visos tautos pastangomis realizuojamas. Jis ir šiandien tebelaikomas ir bus laikomas, kol bus gyva lietuvių tauta, didžiausia tautos šventenybe, testamentu, Tautos vieningumo simboliu, ir kas kėsintusi prieš tą aktą, prieš to akto turinį, prieš nužymėtus tame akte mūsų Valstybės santvarkos dėsnius, kas ardytų tautos vienybę, siekdamas privilegijų, tas, be abejo, kėsintusi prieš pačią lietuvių tautą, prieš Lietuvos valstybę ir jos nepriklausomybę. Tas, be abejo, nebūtų vertas lietuvio vardo. Tikėkime, prašykime aukščiausiojo, kad tokių iš tikro mūsų Tautoj neatsirastų.

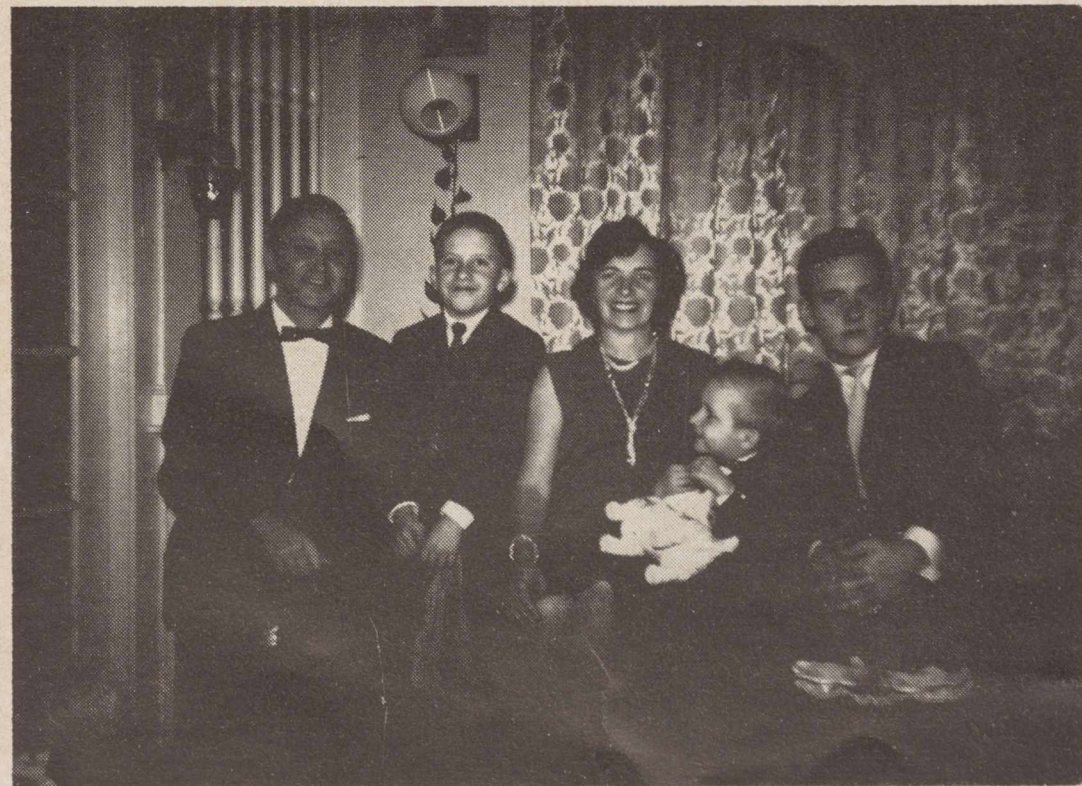

Rimantas Budreika, jaunas smuikininkas, Boston Pops orkestro solistas.
R. Budreika, Tufts Univ. student, young musician, violin soloist.

Rimas Budreika, Tufts University law student, found time to study music and to be active in both Lithuanian and American society.

He studied violin at the Boston Music School and with J. Silverstein, concertmaster of the Boston Symphony Orchestra. R. Budreika has appeared as soloist in Boston Jordan Hall and at many Lith. functions.

He is now in the process of rehearsing for the Bell Telephone Hour, and will appear there as soloist in late spring.

Budreikų šeima: tėvai ir sūnūs — Rimantas, Edvardas ir Tomas.
Budreika's family.

Jaunas muzikas Budreika

Rimantas Budreika, inž. Romo ir J. Budreikų sūnus, baigė Boston Latin School 1961 m. ir įstojo į Tufts universitetą, kurį dabar lanko trečius metus. Šalia pagrindinių teisės studijų Romas dar studiuoja smuiką Moston Music School ir pas J. Silversteiną, dabartinį Bostono Simfonijos koncertmeisterį.

Rimantas jau grojo su įvairiom muzikos grupėmis ir daugely orkestrų, kaip Massachusetts All-State Orkestre, All-Eastern Orkestre ir Greater Boston Youth Symphony Orkestre. Šis orkestras keletą sykių grojo Carnegie Hall ir Baltuose Rūmuose (prez. John F. Keedžiui pakvietus). Be to, R. Budreika pasirodė kaip solistas Jordan Hall ir

įvairiuose lietuvių parengimuose, grojo Onos Ivaškienės šokių grupei Boston Arts Festivaly ir State Department Building Washington, D.C.

Šalia studijų ir smuikavimo Rimantas vaidino keliuose Tufst universiteto vaidinimuose. Pernai vaidino Mount Ida Jr. College, kur pasirodys ir šį pavasarį.

Dabar jis yra Tufts universiteto orkestro koncertmeisteris ir neseniai grojo partiją su plačiai muzikos pasauly žinomu Boston Pops orkestru Symphony Hall, atlikdamas Lalo Symphonie Espagnole.

Per praėjusias Kalėdas Rimantas grojo kaip Tufts orkestro smuiko oslistas keliose Bostono bažnyčiose ir auditorijose atlikdamas Bacho kalėdinę oratoriją.

Šį pavasarį jis vėl pasirodys kaip solistas su Boston Pops orkestru, grodamas Mozarto "Violin Concerto No. 4 in D major" ir Sarasate — "Zigeunerweiser". Kaip žinoma, tiems koncertams diriguoja pagarsėjęs dirigentas Arthur Fiedler. Koncertai vyksta Bostono koncertų Esplanadoje.

Šiuo metu smarkiai ruošiasi Bell Telephone Hour koncertui, kuris įvyks šį pavasarį.

Tokia graži yra jauno smuikininko lietuvių karjeros pradžia. Jau tai, ką jis yra pasiekęs, daugelis tegali tik svajoti. Linkėtina jaunam menininkui nepavargti ir pasiekti naujų laimėjimų. (R. K.)

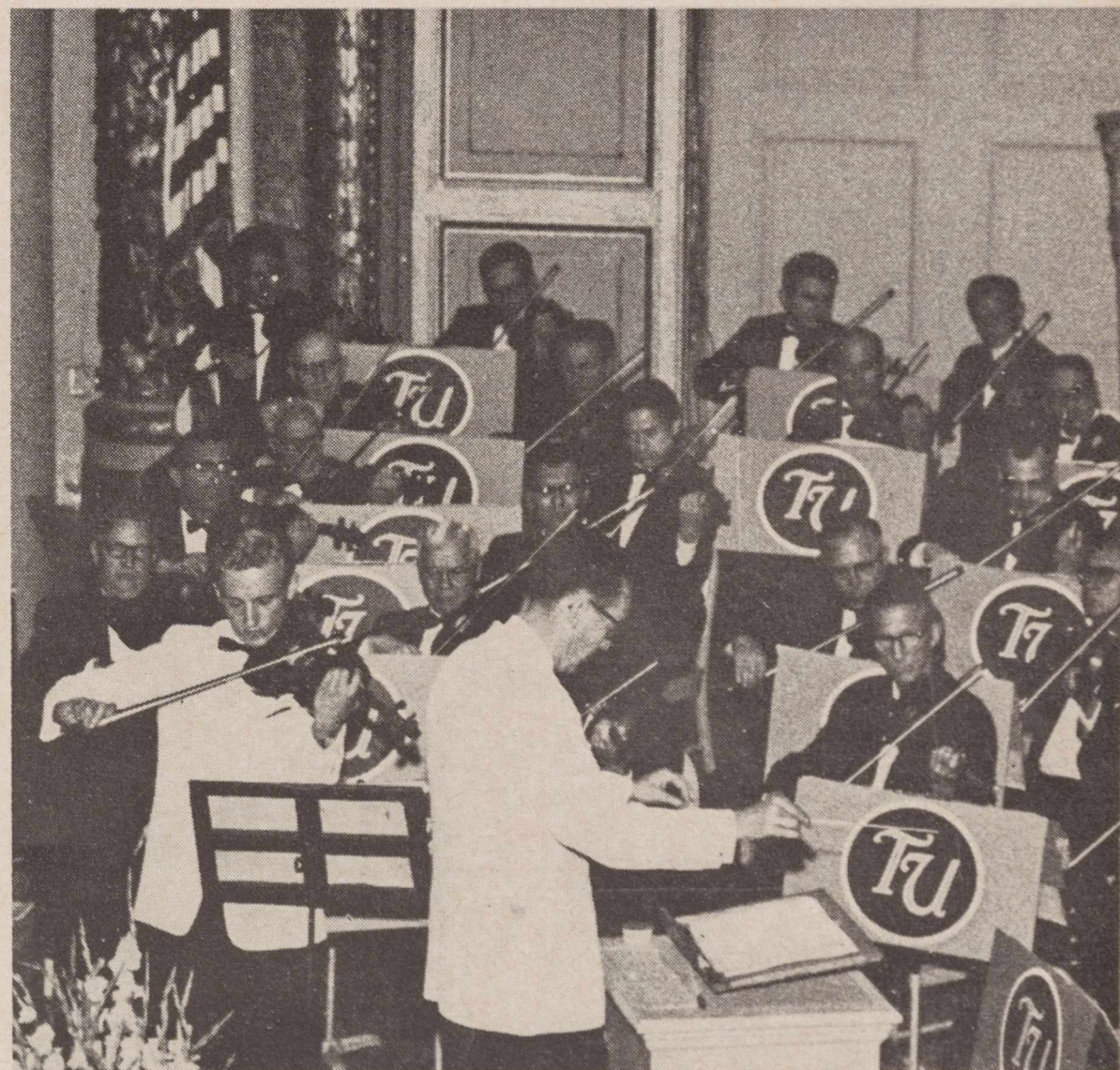
R. Budreika tariaisi su savo mokytoju J. Silverstein smuiko koncerto reikalais.

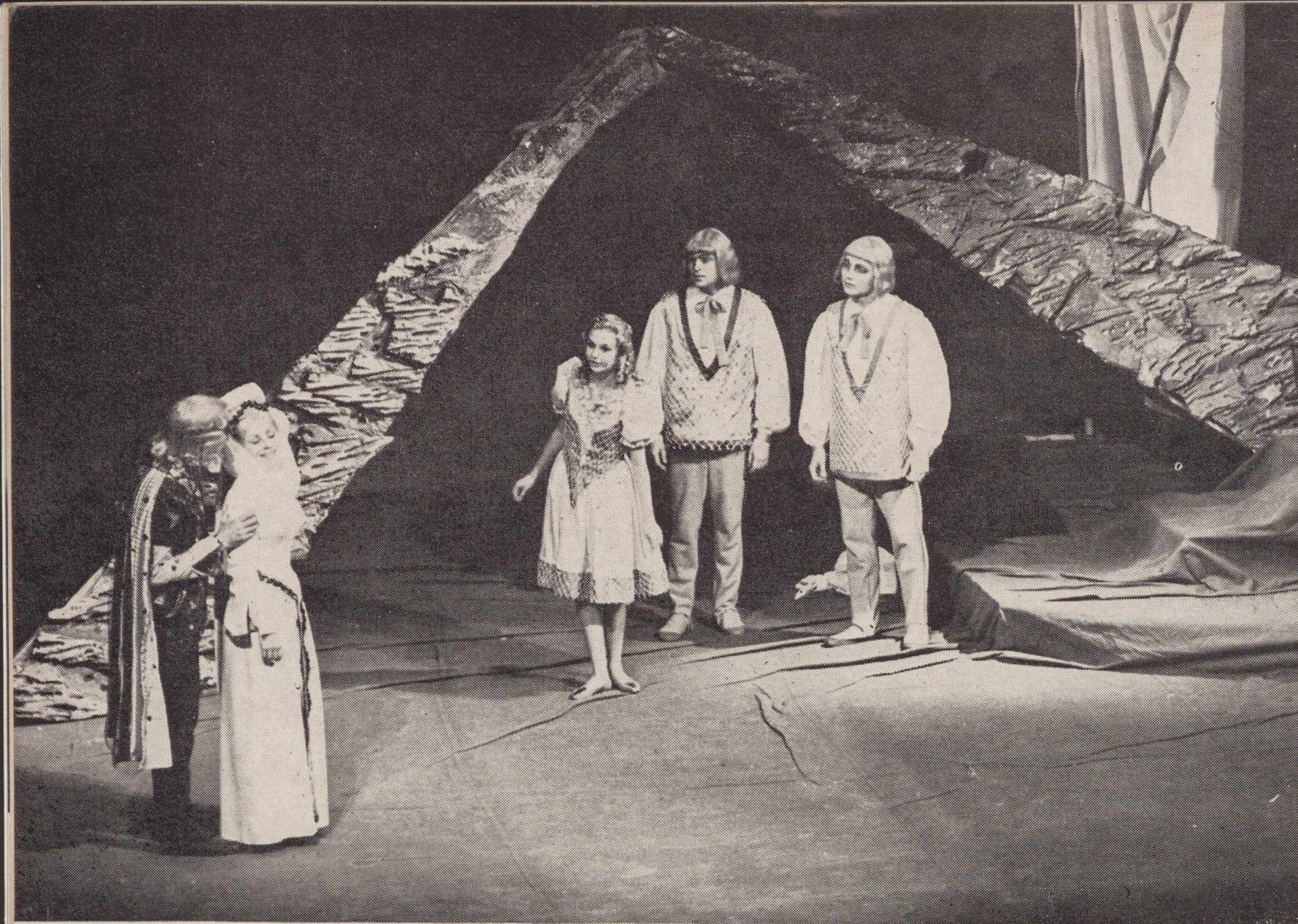
Prof. J. Silverstein and Budreika.

Rimantas Budreika su Boston Pops orkestru, reprezentavęs Tufts un-tą kaip smuiko solistas; diriguoja prof. Kenneth MacKillop.

R. Budreika, playing with the Boston Pops Orchestra, Professor K. MacKillop conducting on Tufts Night at Pops.

Scenos Darbuotojų Sąjunga Čikagoje sausio 30 d. pastatė naują veikalą — K. Jurašiūno 3 v. liaudies pasaką "Eglė šaličių karalienė". Vaidinimas pakartotas sausio 31 ir vasario 21 Chicagoy, Jaunimo Centre, ir vasario 6 — Clevelande.

Vaidinimą režisavo Z. Kevalaitytė-Visockienė, rež. pad. Pr. Beinoras. Dekoracijos Jurgio Daugvilos.

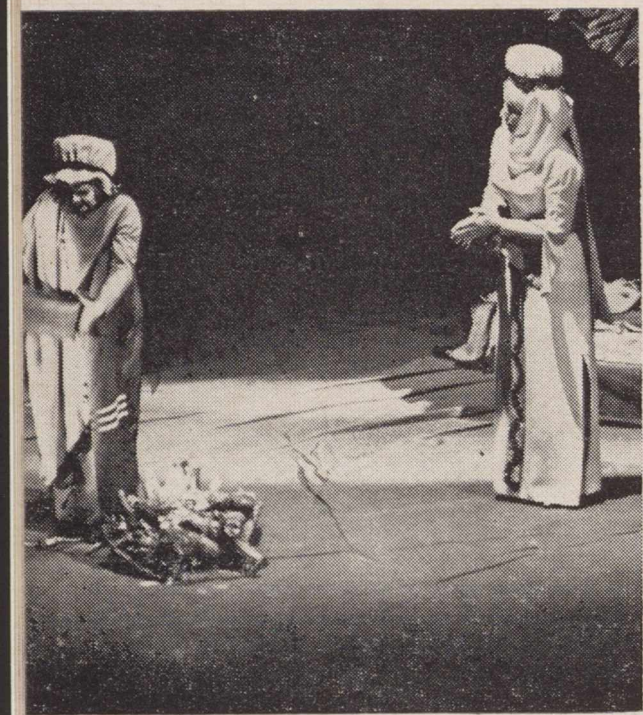
Šalia šešiolikos žinomų ir jaunų aktorių dar dalyvavo penketas jaunų šokėjų. Kostiumus projektavo V. Balukienė. Apšvietimu rūpinosi K. Cijūnėlis, scenos technika — Č. Rukuiža. Be jų buvo dar bent dešimt asmenų — muzikų, dailininkų bei teatralų, kurie visam pastatymui patarimais ar darbu talkino. Prisidėjo "Rūtos" mergaičių ratelis. Bendru visų darbu ir visuomenės pritirumu pasaka sužibėjo pasigėrėtina scenos meno prošvaiste.

Žilvinas išleidžia Eglę ir vaikus į žemę aplankyti tėviškės.

"Laukelis tas nuneš jus lig pat tėviškės krantų."

(A. A. Kėželiene, L. Barauskas, E. Bradūnaitė, L. Valaitis, S. Grėbliūnas.)

EGLĖ ŽALČIŲ KARALIENĖ

"Tas rėtis užmurtas..."

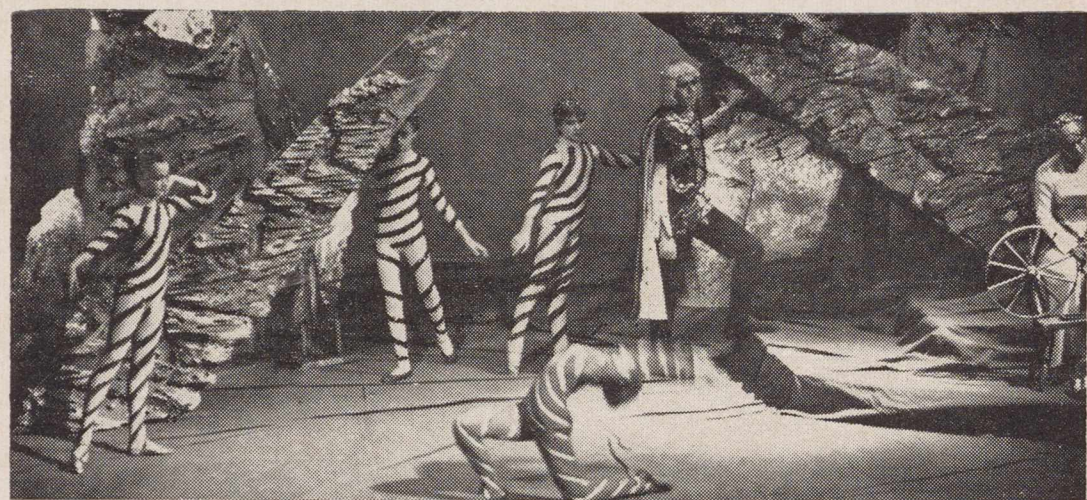
(Žynė — E. Paliokaitė, Eglė — A. Kėželiene).

Scenos Darbuotojų Sąjungai vadovauja valdyba, kurią sudaro: S. Adomaitienė, pirm., A. Dikinis, vicepirm., Pr. Beinorius, sekr., Č. Rukuiža, ūzd. ir A. Kėželiene, narė.

Scenes from the theatrical production "Eglė, Queen of Serpents", Chicago Youth Center.

Protenė: "Broliai, jūs apsižiūrėkit, Eglė nė karto savo vyro vardo nepasakė..."

(A. Dikinis, M. Dikinienė, V. Rapsys, Pr. Beinoris).

"Egle, žiūrėk, jie tavo džiaugsmui štai vėl naują šok šoks."

Žvejys (Gatautis) pasirašo sutartį su velniu (Rukšėnas).

UŽBURTOJI DŪDELĖ

Pernai lapkričio 14 ir 15 dienomis Clevelande pastatyta M. Venclausko inscenizuota pasaka "Stebuklingoji dūdelė" mažosios publikos priimta šiltai.

Pastatymą režisavo Vaidilos teatro vadovas Petras Maželis. Įdomu, kad jis pats buvo ir dekoratorius, ir choreografas, ir kostiumų eskizų autorius. Spauda ("Dirva") rašė, jog tai esą "skoningu apvainikavimu jo 25 metų sceninio darbo sukakties".

Vaidino daugiausia jaunimas. Pagrindinę rolę turėjo šarūnas Stempužis. Buvo ir raganų, ir velnių, ir zukučių, ir vabalėlių. Tuos "personažus" jaunimas itin mėgsta ne tik matyti, bet ir vaidinti.

Muzikinius įterpimus pritaikė J. Stempužis.

Scena iš I-jo veiksmo. Šoka R. ir M. Jokūbaitytės.

▲ Jurgutis (Šarūnas Stempužis) su nuostabia dūdele, kuriagrojant visituri šokti. Dešinėje Jurgučio tėvai (Bridžiuvienė ir Gatautis).

◆ "Užburtosios dūdelės" vaidintojai su režisierium P. Maželiu ir autorium M. Venclausku po pastatymo Clevelande.

Scenes from the theatrical production "Enchanted Flute", presented in Cleveland, Ohio.

Foto V. Pliodzinskas

KNYGOS IR AUTORIAI

ŠEKSPYRO SONETŲ LIETUVIŠKASIS VERTIMAS

Keturi šimtai metų praėjo nuo V. Šekspyro, vieno didžiausių pasaulio poetų, gimimo. Šios sukakties proga pasirodė pirmą kartą lietuvių kalba pilnas jo sonetų rinkinys. Mūsų kultūriniam gyvenime tai labai didelis įvykis, ypač todėl, kad įsigilinę į amžius trunkančią egzistencinę kovą, negalime ir nebeturime laiko tiek pat įsigilinti ir į pasaulinės kultūros turtus. Vienok su lietuvišku atkaklumu spiriamės pirmyn. Jei ne tėvynėj, kur, kai kieno sakoma, šiandien sąlygos panašiam darbui esančios palankesnės, tai bent tremty atiduota pagarba didžiajam anglų rašytojui ir kartu įnešta duoklė į mūsų pačių pasaulinės literatūros knygyną. *) Už tai Dr. A. Šešplaukiui — poetui A. Tyruoliui priklauso mūsų padėka. Taip pat ir tiems, kurie jį paskatino, padėjo, įgalino tą darbą atlikti, juoba, kad knyga išleista privačia iniciatyva ir asmenine (P. Sagato) finansine parama.

Šekspyras kreipė didelį dėmesį į tikslią savo minties išraišką. Gal dar daugiau negu į formą. Jis pats sakosi:

**Kodėl mano eilėms naujumo stinga
Ir jos be įvairumo, pakitimo?**

**Kodėl neieškau aš laike aplinkui
Naujesnio stiliaus, žodžių sudėjimo?**

**Bet aš apie tave rašau, mielas,
Apie tave ir meilę aš dainuoju.**
(Sonetas 76)

Kalbėdamas apie savo eilių likimą, autorius vėl mano, kad jei laikas jo eiles pražudytų ir atsirastų kitų, kurie jo, poeto, garbę aptemdytų, skaitytojas ar tas, kuriam tos eilės rašomos, turėtų jas atminti "dėl meilės, ne dėl rimų". Jos turėtų būti skaitomos "ne dėl stiliaus", bet dėl jose apdainuotos meilės (Sonetas 32).

Alfonzas Tyruolis stengiasi perduoti autoriaus mintis tiksliai ir teisingai. Tas jam dažniausiai gerai sekasi. Gal sonete 129-tame, kur autorius apgieda aistrą, ar 130-tame, kur vaizduojama vadinamoji "juodoji dama", realistiniai aspektai yra kiek sušvelninti, bet bendras įspūdis, liečiąs siužeto perdavimą, yra labai geras. Įdomu pastebėti, kad ir mūsų kalba vienu kitu atveju iškrečia didžiajam anglų poetui pokštą. Pavyzdžiui, tikslus 18-tojo soneto vertimas atima iš eilėraščio dalį universalumo, kurį jam suteikia š. žiauriu tironu pavaizduotasis laikas bei jo gimtoji kalba. Gi lietuvių kalboje įvardžiai ir būdvardžiai yra išlaikę giminės ženklą ir eilėraščių todėl išreiškia meilės ir draugiškumo jausmą tik vyrui. Tuo tarpu anglų kalboje, kur įvardžių ir ypač būdvardžių galūnės giminės nepabrėžia, sonetas gali būti tiek apie vyrą, tiek apie moterį. Šekspyras originale skamba taip:

**Shall I compare thee to a sommer's
day?**

**Thou art more lovely and more
temperate.**

*) 1964 JAV-se pasirodęs "Hamletas" A. Nykos Niliūno vertimas taip pat laikytinas sukakties prisiminimo leidiniu.

Lietuviškame Tyruolio vertime:
**Ar ne kaip vasara tu suklestėjai?
O ne: tu malonesnis, pastovesnis.**

Nežiūrint, kad A. Tyruolis paaukoja teisingam ritmui renesansinę saulės metaforą, šis soneto vertimas yra gerai nusisekęs. Tik dviejis gale kiek silpnesnis ir gal nepakankamai išreiškia garsiąją antikinę ir renesanso temą — jog menas suteikia žmogui nemirtingumą. Šią temą gana gerai vertime išreiškia 60-sis sonetas.

1640 metų sonetų leidėjas John Benson publikai pristatė Šekspyro sonetus, kaip "seren, cleere, and eligantly plaine", tačiau kas arčiau su jais susipažįsta, pamato, jog jie nėra taip paprasti ir lengvi, nors elegancijos jiems tikrai netrūksta. Jų turinys, temos ir simbolizmas nėra sudėtingi, bet struktūra, renesansinės kalbos imantrumai, taip vadinami "conceits" ir "puns", uždeda vertėjui nemaža rūpesčių ir reikalauja daug darbo. Taip pat jų struktūra nėra be priekaištų. Modernių laikų žinomas kritikas John Ransom tvirtina: "...bendrai kalbant, jie (sonetai) yra blogai sukonstruoti"; bet jie turi ypatingą žavesį, savitą šekspyrinę dvasią, kuri patraukia, užhipnotizuoja. Nežiūrint jų keturšimtmetinio amžiaus, jie yra populiarūs ir brangūs žodžio meną mylinčiam žmogui. Juk dar visai neseniai rusiška auditorija unisonu reikalavo Šekspyro vertėją Borisą Pasternaką perskaityti 66-tąjį sonetą! (Žiūr. šį ir kt. sonetus 11 psl.Red.)

Vertėjas A. Tyruolis daug kur Šekspyro kalbos imantrumus perduoda sėkmingai. Jis yra juos išstudijavęs ir idėjęs daug darbo. Ypač sunku versti yra dviilialai soneto gale. Jie paprastai skirstomi į dvi rūšis. Didesnioji dalis susumuoja pirmuosius tris ketureilius ir trumpai, kondensuotai užbaigia mintį. Kita dalis, sudaranti tryliką sonetų, gale netikėtai perkelia skaitytoją į visai kitą plotmę ir išreiškia visai priešingą mintį tai, kuri

A. Tyruolis (Šešplaukis)

patiekta soneto pradžioje. Pastarųjų sonetų žinomiasias ir mėgiamiasias yra 30-tasis. Jis vertėjui yra irgi geriau nusisekęs pradžioje, negu dvieilyje. Iš tiesų dvieilis nėra net labai aiškus:

**Bet vos prisimenu tave, brangusis,
Kas viską radęs dar liūdės ir skųsis?**

Gal čia tektų ir pastebėti, kad ši knyga, kuri išleista iš dalies ir mokslo tikslams ir prie kurios pridėta autoriaus įžanga ir paaiškinimai, darytų dar geresnį įspūdį, jei ji būtų išleista dviem kalbom, t. y. turėtų anglišką ir lietuvišką sonetų tekstą. Tas, žinoma, lengva patarti, bet sunku įvykdyti jau vien ir dėl materialinių sąlygų.

Šiaip vertėjas kartais sugeba surasti gana įdomius šekspyrinės kalbos atitikmenis arba perduoti originalo renesansinės kalbos imantrumus bei žaismingumą:

**Imk iš mirties, ką iš žmonių ji ima,
Ir, mirus mirčiai, nebebus mirimo.**
(Sonetas 146)

Kiek silpnesnis, ypač kai cituojamas atskirai, bet vis dar artimas originalui yra šis pavyzdys:

**Kaip saulė, ta sena, nauja kas rytą,
Taip mano meilė taria, kas taryta.**
(Sonetas 76)

A. Tyruolis visur išlaiko originalo metrinę konstrukciją, vietomis atsisakydamas net aliteracijos ar vieno kito sudėtingesnio įvaizdžio. Taip kai kur sonetų poetiškumas vertime nukentėjęs, bet aplamai jų dvasia persiduoda.

Kultūriniai turtai nesusikuria atsisakydami. Jie remiasi, be kitko, ir jau sukrautu kultūrinio palikimu. Savu ir svetimu. Tas pats Šekspyras yra pasakęs: "Nothing will come of nothing" (King Lear, Act 1, sc. 1). Tad rašytojo A. Tyruolio Šekspyro sonetų lietuvišką vertimą sutinkame su džiaugsmu ir viltimis. Te jis atneša ir į mūsų tarpą estetinio pasigėrėjimo ir kūrybinio įkvėpimo.

Elena Tumienė

RAŠYTOJOS POSŪKIS Į GERĄ PUŠĖ

Un peuple sans romanciers
est un peuple inconnue.

(A. Maurois)

Naujausias Alės Rūtos romanas vadinasi "Kelias į kairę". Daugiau nei prieš porą metų "Dirvos" su ruoštime konkurse autorė su juo laimėjo tūkstančio dolerių premiją. Tai jau antras Alės Rūtos romanas, apdovanojamas tokia suma. Pirmasis buvo "Trumpa diena", prieš kelėtą metų atžymėtas "Draugo" premija. Taigi Alė Rūta yra jau dviguba laureatė, nebe toli beatsiliekti nuo romanisto Jurgio Gliaudos, laimėjusio premijas net tris kartus.

"Kelias į kairę" yra septintasis Alės Rūtos romanas. Niekas iš lietuvių iki šiol dar nėra parašęs tiek romanų. Tikėtina, kad iš po jos plunksnos išeis vienas paskui kitą tolimesni šio žanro kūriniai.

Kuo Alės Rūtos romanas "Kelias į kairę" ypatingas, kad iš nemažo skaičiaus konkursui prisiųstų romanų jis išėjo laimėtoju? Atsakymas į šį klausimą pasidaro aiškus

Alė Rūta-Arbienė

tik tada, kai mes gerai susipažįstame su romano tema, jo personažais, struktūra, vaizdavimo priemonėmis ir idėjomis.

Alė Rūta savo romane vaizduoja trijų šeimų, surištų tarp savęs artimais giminystės ryšiais, gyvenimą bei likimą. Netoli Chicagos, nuosavame ūkyje dirba pluša Feliksas Pušinis su žmona Morta ir Pranas Bartis su žmona Mare. Bartis yra Pušinio žentas, o Marė jo duktė. Į šį ūkį, kurį bendrai valdo Pušinis su žentu, dažnai lankosi trečioji šeima, būtent, Pušinio sūnus Antanas su savo žmona Danguole, medicinos daktare ir keturiolikos metų dukterimi Gaile. Taigi romane parodytos ne tik trys šeimos, bet ir trys kartos. Jei senieji Pušiniai gyvena pagal iš Lietuvos atsivežtas kaimo tradicijas, tai Antano Pušinio žmona Danguolė, o ypač jos duktė Gailė atstovauja modernistinei šių dienų amerikozmo srovei. Pušinio žentas Bartis, norėdamas pralobti, nepasitenkina vien ūkio tvarkymu, bet dar dirba fabrike. Taip mušdamasis dėl turto gauna vėžį ir miršta. Danguolė dabar mato gerą progą iš senojo Pušinio legaliai ar nelegaliai pasigrobtį sau ūkį, bet žūsta automobilio katastrofoje.

Autorė romano veikėjus atvaizdavo individualiais, su skirtingais siekiais, kaip ir tur būti gerame epiniame kūryne. Feliksas Pušinis yra idealaus lietuvių ūkininko tipas Amerikoje, senosios mūsų tautiečių imigracijos atstovas, labai prisirišęs prie žemės. Jo žmona tauri lietuvi, nors ir didelė keiksmininkė. Antanas Pušinis, jau Amerikoje išėjęs mokslus, yra angliškai besireiškiantis rašytojas, bet be pasisekimo, nes dėl dviejų kultūrų įtakos jis yra tik pusiau lietuvis ir pusiau amerikietis. Tai jam kliudo pilnai apsi-reikšti kūrėju. Būdamas idealistu, jis nesupranta savo žmonos Danguolės siekių ir nuolat galvoja su ja skirtis. Barčio žmona Marė yra schizofrenikė, daug laiko praleidžianti psichiatrinėje ligoninėje. Už savo vyro Barčio ji buvo ištekėjusi tėvų verčiama ir dėl to jo nemylėjo. Gal tai ir buvo viena iš priežasčių, kad ji pasidarė vieno gydytojo meilužė, net dvidešimt penkeris metus apgaudinėdama savo vyrą. Sirgdama, kentėdama galvos skausmus, jaučiasi nelaiminga ir mirti bijo. Vienoje romano vietoje prisipažįsta: "Aš myliu gyvenimą, kad ir jis negeras." Arba toliau: "Man baisiausia, kad numirus reiks būti vienai."

Daktarė Danguolė nori iš gyvenimo išgauti kuo daugiau. Ji taip pat

nesijaučia laiminga ir patenkinta savo vyru, nesėkmingu rašytoju. Visą dėmesį ji sukaupusi į progų gaudymą praturtėti. Jai "gyvenimas yra kaip buliaus sprandas; jo nepalenski, je nenutversi stipriai už ragų". Jos brolis Danyla irgi svajoja būti milijonierium.

Autorė savo romano personažus atvaizdavo su dideliu psichologiniu išvalgumu ir meile. Užtat jie išėjo tikri, gyvi žmonės, su savo silpnėmis ir dorybėmis, su savo rūpesčiais ir džiaugsmiais, su savo skirtingais galvojimais, nusistatymais, siekimais. Retam rašytojui pasiseka sukurti tokius literatūriškai įtikinamus personažus.

Alės Rūtos "Kelias į kairę" savo struktūra skiriasi nuo visų kitų jos parašytų romanų. Kiek man žinoma, tokią struktūrą mėgsta vartoti garsūs šių dienų vokiečių rašytojas Heinrich Boell. Tad kuo gi pasireiškia ši romano rašymo struktūra? O gi tuo, kad kiekvienas romano personažas, ryšium su kitais personažais savo išgyvenimus pats išsako, atlikdamas savotišką išpažintį, nuo kurios jam lyg ir lengviau darosi nešti gyvenimo našta. Toks personažų išsakydas yra tarsi koks prožektorius, kuriuo jie vienas kitą apšviečia, stumia veiksmą pirmyn, bet nesuardo romano vienalytiškumo. Autori pavyko išlaikyti veiksmo vienumą ir darnumą, suvedant visus konfliktus į bendrą intrigą.

Romano personažai kiekvienas turi nuosavą gyvenimo filosofiją. Štai Feliksas Pušinis, jausdamas artėjančią senatvę, medituoja: "Žemė kas pavasarį atgimsta ir gimdo, o tu kasmet po truputį miršti." Arba štai bręstanti Antano Pušinio duktė Gailė apie savo tėvus taip išsitaria: "O, tėvai! Kad jie savęs daugiau žiūrėtų, ne vaikų!" Gailė yra tipiška šių dienų lietuvių amerikonejančio jaunimo atstovė.

Alės Rūtos romano stilius ir, apskritai, visos literatūrinės priemonės yra ne išgalvotos, ne dirbtinės, bet natūralios, paimtos tiesiog iš vaizduojamų žmonių lūpų. Pvz. senieji Pušiniai kalba taip, kaip jie galvoja, be jokių pagražinimų; jie vartoja lygiai tokią pat kalbą, kokią buvome pratę girdėti iš ūkininko lūpų Rokiškio apylinkėse, iš kurių ir pati romano autorė yra kilusi. Jų duktė Marė, nedaug telankiusi mokyklos, savo kalbos vartosena nedaug tesiskiria nuo tėvų. Tačiau rašytojo Antano, o ypač jo žmonos Danguolės kalba jau kultivuota. Nuo jų skiriasi savo kalba Giedrė, iš kurios lūpų retkarčiais išsprūsta vienas kitas angliškas žodis ar sakiny.

Autorė labai gerai pažįsta vaizduojamųjų žmonių gyvenimą. Užtat jos romanas išėjo toks originalus, psichologiškai pagrįstas. Didelis romano pliusas taip pat yra naujas personžų vaizdavimo būdas, kurį autorė pirmą kartą šime savo romane pavartojo. Literatūrinėmis savo vertybėmis "Kelias į kairę", manyčiau, pralenkia net "Trumpos dienos" romaną, kuris iki šiol buvo laikomas bene geriausiu Alės Rūtos kūrinium. Linkėtina, kad autorė duotų daugiau tos pačios tematikos romanų.

J. Tininis

ISTORINIAI ŠALTINIAI APIE LIETUVĄ

Neseniai Romoje pasirodė didelis veikalas "Monumenta Ucrainae Historica", kuris yra įdomus ir svarbus taip pat ir Lietuvos istorijai tirti. Numatoma penkių tomų serija. Pirmasis tomas yra 350 psl., didelio formato, apima dokumentus ir raštus nuo 1075 iki 1623 metų Bendradarbiu pakviestas lietuvis istorikas kun. dr. Paulius Jatulis, kuris peržiūrėjo ir papildė visą medžiagą ir prižiūrėjo spaudos darbą. Vyr. red. yra Ukrainos Leopolio Ark. Juozapas Slipyj, 18 metų iškentėjęs sovietų kalėjimuose ir Pop. Pauliaus VI neseniai pakeltas kardinolu.

Pirmame tome randame mažai žinomą Pop. Aleksandro IV raštą iš 1257 m., liečiantį kryžiaus žygius į Lietuvą, Jotvingiją ir Gudiją; yra daugelis dokumentų apie stačiatikių Bažnyčios Uniją su Roma Lietuvos Brastoje; kai kurie Lietuvos vyskupų ir kt. žymių asmenų laiškai, nuncijų pranešimai. Pažymėtina Vilniaus vyskupo Valavičiaus reliacija Romai apie Vilniaus vyskupijos padėtį 1622 metais ir iš tų pat metų Lucko vysk. Lipskio reliacija, kurioje liečiami Pinsko apylinkėje gyvenę lietuviai. Viso šiame tome telpa 523 dokumentai.

Šią žinią spausdindamas, Eltos biuletenis pridėda, kad paskutiniu laiku rimtai susirūpinta surinkti ir išleisti visus istorinius dokumentus apie Lietuvą, kurie randami Vatikano Bibliotekoje ir įvairiuose Romos archyvuose. Inicijatyvos ėmėsi Lietuvių Katalikų Mokslo Akademijos Istorijos sekcija, bendromis jėgomis baigianti parengti Lietuvos vyskupų reliacijas.

Prel. dr. J. B. Končius, pasitraukęs iš Balfo vadovybės, žada darbuotis istorijos srityje ir savo lėšomis ketina išleisti Lietuvos istorijos dokumentų ir šaltinių kelių tomų rinkinį; tam darbui talkininkauti jis pasikvietė kun. dr. P. Jatulį.

K. R.

LEIDINIAI APIE PAVERG TUOSIUS KRAŠTUS

Pavergtųjų Europos Tautų organizacija New Yorke pradėjo leisti seriją leidinių anglų kalba apie jos atstovaujamus 9 Rytų ir Vidurio Europos kraštus. Jau pasirodė: Albanija, Bulgarija ir Czechoslovakia. Kiekvienas jų po 48 psl. dydžio ir turi Europos žemėlapi su devyniais kraštais. Leidiniai tinka kaip informacinė medžiaga svetimiesiems apie pavergtuosius kraštus. Toliau numatyta išleisti apie Estiją, Vengriją, Latviją, Lietuvą, Lenkiją ir Rumuniją. (E)

— Edzard Schaper sausio 27 d. per šveicarijos trumpų bangų radiją iš Berno studijos skaitė paskaitą apie Pabaltijos valstybes. Turinčioje 50 minučių paskaitoje prelegentas gausiais pavyzdžiais pavaizdavo, kaip Pabaltijo tautos šimtųjų metų yra susijusios su Vak. Europa bei jos kultūra. Maskvai užgrobus Pabaltijo valstybes, nukentėjo ne tik pačios Pabaltijo tautos, bet ir visa Vakarų kultūra.

Rašytojas E. Schaper prieš kiek laiko yra išleidęs romaną šokantis lokys, kuriame vyr. veikėjas yra lietuvis egzilas, o dabar išleido naują veikalą, kurio tematika yra iš Estijos gyvenimo. (Ateityje LD redakcija tikisi duoti šokančio lokio ištraukų lietuviškai).

Sol. I. Stankūnaitė, pianistei A. Kepalaitei akomponuojant, Giedros muzikos ir dailiojo žodžio koncerte.

Soloist I. Stankūnaitė, at piano A. Kepalaitė.

GIETRININKIŲ MUZIKOS IR DAILIOJO ŽODŽIO KONCERTAS Jaunimo Centre, Chicagoje

Studentų korporacija "Giedra" ir Vyresniosios Giedrininkės šių m. vasario 7 d. Chicago visuomenei patiekė malonią valandėlę, suruošdamos koncertą, kuriame dalyvavo iš rytų atkviestos jaunos menininkės: solistė I. Stankūnaitė ir pianistė A. Kepalaitė. Programai literatūrinis žodžiu papildyti pakviesta solistė ir aktorė E. Blandytė. Pataroji čikagiškiams gerai pažįstama aktorė, viešnios — girdėtos iš palankių spaudos atsiliepimų apie jų programas rytiniame pakraštyje, tat visuomenė su dėmesiu ir su malonumu atsilankė į šį "muzikos ir dailiojo žodžio koncertą".

Solistė I. Stankūnaitė — lyrinis

Deklamuoja E. Blandytė

E. Blandytė recites at musical concert in Chicago, Ill.

sopranas, einas į koloratūrą. Balsas švelnus, lankstus, gražiai valdomas. Kai kuriuose veikaluose atrodė, lyg solistei arčiau prie širdies yra operetinis žanras (Pav. J. Strauso "Šikšnosparniuose"), bet kituose parodė taip pat ir gilios romantikos pareiškimus. Ypač Stasio Šimkaus dainoje "Kur bakūžė". Ši dainelė kartkartėmis yra girdėta, atliekant lyg trafaretiniu būdu. Solistė Stankūnaitė gi parodė, kad ji sugeba perduoti autorius mintį kitaip. Ir tuomi ji klausytojus užhipnotizavo. Be minėtų, solistė dainavo K. Kavecko Na tai kas, B. Dvariono žvaigždutę, V. Paltanavičiaus Tylius vakarai, J. Stankūno Sodžiaus idiliją ir operos arijas — Eglės ariją iš Klovos Pilėnų, Blondes ariją iš A. Mozarto Pagrobimas iš Seralio, Je veux vivre iš C. Gounod operos Romeo ir Juliette.

Pianistė A. Kepalaitė iškėlė Chopino (Ballade 7 major, op. 38, Berceuse, op. 57, Scherzo B minor, op. 20) ir Mendelsono (Variations seviensės, op. 54) veikalų galingumą, taip pat ir romantinį švelnumą. Ji tikrai buvo įsigilinusį į K. V. Banaičio subtilumą, kurį dažniausiai girdime atliekant metronominiu, matematinu būdu. Banaičio ji skambino iš sutemų giesmių ir vizijų: Elegiją. Fantastinį šokį ir Ryto belaukiant.

Sol. E. Blandytė stebino žodžio meno pasireiškimu: ji deklamavo N. Mazalaitės Motiną ir V. Tamulaičio Sugrįžimą. Ji gyveno natūraliu perdavimu: nebuvo persistengimų, dirbtino patoso. Lengvu švelnumu, pradedant pianissimo, loginį centrą privesdavo ligi galingumo. O kur buvo reikalinga, tas švelnūs padarėlis duodavo taip pat staigius, griausmingus atgarsius.

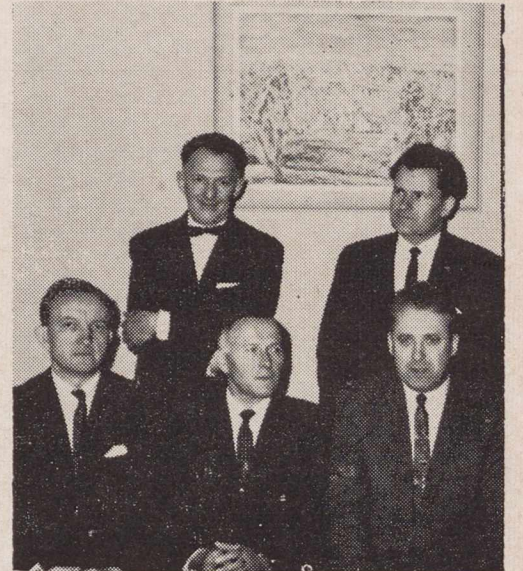
Bendrai imant, panašūs koncertai yra visuomenės laukiami ir gausiai lankomi.

J. Brt.

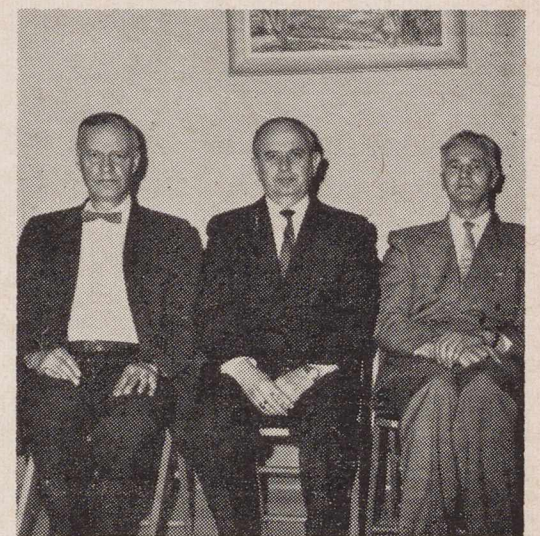
NAUJA DETROITO ŽURNALISTŲ VALDYBA

Detroito Liet. Žurnalistų Sąjungos skyrius sausio 31 išrinko naują valdybą ir revizijos komisiją.

Detroito LŽS skyrius yra vienas iš veikliausių.

LŽS Detroito sk. valdyba: iš k. sėdi išd. A. Nakas, pirm. Vl. Mingėla, vicep. V. Selenis, II-je eil. – V. Pauža, ir sekr. S. Sližys.

LŽS Detroito sk. kontrolės komisija: centre pirm. V. Kutkus, iš šalių V. Perminas ir A. Grinius, nariai.

The newly elected committee of the Lith. Journalists Assoc., Detroit chapter.

Foto K. Sragauskas

Presiding Committee of the Council of Lithuanian Community during a recent meeting in Philadelphia.

Foto V. Gruzdyš

BALFAS KVIEČIA KARTU SU JUO IR PER JĮ ŠELPTI BROLIUS VARGE

Balfo Centro Valdyba posėdžiauja: (iš kairės) reik. ved. kun. L. Jankus, dr. E. Armanienė, St. Dzikas, kun. V. Martinkus, pirm., Br. Spūdienė, A. Senikas, E. Čekienė ir dr. A. Škėrys.

Balfas praėjusiais metais šalpai vien pinigais išleido \$15,000 daugiau negu 1963; šimtus siuntinių siuntė

į Sibirą, į Europą, Pietų Ameriką ir ten, kur tik skurdan patekęs lietuviai pagalbos šaukėsi.

Committee members of the Lithuanian Relief Fund, Brooklyn.

Balfo adresas: United Lithuanian Relief Fund, 105 Grand St., Brooklyn, N. Y. 11211.

LB TARYBOS PREZIDIUMO

POSĖDIS

Vasario 6 d. Philadelphijoje, B. ir V. Volertų namuose įvyko LB Tarybos prezidiumo posėdis, kuriame dalyvavo: V. Volertas, pirm., Br. Nemickas, P. Vileišis, J. Šlepetys ir E. Armanienė. Į tų pasitarimų pabaigą buvo prašyta atvykti foto reporteriai ir korespondentai. Dalyvavo ir jūsų žurnalo bendradarbis, rašęs šias eilutes.

Tartasi, kaip išpūdingiau paminėti skaudžią Lietuvos laisvės netekimo 25 metų sukaktį, kai ten pavergtoje tėvynėje varu suginti broliai ir sesės bus verčiami šokti, dainuoti ir linksmintis bei džiaugtis...

LB Tarybos prezidiumas, eidamas talkon Bendruomenės Centro Valdybai ragina visuose laisvojo pasaulio kraštuose gyvenančius lietuvius tą liūdną sukaktį minint duoti okupantui stiprius atkirčius įvairiausių protestų formoje. Tam geriausias laikas — manoma — bausis birželis ir Pavertų Tautų savaitė. Raginama naudotis spauda, radiju ir televizija..

Gauta žinia iš buv. į prezidentus kandidato B. Goldvaterio, kad jis rašys spaudoje apie Pabaltijo okupaciją.

Tarp kitų klausimų diskutuota Lietuvių Fondo pastūmėjimo iki milijono paspartinimas; esą, visoks mūsų kultūrinis gyvenimas šaukte šaukiasi stipriau remiamas.

Artėjant LB 20 metų sukakčiai, tartasi dėl leidinio anglų kalba išleidimo tems, kurie lietuviškai jau primiršę, bet lietuvių organizacine veikla dar domisi.

Gyvenimo aplinkybės ir laiko dvasia reikalauja LB įstatus peržiūrėti, todėl gegužės 22-23 d. d. Philadelphijoje bus šaukiamas visų LB Tarybos ir Centro valdybos narių ir apylinkių pirmininkų suvažiavimas, kuris svarstys jau dabar sudarytą įstatams keičti komisijos projektą.

Suvažiavimo proga numatoma surengti kultūrinis pasirodymas. J. Bs

LB Tarybos prezidiumas, turėjęs posėdį vasario 6 d. Philadelphijoje. Iš kairės: inž. V. Volertas, B. Volertienė, dr. Br. Nemickas, dr. P.

Vileišis, dr. E. Armanienė ir teis. J. Šlepetys. Antroje eilėje stovi: J. Bubelis, LD koresp., B. Raugas, LD vietos red. narys, K. Čikota, P. Mitas ir H. Savickas.

Lenora Mačiulaitytė-Rinkin prie savo piešinių parodos. Ji yra realistė. Piešia daugiausia gamtovaizdžius. Yra "The Palette and Brush Art League Mastic, Shirley, N. Y." narė. L. Rinkin jau yra dalyvavusi keliose amerikiečių parodose ir 1963 L. Moterų Atstovybės ruoštoje parodoje Apriškimo parap. salėje Brooklyne. — Lenora gimė ir augo JAV-se Maža trumpam laikui buvo tėvų parvežta į caro pavergtą Lietuvą, bet tuoj grįžo atgal, čia baigė mokyklą, ištekėjo už Vinco Rinkevičiaus-Rinkin. Išaugino dvi dukras. Namuose kalba lietuviškai. Daile visuomet domėjosi, bet tik neseniai stojo į meno institutą ir po studijų visą atliekamą laiką dabar skiria piešimui.
Mrs. L. Rinkin at her paintings exhibit, Shirley, N. Y. (K. B.)

Iš Lietuvos nepriklausomybės sukakties minėjimo Philadelphijoje. Ansambliui vadovauja muz. L. Kaulinis. Šone už laisvę žuvusiems paminklo kopija, kurią padarė veiklus bendruomenininkas J. Skladaitis.

Foto A. Gruzdienė

February 16th Lithuanian Independence Day program in Philadelphia, Pa.

Jaunavedžiai Benius Urbonas ir Irena Bendikaitė. Jungtuvės įvyko pernai gruodžio 26 šv. Antano bažnyčioje, Cicero, III. Sakramentą suteikė kun. Patlaba, giedojo Pr. Bičkienė, vargonais prit. A. Skriduliui.

B. yra inžinierius, priklauso skautams, buvo "Antrojo kaimo" vaidintojų trupėje. Irena lankė Marijos aukšt. mokyklą, buvo skautė ir ateitininkė, buvo Rūtos ratelio pirmininkė. Studijuoja gail. seserų mokykloje.

Newlyweds Irena Bendikaitė and Benius Urbonas.

Amerikos Lietuvių R. Katalikų Moterų S-gos 17 kuopa Hartforde pernai spalio mėn. minėjusi auksinę veiklos sukaktį. Minėjime dalyvavo 300 viešnių.

Iš kairės: sėdi Kadis, raštininkė, Serwo, fin. rašt., kun. kleb. Matutis, dvasios vadas, Kučiūnas, pirm. kun. Karalius, dvasios vado asist., Elijošius, prot. rašt., Kurtinaitis, vice-pirm. Kitose eilėse stovi kuopos narės.

Foto A. Jaras

Lith. American Cath. Women's Assoc., Chapter 17, in Hartford celebrates golden anniversary.

3 v. komedija pastatyta Sausio 24.

Iš kairės: J. Paplauskas, D. Vebeliūnaitė, V. Šulaitis, A. Žaliūnas, dekoratorius, D. Mackialienė, rež.,

PO A. KAIRIO "RŪTOS BE DARŽELŲ" PREMJEROS LOS ANGELES

Vl. Gilys, Irena Kiselyt, V. Dovydaitis, autorius Anatolijus Kairys (prie mikrofono), Alena Devenienė, SLA 75 kuopos pirmininkė.

Los Angeles Lith. drama group members after the performance of the comedy by A. Kairys.

Foto L. Kančauskas

ŽMONĖS, DATOS IR DARBAI

LIETUVIŲ DIENOS

Vasaris

1965

— Antanas Skirius, Lietuvių Dienų žurnalo leidėjas, visuomenininkas, respublikonų veikėjas, išrinktas Los Angeles apskrityje Respublikonų Seimo vicepirmininku. Jis taip pat išrinktas į Los Angeles visų tautybių jungtinį respublikonų komitetą, kuriame atstovaus lietuviams respublikonams.

— Lietuvių Dienų leidykla netrukus išleids naują knygą — **Danguolės Sadūnaitės-Sealey** poezijos rinkinį "Kai tu arti manęs". Viršelio apianką piešė P. Jurkus.

D. Sadūnaitė, jauna moderni poetė, yra ištekėjusi už prof. Raphael Sealey, kuris dabar profesoriauja Buffalo universitete. Jis yra puikiai išmokęs lietuvių kalbą ir abu labai daug prisideda prie mūsų literatūros vertimų į anglų kalbą. LD žurnale jau esame spausdinę D. ir R. Sealey lietuvių literatūros vertimų. Dabar esame gavę Danguolės Sealey du A. Barono ir M. Katiliškio vertimus; pažadėta A. Vaičiulaičio, Šatrijos Raganos ir kitų mūsų klasikų vertimų.

— LD leidyklos leidžiamo meno leidinio "Meno Dienos" didelė dalis teksto jau surinkta. Netrukus bus atiduota angliškiesiems paveikslų parašams ir žinioms apie autorius parengti. Angliškąjį tekstą pažadėjo parengti Danguolė Sealey. Tariamasi dėl keletos spalvuotų reprodukcijų.

— Vasario 21 d. Kultūros klubas, vadovaujamas J. Gliados, šv. Kazimiero par. salėje surengė **Simano Daukanto** minėjimą. Dėl neprasto laiko į minėjimą atsilankė labai nedaug; minėjimas būtų buvęs sėkmingesnis, jei klubas būtų jį rengęs, kaip paprastai daromi jo susirinkimai, šeštadienio vakare.

Sekantis Kultūros klubo susirinkimas įvyksta kovo 13 d. 6 val. 30 min. L. Bendruomenės centro salėje. Jo programoje bus dr. kun. P. Celiešiaus paskaita apie meną. Be to, bus R. Arbaitės piešinių paroda, kuri lankoma ir sekmadienį.

— **Komp. Broniaus Budriūno** naujos kantatos (Bern. Brazdžionio žodžiai) ištrauka bus atlikta šv. Kazimiero koncerte kovo 7, kurį rengia Los Angeles šv. Kazimiero parapija, vad. kun. Kučingio. Solistė — viešnia iš Chicagos V. Kojelienė, koloratūrinis sopranas, Be dainų ir arijų, ji dainuoja solo partiją B. Budriūno "Mano protėvių žemė" komponuotame kūrinį.

— **Sol. Antanas Pavasaris**, lyrinis tenoras, kovo 20 d. 7 val. 30 min. vakaro Los Angeles par. salėje rengia dainų ir arijų rečitalį. A. Pavasaris dainavimą studijavo Venecueloje, iš kur į Los Angeles atvyko prieš keletą metų ir čia dalyvauja lietuviškuose parengimų programose. Prieš porą metų jis atliko programą LD žurnalo koncerte.

— Daytone įsteigtas **L. K. Mokslo Akademijos židinys**; valdybon išrinkta: pirm. prof. V. Bieliauskas, vicep. dr. Z. Prūsas, sekr. dr. kun. T. Narbutas.

LD GARBĖS PRENUMERATORIAI

1965 m. garbės prenumeratą \$10 atsiuntė:

A. Puzinauskas, Melrose, Mass., J. Raščius, Richmond Hill, N. Y., A. Urbonas, Chicago, Ill., M. Venis, So. Boston, Mass.

Siųsdami prenumeratą, aukų pridėjo: \$4.00 — **Balys Gražulis**, Flint, Mich., \$3.00 — **M. Šimkus**, Baltimore, Md., **P. Sejonas**, Cleveland, Ohio, —\$1.00. (Mažesnių neskelbiame).

Visiems administracija širdingai dėkoja.

Primename, kad dar ne visi atsiuntė 1965 metų prenumeratos; žinome, kad kiekvienam doleris brangus, bet atminkite, kad žurnalo negalima spausdinti be lėšų. Jeigu visi laiku užsimokėtų prenumeratą, tuomet leidykla turėtų laisvas rankas ir galėtų žurnalą gerinti, gi šiuo tarpu yra dar ir skolininkų už praėjusius ir senesnius metus. Kreipiamės į skolininkų "sąžinę": mielieji, administracija ne bankas, ji laukia be procentų, bet žinome iš praktikos, kaip sunkiai žmonės reaguoja, kai susidaro kelių metų skola. — jie tuomet pyksta ir barasi, kodėl nepriminėm asmeniškai... Jie net įtarinėja administraciją laukusią, kol skola susidarys kelių dešimtų dolerių, ir dabar norinti licituoti vargšą skolininką. Vietoj skolos jie atsiunčia piktoką laiškėlį: siuntinėjimą prašau nutraukti!

Lietuvių priežodis sako: skola ne žaidza, neužgis. Tie žaidzdoti prenumeratoriai ir sunkina mūsų darbą. Būkite malonūs — gyvenkime geru: jūs džiaukitės žurnalu, o mes stengsimės patarnauti lietuviškajam gyvenimui.

— Kovo 7 d. Carnegie Recital salėje New Yorke rengiamas kompozitoriaus **Kazio V. Banaičio** kūrinų koncertas. Rengia Norman Seaman koncertų agentūra. Įvadinį žodį tars sol. Vincė Jonuškaitė. Programoje — trijo arfai, smuikui ir klarinetui, dainos solo — Stasys Citvaras, piano — Aldona Kepalaitė, smuikas — Izidorius Vasiliūnas, akomponuojant Viteniui M. Vasiliūnui; choro dainos — V. Baltrušaičio vadovaujamas New Yorko vyrų choras

— **Prof. K. Pakšto** paminklui ir monografijai aukos dar laukiamos adresu: Pakštas Fund, c/o J. Mikaila, 16780 Stoepel, Detroit, Mich. 48221. Monografija rašo prof. dr. J. Eretas.

— Aktorė ir rež. **A. Gustaitienė**, So. Boston, Mass., padėjo surežisuoti komediją "Uošvė", kurią statė L. R. K. Moterų kuopa. Vaidino R. Ausiejūtė, I. Lendraitytė, S. Lemonienė, K. Barūnas ir J. Jašinskas.

— Chicagos šauliai vasario 20 d. pastatė A. T. Kaulėno 4 v. dramą "Miško broliai". Rež. A. Brinka.

Veikalas patriotinio turinio, jeigu ir nepasiekė meno aukštumų, susirinkusią publiką stipriai nuteikė.

— **Alice Stephens** moterų choras šiemet švenčia 25 metų jubiliejų. Viso ansamblis turėjo 524 pasirodymus — dainavo lietuviams ir amerikiečiams, dalyvavo televizijoje, yra išleides plokštelių. Apie ansamblių LD žurnale buvo rašyta daugelį kartų, dėta nuotraukų, 1955 m. spalio mėn. viršelis papuoštas ansamblio dainininkių foto nuotrauka.

IN MEMORIAM

Vasario 11 d. Racine, Wisc., mirė prof. **Jonas Šimoliūnas**. Buvo gimęs 1878 m. gegužės 21 d. 1909 m. baigė Rygos Politechnikos institutą statybos inžinierium. Studentaudamas įtraukė į lietuvišką veiklą ir 1902 m. buvo vienas iš Vilties draugijos steigėjų bei ilgametis jos pirmininkas. Rygos lietuviams atstovavo Vilniaus seime.

Nepriklausomybės metais dirbo įvairiose valstybinėse įstaigose ir universitete. Bolševikams užimant Lietuvą, 1944 m. pasitraukė iš tėvynės, gyveno Vakarų Vokietijoje, buvo kursų dėstytoju Kempteno ir Miuncheno stovyklose, vėliau Pabaltijo universitete Hamberge.

1950 atvyko į JAV-bes. Buvo pasaulio liet. inžinierių ir arch. draugijos pirmininku ir dalyvavo kitose organizacijose.

Yra išspausdinta jo darbų plentų, uostų ir pan. technikos klausimais.

J. š. 80 metų sukakties proga LD žurnalas 1958 m. lapkr. mėn. 6 psl. išspausdino autobiografinę ištrauką ir J. B. nuotrauka papuošė viršelį.

DAILĖS PARODOS

— Kovo 21 d. Los Angeles šv. Kazimiero parap. salėje — **Algirdo Kurausko** ir **Vytauto Virkau** dailės darbų paroda.

Tą pačią dieną ir ten pat įvyksta tragiškai mirusio poeto A. Mackaus paminėjimas.

— Vasario 7 — kovo 6 d. dail. **Vytauto Kasiulio** meno paroda Clevelande, Gallery International, 13218 Superior Ave., prie Euclid Ave.

Ši galerija suruošė jau keletą mūsų žymiųjų dailininkų parodų; galerijos savininkai yra Stefanija ir Vytautas Gedgaudas.

— Kovo 13-14 dienomis Lietuvių Amerikos piliečių klubo salėje, Hartforde — dail. **Jadvygos Paukstienės** paveikslų paroda.

— Vasario 6 d. Washingtono LB apylinkė suruošė lietuvių dailininkų kūrinių parodą, kuriuos yra įsigiję Washingtono lietuviai. Štatyta 38 kūrinių: Aleksandravičiaus, Bagdono, Čipkienės, Dobužinskio, Dargio, Elskaus, Galdiko, Igno, Jonyno, Jurkaus, J. Kaupo, P. Kaupo, Kamantauskienės, Kiaulėno, Kasiulio, Krivicko, Kurausko, Liutkaus, Nasvyčio, Pacevičienės, Pautieniaus, Petravičiaus, Puzino, Rato, Raulinaičio, J. Rimšos, Romerienės, Rūkštelės, Survilos, Stančikaitės, Škleriaus, Tamošaitienės (paveiksl. ir kilimas), Tamošaičio, Tubelytės, Valiaus, Vaškio (keramikos darbai), Viesulo ir Vizgirdos.

Buvo atvykęs svečias dail. P. Vaškys ir kalbėjo apie Philadelphijos vaškinių figūrų muziejų. (Apie jo darytas muziejui figūras žiūr. pernai metų L. Dienas.)

ANTANAS F. SKIRIUS

REAL ESTATE — TAX SERVICE
INSURANCE

Kreipkitės telefonu NO 4-2919
arba įstaigoje

4366 Sunset Blvd., Hollywood 29,
Calif.

KNYGOS

Naujausi "Lietuvių Dienų" leidiniai

Dr. J. Prunskio

Mokslas ir gyvenimas

Kaina \$2.

Naujausias poezijos rinkinys

Nerimos Narutės

RELIKVIJOS

Kaina \$2.

Dar galima gauti anksčiau išleistas

Bernardo Brazdžionio

poezijos rinkinys

VIDUDienio SODAI

Už šį rinkinį paskirta "Aidų"
literatūros premija.

Dail. T. Valiaus pieštas viršelis.
Kaina 4 dol.

Užsisakantieji tiesiai iš leidyklos,
rinkinį gali gauti su autografu.

Be to, galima gauti kitų leidyklų
leidiniai:

M. Gimbutienės, Balts. \$6.95.

Dr. J. Končius, Vytautas the Great
Minkštasis viršeliais \$3, kietais \$4.

B. Armonienė-A. Nasvytis, Leave
Your Tears in Moscow. \$3.95.

Lietuvių-Anglų kalbų žodynas. \$5.

Anglų-Lietuvių k. žodynas. \$6.

Lietuvių kalbos vadovas. \$4.00

Tos ir kitos knygos gaunamos

"Lietuvių Dienų" Leidykla

4364 Sunset Blvd., Hollywood, Calif.
90029

MARY HAMROCK

PIERCE — HAMROCK

M O R T U A R Y

921 Venice Blvd.

Los Angeles, Calif.

Phone: Richmond 9-6091

P. V. RAULINAITIS

Real Estate-Insurance-Tax Returns

Notaro darbai; namų ir automobilių apdraudimas; mokesčių apskaičiavimas; tarpininkavimas namus perkant ir parduodant; dokumentų vertimas.

NO 2-5433, Los Angeles 27, Calif.

Res.: 1972 N. Commonwealth Ave.

HELEN'S

HOUSE OF BEAUTY

HELEN MOCKUS-MOTUŠIS

5265 Fountain Ave.

HOLLYWOOD California

Telephone: NOrmandy 5-3351

LIETUVIŲ
DIENOS
LITHUANIAN DAYS

FEBRUARY / VASARIS 1965

Estonian maid in national costume.

Estatītē tautiniais drabužiais
Photo N. Nylander

Estonia, like Lithuania, celebrates its Independence Day in February, on the 24th.

A nation who loves freedom, as the other two Baltic Nations, Latvia and Lithuania, in 1940 was occupied by by Soviet Russia and until this day is under the yoke of imperialistic tyranny.

(More about Estonia see page 22 of this issue).

Estija, kaip ir Lietuva, savo nepriklausomybės atstatymo po II-jo karo šventę švenčia vasario mėnesyje, 24 dieną.

Mylinti laisvę ir puiki tauta, kaip ir kitos dvi Pabaltijo tautos, Lietuva ir Latvija, Estija 1940 m. buvo komunistų užimta ir iki šiolei neša sovietų imperialistų vergijos jungą.

(Daugiau apie Estiją žiūr. angliško skyriaus 22 psl. Ten spausdinama ištrauka, paimta iš Los Angeles estų išleisto informacinio leidinio Estonia, red. W. E. Niilus).

We Hope and Trust

Excerpts from a letter sent by several large Lithuanian organizations in the United States to S. Coulibaly, Chairman of the Special Committee of 24 (Decolonization).

...It was your Committee that has helped to translate into reality the tenets concerning the universal right to self-determination of the Universal Declaration of Human Rights. In our world of swift change, of rising expectations, and of self-assertion of human dignity and freedom all over the globe, your Committee has become a Center of hope and certainly for all nations, large and small, that are still not self-governing.

We cannot conceal our surprise and anxiety, however, about a major absence on the agenda of your Committee, namely, the case of Soviet-occupied Lithuania. That absence is even the more conspicuous in view of the almost complete transformation of former Western colonial possessions into self-governing nations.

Lithuania today exhibits all the characteristics of a colonially ruled nation: (1) conquest by force, (2) alien domination, (3) colonization by nationals of the ruling colonial power, (4) economic exploitation and (5) forcible imposition of the cultural and spiritual values of the colonial power...

Lithuania regained her independence in 1918, when an earlier wave of self-determination swept over Europe. Having repulsed the armed Soviet-Russian invasion, Lithuania signed in

1920 a peace treaty with Soviet Russia in which "Russia recognizes without any reserve the sovereignty and independence of the State of Lithuania with all juridical consequences resulting from such recognition, and voluntarily and forever renounces all sovereign rights possessed by Russia over the Lithuanian people and territory."

The Soviet Union broke the Peace Treaty of 1920 by signing on August 23, 1939, a secret treaty with Nazi Germany, whereby Lithuania was assigned to U. S. S. R. On June 14, 1940, the Soviet Union presented an ultimatum to Lithuania, and the next day large military units of the Red Army poured into the country.

The historic Declaration on the Granting of Independence to Colonial Countries and Peoples, adopted over four years ago, unmistakably proclaims that "all people have right of self-determination" and "by virtue of that right, they freely determine their political status and freely pursue their economic, social and cultural development." By virtue of this Declaration, your Committee has not only the right but also the duty to begin an inquiry into colonialism in Lithuania as well as in its Baltic sister states, Latvia and Estonia. We hope and trust that the inquiry will be begun immediately. (We urge our readers, individuals and organizations to write in this spirit to Ambassador Coulibaly and thus to contribute to the abolition of colonial oppression in the Baltic States.)
From Elta

ESTONIA

Where is Estonia?

Estonia, one of the Baltic countries, is situated south of Finland, from which it is separated by the Gulf of Finland, and east of Sweden, across the Baltic Sea. Its eastern land border is only 75 miles from Leningrad. In area, 18,500 sq. miles, Estonia is comparable to but slightly larger than Belgium, Denmark, Holland, or Switzerland. Its population was about 1,200,000 before the Second World War. Tallinn, the capital of Estonia, was founded 700 years ago and is an important port and naval base.

Since the Middle Ages, and since the days of the famous Hanseatic League, Estonia has been known as a vital center of trade, located at the crossroads of the East and the West. Estonia in unfriendly hands constitutes a tremendous danger to the countries of north-western Europe. An independent Estonia, in alliance with the free world, would be the best guarantee for peace and freedom.

Who are the Estonians

A sturdy Nordic nation who, above all, like peace, freedom, and the democratic way of life. Archeological, ethnological and anthropological investigations have proven that Estonia was inhabited about 6500 B. C. According to the linguistic theories the language the inhabitants of Estonia spoke about 500 B. C. was Estonian. Estonians are akin to the Finns and Hungarians, and also to Finno-Ugrian nations living in the central and northern regions of the European part of Russia.

The Estonian language has nothing in common with either the Slavic or the Germanic languages. However, it can be easily understood by Finns. Many elements of the Estonian language seem to prove that in prehistoric times the ancestors of the Estonians and the forefathers of the Indo-European nations must have been in a rather close linguistic relationship.

Historical highlights

Estonians who had come to their Baltic home before the beginning of the Christian era, formed, centuries later, a loose federation of small states. Since the beginning of the 13th century Estonia has been consecutively invaded by Danes, Germans, Poles, Swedes, and Russians. After many years of war against the Danes and Germans, Estonia was finally conquered in 1227. The northern parts of the country became a province under the Danish Crown. The rest of the country came under the rule of the Order of the Brethren of the Sword.

This Order was superseded by the Teutonic Order which had its headquarters in Eastern Prussia. However, Estonia was under the rule of the Baltic Branch of this Order, generally known as the Livonian Order, which enjoyed considerable autonomy. But the Livonian Order was not the only master of the country. Two large areas, known as Bishoprics, were headed by bishops who exercised clerical as well as lay power. The rule of the Order and the bishops came to an end in 1560.

The troubles with Russia begin

The Russians under Ivan IV, "The Cruel," invaded from the east in 1558. The Danes established themselves on the islands and in the western provinces in 1559. The Swedes acquired the northern provinces in 1561. The troops of the Polish-Lithuanian State took hold of the southern provinces. Thus, Estonia had become a sphere of interest of four European powers,

and for long years Estonia was a battleground. However, the Swedes not only managed to cling to their holdings, but also succeeded in widening their territories. Between 1629 and 1649, the entire territory of Estonia was brought under the rule of Sweden. Less than a century later, in 1721, this enlightened rule—well remembered by Estonians because of its many improvements—came to end. Sweden lost her Baltic provinces, including Estonia, to Peter the Great. Estonia became a part of the Russian Empire, but maintained certain traditional laws and privileges.

The war of liberation

In spite of the long-lasting foreign rule and devastating wars—during the last 1000 years Estonia has been involved in 83 wars — the people of Estonia never ceased to think of freedom and independence. They were waiting for the proper opportunity. And the opportunity came in 1917, when the Russian Revolution began, the regime of Czar Nicolas II was overthrown, and the Russian Empire disintegrated. When the Communists came to power in Leningrad, Estonians decided to sever their ties with Russia. On February 24, 1918 the Declaration of Independence was proclaimed.

Before the young republic could complete the organization of its defense, German troops occupied the country and held it from March to November, 1918. Then the German troops were evacuated but the country was left wide open for the Communist troops. A war with Russia ensued which lasted for fifteen months. The Soviet forces were chased beyond the borders of Estonia. On August 31, 1919, Estonia received a formal peace proposal from Soviet-Russia. The peace treaty was signed on February 2, 1920 in Tartu, Estonia. Soviet-Russia surrendered all her claims to sovereignty over the territory and population of Estonia, and paid 15 million roubles in gold in indemnities. Meanwhile, the governments of Great Britain, France, and Italy had granted *de facto* recognition to Estonia.

ESTONIAN NATIONAL ANTHEM

MY NATIVE LAND

By J. V. Jamsen

*My native land, my pride and joy,
How wondrous fair thou art!
Where'er I'll go by land and sea,
I'll find no land so dear to me.
Through all my life I cherish thee,
My own dear native land!*

*It was thou who gavest birth to me
Who reared me for thine own.
To thee I'll ever thankful be,
And vow till death my loyalty.
Thou art the land most loved by me,
My own dear native land.*

*God hold his vigil over thee,
My dearest native land!
And hold thee in his faithful care,
Be near when days are dark or fair,
And bless thine efforts everywhere,
My own dear native land.*

Translated from the Estonian by P. Speek

SOVIET INEQUALITIES

● Two years ago a new type of school was introduced in Estonia, Latvia and Lithuania. It was an experimental mixed Russian-native school, that is, children of the native population and of the Russian immigrants in a district are sent to one and the same school. Each group has its own teachers but certain subjects are taught jointly to both, using the Russian language, from the very beginning.

Last January a "conference on ideological questions" was arranged in Tallin. Among those attending was Professor Kamar, a prominent Soviet specialist on national minorities. The conference was highly appreciative of the new school type and recommended its expansion. A new schoolhouse which was completed in Tallin this autumn is to be used by such mixed Russian-Estonian school.

The official justification for these Russification drives among the Soviet minorities runs as follows:

"The fertilising influence of the Russian language of the different national language is well known and recognised. Russian has become the source from which new essential terminology and, coupled with it, new vowels and consonants are flowing into the national languages. Accents and spelling are changing, novel morphological forms and syntactic constructions introduced into the national languages which formerly lacked them in their phonetic system and in their grammar. This brings the national languages to a new level of development, changes their phonetic, lexical and grammatical systems; new, common characteristics come into being which in time will consistently bring our different national languages closer to each other."

● The pedagogical monthly of the Soviet Estonian Ministry for Education, "Noukogude Kool, No. 8, 1964, demands that the teachers "see to it that the implementation of party directives be the main purpose of all teachers' collectives... young people shall be the devoted builders of a new society." The periodical then offers more detailed instructions how to use certain subjects to turn children into builders of a Communist society.

Chemistry: "The attention the Party is paying to chemistry must make all teachers of chemistry improve their work... they must open (to the students) the giant perspectives of Soviet chemistry and chemical industry."

Mathematics: "By means of mathematical illustrations, to improve the knowledge of Marxist dialectic."

Literary History: "To improve the knowledge of the principles of Marxist aesthetics."

Russian: "Instruction in the Russian language shall be improved at all schools. Russian is absolutely necessary today, it helps improve the friendship between the Soviet peoples, it opens to the young people the unlimited treasures of knowledge to be found in the Russian-language books."

The teachers must not only teach the students Communist ideology, they must also make propaganda against religion and the Church. This, too, is to be carried out during all lessons, the organ of the Ministry of Education demands.

THADDEUS KOSCIUSKO

The Hero of Two Worlds

By Anthony D. Yuknis

II.

In 1787 the confederated states of Lithuania and Poland defied Russia, voting for armies of 100,000 men. The Lithuanian army was to comprise one-third of this total. Furthermore, the Diet rejected the proposed alliance with Catherine's Russia, voting for reforms. Then Lithuania regained her status as an equal partner in the Commonwealth. Thus Kosciusko had reasons to reactivate his honorable career of bearing arms, being commissioned a major general in 1789.

The Commonwealth proclaimed its constitution on May 3, 1791 and there was great joy among the serfs. However, the autocratic rulers of Prussia, Austria and Russia conspired to extinguish the flame of liberalism and democracy in Eastern Europe.

Empress Catherine sent in 64,000 battle-hardened troops to face the hastily recruited 45,000 defender of the Commonwealth. Though Kosciusko fought valiantly delaying actions, Lithuania was overrun and her army retreated to Poland.

The Grand Duke of Lithuania and King of Poland, Stanislaus Augustus, promoted Kosciusko to lieutenant general for his excellent soldiering. But when the King appeased the Empress, Kosciusko resigned "...because it's contrary to my original oath and personal convictions." Hence the Second Partition was executed in 1793. A Russian-sponsored constitution was enforced, limiting Lithuania's army to 5,000 men and Poland's to 10,000. Kosciusko crossed the frontier into Austria where his great popularity caused uneasiness to the crown. He was ordered to leave the country. In France he was granted honorary citizenship by the National Assembly as the "defender of the people against despots."

The following year a group of honorable nobles contacted Kosciusko and asked him to lead them in the fight for freedom, to wipe out "national dishonor". A National Government of insurgents was organized.

Kosciusko sent a manifesto to Lithuania in the Lithuanian language, and on March 24, 1794, a General Insurrection was proclaimed in Krakow. Kosciusko returned as the commander-in-chief of insurgent forces, being given dictatorial powers. The champion of freedom agreed to serve only if the freedoms included the lowly serfs, whom he mobilized for military duty, breaking old European prejudices.

Colonel James Jasinskis led the revolt of the Lithuanians. In a few days all of the major cities were freed from foreign troops. Soon, a Lithuanian National Council was formed in Vilnius.

Kosciusko rallied the Lithuanians with the following Message:

"Lithuania! My fellow countrymen and compatriots. I was born on your soil and in the midst of righteous zeal for my country, more especial affection is called forth in me for those amongst whom I began life. To death or victory. Once again I say, we shall conquer. Sooner or later Almighty God humbles

the invader and aids persecuted nations who are faithful to Him!"
(Kosciuszko, by Monica Gardner)

Fearing a split in the over-all fight for freedom, Kosciusko formed a Supreme National Council, replacing the separate Lithuanian Polish councils. He had the difficult task of pleasing the nobles, serfs and separatists. To assure the serfs, he dressed in the garb of a peasant.

Kosciusko led an army of nobles and peasants, armed with pikes and scythes, to victory over the Russians and Raclawice, capturing 11 canons. This news spread throughout Europe. Meanwhile, the counter-attacking Russians had the Lithuanian insurgent forces reeling before it. Kosciusko dashed to Lithuania to bolster their morale. After the Chieftain expressed his joy at being among the Lithuanian soldiers, he continued, "My brothers and comrades... A few thousand of your ancestors were able to subdue the entre Muscovite state... carried into bondage her tsars... dictated to her rulers. Now, I speak to you, valiant soldiers who have fulfilled your duties as courageous, virtuous citizen... who had driven the enemy to the shores of the sea".

At the battle of Maciejowice, Poland, on October 10, 1794, the Russian forces overwhelmed the insurgents. After three horses were slain under Kosciusko he himself fell on the battlefield seriously wounded. Kosciusko was imprisoned in the dungeon of St. Petersburg for the next two years.

Thomas Vavreckis of the Lithuanian National Council succeeded Kosciusko as the Supreme Commander, continuing the war for freedom. After Vilnius fell and the Prussian forces entered the conflict, defeat for the cause was inevitable.

Two years later Paul I became tsar, visited Kosciusko and gave him his freedom. Paul gave him gifts and told Kosciusko to forget his occupied country. After Kosciusko gained his freedom and interceded for the freedom of his fellow soldiers, he returned the tsar's gifts.

Kosciusko departed for Sweden where he was received kindly by the people. Later, he went to England where he was hailed as "The Hero of Freedom" by the masses. There he boarded a ship to America, "My second country".

Upon arriving in Philadelphia, George Washington sent him a letter: "Welcome to the land whose liberties you have been instrumental in establishing," and "No one more sincerely wished that your arduous struggle in the cause of liberty for your country might be crowned with success."

Since Kosciusko had lost his pay certificate, the Congress passed a bill to compensate him for his military service (1798). He received, with interest, about \$20,000.

Time healed Kosciusko's head wounds, but his left leg was still lame, requiring the use of crutches. Dr. Rush predicted that in time he would be able to do away with them.

Emperor Napoleon sent Kosciusko a secret summons to come to France. Thomas Jefferson urged him to go on a peace mission as the United States and France were on the brink of war.

Before departing Kosciusko penned a will on March 5, 1798 authorizing Jefferson to sell his lands, to purchase Negro slaves "and to give them liberty in my name". Execution of this humanitarian act, about 65 years before Lincoln's efforts against slavery, was too difficult. This will and a bequest of a sum of money to Kosciusko Armstrong in 1806 whereby he described himself as "...a native of Lithuania in Poland, at present residing in Paris" were later revoked.

Kosciusko met with the French Directory and warned them of the rising tide of American anger against French arrest of American seamen and offenses against its commerce. Author Antoine Jullien credits Kosciusko with helping the two countries in remaining at peace. It also aided Jefferson in becoming the third president.

Napoleon hailed Kosciusko as "The hero of the North" upon meeting him in Bayonne. The self-crowned Emperor desired Lithuanian soldiers to be integrated into the French legions, opposing a separate Lithuanian army in his campaign against Russia. Therefore Kosciusko refused to take the command of the Polish legions.

The war of 1817 caused the Russians to retreat invoking the "scorched earth policy" in Lithuania. Napoleon established his headquarters in Vilnius, decreeing a Lithuanian Provisional government on July 1st. Napoleon promised to abolish serfdom, but currently he demanded more men, supplies and funds. His legions looted the country and requisitioned supplies. The Emperor was received at a ball in the same site where Tsar Alexander I, also the Grand Duke of Lithuania, was feted earlier.

Next December Tsar Alexander returned to Vilnius on the heels of the retreating French legions. Soon he proclaimed a general amnesty, but on being assured that the Grand Armee was gone from Lithuania, invoked a policy of revenge upon Lithuania for "treason" to Russia. Property was confiscated and mass deportations to Siberia were ordered.

Kosciusko met with Tsar Alexander in Paris, being warmly received. The Tsar promised "To rebuild the valiant and admirable nation to which you belong". Kosciusko requested political amnesty, freedom for the serfs and restoration of the Commonwealth. But the

Statue of Kosciusko in Humboldt Park, Chicago, Ill.
Paminklas Kosciuskai Humboldt parke, Chicagoj.

Tsar had to contend with other powers, his "partners-in crime".

The Fourth Partition of the Commonwealth was confirmed at the Congress of Vienna in 1815. This caused Kosciusko to write him a letter on June 10th:

"Sire:

I was born a Lithuanian and have but a few years to live. Nevertheless the veil of the future covers the destiny of my native land. I do not forget the magnanimous promises that your majesty has made to me orally, as well as to several of my compatriots. But my soul, deterred by long misfortune, needs to be reassured".

Failing to hear from the Tsar, Kosciusko left for Soleure, Switzerland, to live his remaining years in peace.

Two years later, on October 15, 1817, he passed away at the age of 71. His remains were eventually interred in Wawel castle among the kings and the great men. The Latin inscription on his sarcophagus read:

"The Hero Kosciuszko... Born in Lithuania... Died in Soleure... Brought to Krakow... Emperor Paul Praised His Weapons."

His passing was noted with respect in many countries of the world. William Harrison, ninth president of the U.S., spoke to the Congress: "The martyr of liberty is no more" and "His fame will last as long as liberty remains upon the earth".

Cardinal Richard Cushing of Boston, in our time, has said:

"Kosciusko typifies the Lithuanian spirit which believes in freedom not merely for one's own people but for others as well!"

* Continued from last issue.

SUCH AN UGLY DAY

An excerpt from a novel "The Road to the Left"

By Alė Rūta

Try as I might I can't get the car out of the snow bank. I can feel the perspiration on my back under the heavy wool overcoat. The car starts to move upon solid ground and again slides back. Under my breath I swore and hoped that I wouldn't meet with another car in this gray dismal road. My daughter's childish humming was beginning to get on my nerves.

— Please stop that singing.

— Aren't you the big man. You're such a good driver on the highway and now look what you got us into.

The little woman has always to put in her two cents worth. I wish she could keep quiet, but I said nothing to her and merely clenched my teeth. Of all the luck, a car was heading slowly towards us. And such a monster of a car. This time I swore out loud.

— Can't you at least control your language in front of a child, — my wife whined.

I attempted to move the car into the side of the road into more snow and ice to let the other car pass. My daughter again started singing.

— Can't you keep your mouth shut for one damn minute, Gaile!

The farmer yelled something out the window. Again I swung the wheel to the right and managed to it a few inches. The farmer and his lumber truck passed down the narrow road. The tires screamed as I once again pressed on the gas pedal.

— Oh you are a terrific driver! How did we ever get into this nasty mess, considering that you are such a good driver, — Danguolė said smiling sarcastically at me.

The more I tried the deeper we seemed to sink. The exhaust was smoking, the tires, squealing, and my wife rambled on and on telling me what to do, and still we didn't move.

— Daddy, could I push the car?

That wasn't a bad idea. Wonder why I didn't think of it before. I shifted into neutral and got out of the car.

— Danguole, steer sharply to the left and give it a little gas. Don't press the gas too much, now, — I said not looking at her.

— I know, I know.

Sure, she knows. Can't tell her anything. I slammed the door and almost slipped on the ice, but caught balance again. Such an ugly day, such an ugly bleak road, such an ugly bleak, empty life. When do we see the sun, when do we meet the warm good people. So rare. Most of it is dirt, darkness, rain, and ice.

I put all my weight against the car and pushed. The gas fumes were hitting me in the face, and I felt like passing out. I held my breath a minute and felt nauseated.

Little by little, the car moved forward, until it got on the road. Danguolė motioned for me to sit on the other side. She indicated she was going to continue driving.

— You, darling, are a failure at everything.

Truth always hurts. Why did she insist on handing me a mirror so that I could see how pitiful I actually am, how ugly and how ridi-

culously funny. I wanted to break the mirror, throw it away and never look again. I stared out the window not wanting to look at my wife. Gailė again began singing a sweet immortal love song. It was the song that Carol used to sing.

— That's very nice, sweetheart, very pretty. — I looked at Gailė and the same familiar loneliness swept over me.

I did not say a word for the rest of my trip. How do we manage to get into these ridiculous arguments? It's always the same although I try to avoid them as much as possible. And always she says its my fault. Mostly we fight because of Gailė. I try to stick up for her. Danguolė always harps at her. Speak Lithuanian, sing Lithuanian, wear your hair in braids like a Lithuanian, think Lithuanian, dream Lithuanian. Certainly my parents taught me the same, but not as dictators. I followed their example, spoke as was spoken to me, and they listened to me and I was a part of their world.

Once we were home, the same argument started again. I couldn't stand her nagging any more and I snapped:

— Do you think you can teach her by anger?

— You are an egotistical little boy. You are going to spoil the child. With your naive backward mind you torture her and you never keep your promises to her. Were are your principles, your culture, and your character. Do you think you'll ever find it?

— O. K., if I'm like that, I must not be good enough for you, so why don't you divorce me?

— Oh boy! — answered Gailė. — I'll get money from daddy and money from mommy, and I can take vacations visiting each of you.

Maybe it was just a joke, maybe serious. Why should she worry, being only fourteen years old.

The mention of divorce made Danguolė furiously angry. She's threatened divorce many a time, but my mentioning it was unexpected. It was always like this. Our arguments were never ceasing. Isn't divorce the modern way to right a great wrong, a great mistake in life? I glanced at Danguolė's profile. She was a pretty girl. Now her features were sharper, her eyes colder and harder, the black raven's hair was streaked with white. She used to be such a graceful, beautiful girl and her dark eyes danced as she loved to dance. She had some of Carol's characteristics and it then seemed that she had even more.

Sweet, wonderful memories. Where was it that I heard before death the memories of your life come back to you and before a divorce the memories of your meeting and life come racing back. If we could live with those memories we would need no judge, but if the anger, frustration, defeat and reality comes back to us, there is no hope for the marriage which we thought had started out as love.

I met her at a dance held by a group of students, most of which had just arrived in America. My

The population of the occupied Vilnius territory, even in sending their letters, had to pay special taxes for Polish benefit.

a. For the Polish Red Cross;

b. To support the Polish Plebiscite in the former German territory of Upper Silesia;

c. General Żeligowski, who was appointed as a Civil Governor of the occupied Vilnius territory.

Lenkų okupuoto Vilniaus krašto gyventojai, net siųsdami laiškus, turėjo mokėti specialius mokesčius lenkų naudai: a. Lenkijos raudonajam Kryžiui, b. Remti prebiscitui lenkų naudai nuo Vokietijos atskirtame Aukštųjų Silezijos krašte, c. Vilnių okupavęs gen. Želigovskis 1921 paskirtas krašto gubernatorium.

LITHUANIAN HISTORY IN STAMPS

Part LXXIV

By A. Bernotas, Waterbury, Conn.

And so the wars between Lithuania and Poland came to an end. Each country held on to the territories it happened to occupy at the time of the order issued by the International Control Commission. The demarcation line was established along the front, running across the farm lands and dividing villages and small towns. Some minor skirmishes took place between the soldiers guarding this

mother brought me, helping some sort of Lithuanian charity. Although I never danced much, after watching the grace and noticing Danguolė's charm, I too asked her to dance. She overlooked my clumsiness and my unsure steps. I learned that she was studying medicine and was going to finish soon. This made my mother happy when I later told her.

She knew how to take full advantage of the music, and her happiness and gaiety literally bubbled over. That evening we discussed the Lithuanian born here, the displaced persons, medicine, literature, nature and people. She seemed interested in the stories I was writing. There was never a dull moment with Danguolė. Why did I marry her? From small invisible threads, a strong cloth is woven. After the dance we had a whirlwind romance, which seemed to us unique and original. Often we stared into each others eyes and found love and comfort there. We discussed world problems. As time went on we began leaning more and more toward each other, finding fulfillment and understanding.

All of a sudden my daydreaming was interrupted. Danguolė squealed to a stop so suddenly that Gailė screamed. The red lights at the railroad crossing were blinking the danger signal and already I could hear the train coming closer.

She always did drive fast and stopped suddenly. But once she danced beautifully and spoke softly and was tender. It was not till later that I realized her roughness, her storms, her iciness.

From the Lithuanian translated by Violet Arbas

temporary demarcation line (which incidentally, became the permanent line later), but there were no more large scale battles. The Vilnius territory occupied by Poland was tightly sealed off from Lithuania; the roads were closed, the railroad lines cut off; border communications were shut down, no mail service or diplomatic relations existed. These conditions between the two countries remained for the next eighteen years.

When the fighting on the front had stopped, the fate of the Vilnius territory fell into hands of the diplomats. At the end of October, 1920, preceding the battles of Širvintai and Giedraičiai, Lithuania brought charges against Poland at the League of Nations. Lithuania accused Poland of breaking the peace treaty administered by the International Control Commission and demanded that Poland withdraw from the occupied Lithuanian territories. The president of the Council of the League of Nations, supported by the delegates of Japan and Spain, found that the Treaty of Suvalkai had really been broken by Poland, and demanded that the latter withdraw her army from the territory. The Council also declared that a plebiscite be held in the territory itself in order to determine the wishes of the people. An international peace force was to oversee this plebiscite. But Poland turned down this proposal by refusing to withdraw her army from the territory and by announcing that she herself would hold a plebiscite in the territory. The League of the Nations, having no other recourse, on March 3, 1921, expressed its wish that the two belligerents settle their disputes by direct negotiations and appointed Belgian diplomat Paul Hymans to preside at these negotiations.

When both delegations arrived, negotiations started on April 20, 1921 at Brussels, Belgium. Mediator Paul Hymans, after hearing both sides, worked out his own plan of 15 points, which was made known to both countries on May 20, 1921. Among the things envisioned by this plan was that Poland would withdraw her army from the Vilnius

Continued next page

«LITHUANIANS MAKE NEWS»

● The International Human Rights League, which has its headquarters in New York and has the advising right at the United Nations, presented a declaration to the United Nations Committee for Liquidation of Colonialism, stating that as early as June, 1962 the league had presented a memorandum regarding colonialism in the Baltic States. It was stated, that the situation in the Baltic States has not changed, and that evaluating the committee's endeavours regarding Asian and African nations, the logic of annihilation of colonialism demands attention by the territories, annexed by Soviet Russia.

● The European Federalist Action Center organized a study Day in Paris on Dec. 18, 1964. It was dedicated to discussions regarding Eastern Europe. The western nations were represented by delegates from England, France, Germany, Belgium, Switzerland, and Luxembourg. Prof. Jurgis Baltrušaitis represented the Baltic Nations. He brought to the attention of the delegates the secret pact made by Molotov and Ribbentrop prior to the Yalta conference twenty years ago.

STAMPS / From page 24 territory to the vicinity of the Curzon-Line; that all of the Lithuanian territory would be divided into two cantons, like Switzerland, with the capital at Vilnius, but still closely allied with Poland militarily and economically; that Poland would have rights of free access for shipping on all Lithuanian rivers and ports; and that the Polish language would be introduced in Lithuania as a second official language. It is not difficult to understand that Lithuania could not accept such a plan. On the other hand, Poland also refused to withdraw General Żeligowski's army from the occupied Vilnius territory. Meanwhile, General Żeligowski was appointed civil government of the territory.

(To be continued)

● Aleksis Rannit, Estonian poet and art critic, Yale Univ., gave the lecture on Kristijonas Donelaitis to an audience composed predominantly of Lithuanian and Russian speaking townspeople, who met in the faculty lounge of the Hall of Graduate Studies to observe the 250th anniversary of the birth of Lithuania's greatest classical poet. 11 Professors and about 40 Graduate and some 50 Ungraduate Students attended.

Mr. Rannit was introduced by Prof. Rene Wellek of the comparative literature department. Professor Rene Wellek is internationally known authority in the field of Comparative Literatures.

Mr. Wellek bewailed "the fate of smaller literatures in an Anglo-Saxon world" and cited Donelaitis as a potentially major figure whose world has been trapped behind a language barrier.

He went on to point out that the folk culture from which Donelaitis poetry sprang is being destroyed by the Soviets who now control Lithuania.

Excerpts from Donelaitis epic, "The Seasons", were read in three language by three professional actors. Asta Willmann Linnolt of the Hartford Conservatory of Music gave English renderings of selections from "The Spring's Joys" and "The Cares of Woner."

Mrs. Linnolt's performance was then followed by the Lithuanian actor Vytautas Valiukas' readings of the original work and Ase Dauguvietytė's reading of the Russian translation.

● Artist V. K. Jonynas has completed the projects in mosaic for the monumental Lithuanian chapel in Washington and has brought them to Chicago for the public to view. Copies of this work will be published in the Lithuanian press. The models for sculpture are being completed by V. Kašuba, and ceiling mosaics by A. Elskus.

● Joseph Kajeckas, Charge d'Affaires of Lithuania in Washington, on February 16th received the following letter from the State Department:

DEPARTMENT OF STATE
WASHINGTON

February 7, 1965

Dear Mr. Charge d'Affaires:

On the occasion of the forty seventh anniversary of Lithuania's National Day I am pleased to express to you the sincere good wishes of the Government and people of the United States.

Nearly twenty-five years have elapsed since the sovereign Lithuanian Nation lost its national independence in the wake of the illegal annexation by the Soviet Union. But the indomitable spirit of the Lithuanian people and their yearning to live in freedom and independence have not been dimmed throughout these years.

In recognition of the right of a free people to national selfdetermination, the United States Government has firmly and consistently stood by its declared policy of non-recognition of the forcible incorporation of Lithuania into the Soviet Union. The United States thereby not only accords recognition to the Lithuanian people's devotion to the cause of freedom and national independence, but expresses its confidence that this cause will ultimately prevail.

Sincerely yours

(s) George W. Ball
Acting Secretary

A TOAST FOR FREE ESTONIA AND VICE VERSA

Lithuania's Charge d'Affaires, J. Kajeckas, and the Estonian Delegate, Johannes Kaiv, at the banquet, presented by Foreign Diplomatic Corps in honor of Secretary of State and Mrs. Rusk.

J. Kajeckas, Lietuvos Ministeris, su J. Kaic, Estijos Atstocu Dipl. Korpuso surengtuose pietuose Valst. sekretoriaus Dean Rusk ir ponios garbei.

● The Archbishop of Rome, Antonio Samore, who at this time holds a high position at the Catholic Curia in the Vatican, visited the Lithuanian community of Chicago. On January 27-29 he delivered a lecture at the Catholic Inter-American Cooperation Program Conference in Chicago. At the same time he was honored by Lithuanians at a banquet and concert in his honor. In Lithuania H. E. Antonio Samore was the secretary of the Apostolic Legation. He also held the same post in Washington, D.C. The archbishop is a great friend of the Lithuanian people. A Lithuanian way-side cross was erected in his birth

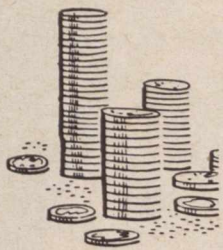
place several years ago. (See March issue of LD magazine, p. 16, 1963).

● A Congress of the Lithuanian Catholic organization "Ateitis" will be held July 3-4, 1965, in Toronto, Canada. Its motto will be "Openness to the Times, Faithfulness to the Ideal". The congress will deal with the human and ideological aspects towards the members of the organization. An evening of musical and literary presentations is being planned. The congress will have, as its guests, H. E. Bishop Brizgys, and H. E. Bishop P. Brazys. The chairman of arrangements' committee is Dr. J. Sungaila.

Lithuanian delegation, visiting Gov. John Dempsey of Connecticut, on Feb. 16th. From left: A. Čampė, chairman of American Lith. Council, Mildred Lombardo, representative of Ladies' Auxiliary, A. Dragunevičius, chairman of the Lith. Community of Hartford and radio program director of "Sounds of Homeland", J. Petkaitienė, L. Kapeckas, L. A. P. club vice-chairman, Walter Paterson, delegate of the American-Lithuanian Legion and Dr. P. Vileišis, Lith. Community chairman of the district of Hartford. Seated in front, Governor John Dempsey.

Lietuvių delegacija pas Connecticut gubernatorių Vasario 16 proga.

PLANINGAS TAUPYMAS

moka gerus dividendus

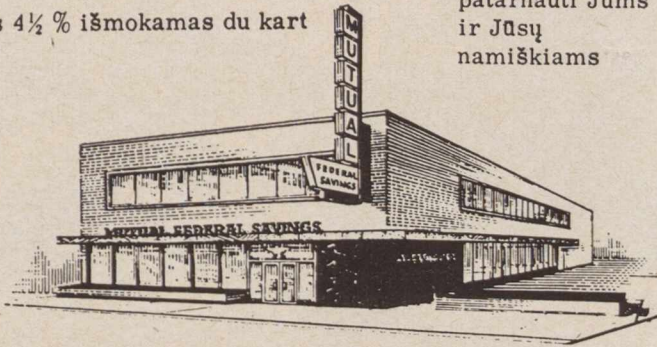
PRADĖK TAUPYTI ŠIANDIEN!

Pinigų taupymui nereikia važinėti, jus galite atsiųsti paštu, nes mes apmokamvisas pašto persiuntimo išlaidas.

Dabartinis dividendas 4 1/2 % išmokamas du kart per metus.

TIKIMĖS, kad turėsime progos Jus pamatyti ir patarnauti Jums ir Jūsų namiškiams

MUTUAL

Federal SAVINGS LOAN ASSOCIATION

Pirmadienį, antradienį ir penktadienį nuo 9 val. ryto iki 4 val. po pietų.
Ketvirtadienį nuo 9 val. ryto iki 8 v. vak.
Šeštadienį nuo 9 val. ryto iki 1 val. po pietų
Trečiadienį uždaryta viena diena.

Chartered and Supervised by the United States Government
2212 W. CERMAK ROAD • CHICAGO 8, ILLINOIS

Phone Virginia 7-7747 John J. Kazanauskas, Pres.

AUTOMOBILIAMS VIETA GRĖTA MŪSŲ ĮSTAIGOS

KNYGOS LAUKIA SKAITYTOJO

Gen. Stasys Raštikis

KOVOSE DĖL LIETUVOS

Labiausiai pirktų atsiminimų II tomas. Maža likę.

Kaina \$7.00

Ignas Šeinius

VYSKUPAS IR VELNIAS

Nepaprastai intriguojančių apysakų rinkinys. Puikus stilius.

Kaina \$3.00

KETURKOJIS UGNIAGESYS

Danutės Bindokienės apysaka mažiesiems su per visą puslapį Z. Sodeikienės piešiniais.

Kaina \$2.00.

Šias ir kitas knygas užsakydami, rašykite

"LIETUVIŲ DIENŲ" LEIDYKLAI

5364 Sunset Boulevard, Hollywood, Calif. 90029

CRANE SAVINGS & LOAN ASS'N

B. R. PIETKIEWICH,
President

2555 W. 47 th St., Chicago 32, Ill.

CLEM'S MARKETS

● Puikios lenkiškos dešros, šviežiai namuos gamintos.

● Importuoti lenkiški kumpiai ir kitos iš Lenkijos prekės: alus, vynas, silkės, grybai, įv. sriubos.

● Įvairiausi mėsos ir maisto produktai.

Galima užsisakyti mažesniais arba didesniais kiekiais specialiai pagamintų lietuviškų dešrų piknikams, bankietams, vakarieniems.

Clem's Markets jau keletas metų patarnauja Los Angeles ir apylinkės lietuviams.

3002 W. Florence ● PL. 95058

7529 S. Normandie ● PL. 3-9676

Clem Taberski, savininkas

Atvykus į Kaliforniją, kviečiame į

BEACON MOTOR HOTEL

Arti prie Beach. Westwood, Beverly Hills & Hollywood

3020 Wilshire Blvd. Santa Monica, California

EXbruck 4-9144 EX 4-2986

Mrs. A. Lukšis — Owner and Mgr.

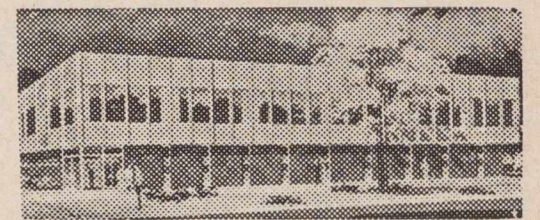
DIVIDENDAI MOKAMI KAS 90 DIENŲ ANT VISŲ TAUPYMO ŠASKAITŲ
TAIP

TAUPYDAMI PAS MUS, JŪS GALITE PASIRINKTI TAUPYMO RŪŠĮ, KURI JUMS PATOGIAUSIA... TAI NEDELSDAMI PASIŪSKITE ČEKĮ DABAR.

DIVIDENDAI PASIUNČIAMU KAS 1/4 METŲ UŽ INVESTMENTUS

4 1/2%

TAUPYMO ŠASKAITOS IKI \$10,000 APDRAUSTOS F.S.L.I. ĮSTAIGOSE.

ST. ANTHONY SAVINGS & LOAN ASSN.

1447 So. 49th Court

Cicero, Illinois 60650

JUOZAS F. GRIBAUŠKAS
sekretorius

Tel.: 656-6330 ir 242-4395

KAS TIK TURI GERĄ SKONĮ,
VISKĄ PERKA PAS LIEPONĮ.

LIETUVIŲ PREKYBOS NAMAI Furniture Center, Inc.

Vietinių ir importuotų baldų prekyba.

Baldai siunčiami į visą Ameriką ir už jos ribų.

MARQUETTE PARKE
6211-6219 So. Western Ave.

PRospect 8-5875

CHICAGO, ILLINOIS

Edward Bros. Colonial Mortuary

1000 Venice Blvd.

Richmond 9-8281

Lietuvis Laidotuvių Patarėjas
ADOLPH CASPER

Namų Telefonas
284 - 6489

LIETUVIŲ RADIO PROGRAMOS,

kurios bendradarbiauja su "Lietuvių Dienomis".

Los Angeles, Calif.

LITHUANIAN MELODY HOUR

Transliuojamo šeštadieniais 9 val. ryto iš KBLA -- 1490 kc stoties.
Direktorius Bruno Gediminas, 4023 W. 60 St., Los Angeles 43, Calif. AX 5-2260
Reikalų vedėjas — George Rudelis, 5027 Zelzah St., Encino, Calif.

Montrealis, Canada

LIETUVIŠKAS PUSVALANDIS

Kiekvieną šeštadienį 5 val. 30 min. pp. CFMB stotis — Banga 1410.
Programos vedėjas L. Stankevičius.
1053 Cr. Albanel, Duvernay, P. Q. Canada
Tel: 669-8834

Baltimore, Md.

"RADIO PROGRAMA LIETUVIAMS"

Girdima Marylande ir Washington, D. C. Sekmadienių popietėmis 12:30—1:00 STATION WWIN — 1400 K. C.
Programos vedėjai: Albertas Juškus, 4515 Wilmslow Rd., Baltimore 10, Md., Phone: Tuxedo 9-8693;
Kęstutis Laskauskas, 1312 Birch Ave., Baltimore 27, Md. Phone: Circle 2-1779

So. Boston, Mass.

LAISVĖS VARPAS

Naujosios Anglijos Lietuvių kultūrinė Radijo Programa
Sekmadieniais — 8-9 val. rytą.
AM bangomis 1190 kilociklų; FM bangomis 105.7 megaciklų iš WKOX, Framingham, Mass.
P. Viščinis, programos vedėjas, 173 Arthur Street, Brockton 18, Mass. Tel. JUniper 6-7209.

LIETUVIŲ RADIO KORP. PROGRAMA
Seniausia liet. Radijo programa Naujojoje Anglijoje, veikianti nuo 1934 m. bal. m. vedama Stepono ir Valentino Minkų, girdima nauju laiku (viena valanda anksčiau):
Sekmadieniais nuo 1:00 iki 1:30.
Boston, Mass. — WLYN - 1360

Programoje: pasaul. žinių santrauka, muzika, dainos ir Magdūtės pasaka.
502 E. Broadway, So. Boston 27, Mass. Tel.: AN 8-0489

Lietuvių Radijo valanda

Sekmadieniais nuo 11:00 iki 12:00 val. WHIL — 1430 banga, Medford 55, Mass.
Jonas J. Romanas, vedėjas
170 H Street, South Boston 27, Mass. Tel. ANDrew 8-7635

Chicago, Illinois

SOPHIE BARCUS

RADIOJO ŠEIMOS PROGRAMOS

Kas rytą nuo pirmadienio iki penktadienio 10:00 — 11:00.
Šeštadienį is sekmadienį 8:00—9:30.
"Vakaruškos" pirmadienio vak. 7:00-8:00.
Visos programos iš WOPA Stoties 1490 klc. A. M. 102-7 F. M. 7159 S. Maplewood Ave., Chicago 29, Ill. Tel.: HEMlock 4-2413.

Cleveland, Ohio

Lietuvių Radijo programa TĖVYNĖS GARSAI

penktadieniais 8—9 val. vakaro per WXEN-FM stotį 106.5 mc
Vedėjas — Juozas Stempužis.
4249 Lambert Rd., Cleveland 21, Ohio Tel. 382-9268

Detroit, Mich.

LITHUANIAN MELODIES Radijo valandėlė girdima kiekv. šeštadienį 8:45—9:45 p.p. iš Detroito stoties WJLB — 1400 kil.

Pranešėjai: Patricia Brandza ir Algis Zaparackas
Vedėjas Ralph Valatka.
15756 Lesure Ave., Detroit 27, Mich. Telephone: BRoadway 3-2224
"LITHUANIAN VOICE"

WQRS stotis, FM banga 105,1.
Sekmadienio rytą nuo 8:30 iki 9 val. Programos vedėjas J. Kriščiūnas, 803 N. Crawford, Detroit, Mich. Tel.: VI 1-5724

Hartford, Conn.

"TĖVYNĖS GARSAI"

Connecticut valstybės kultūrinė valandėlė
WBMI — FM 95.7 mc.
Kiekvieną sekmadienį 12:00 — 1:00 p. p. Programos vedėjas A. Dragūnevičius, 273 Victoria Rd., Hartford, Tel. CH 9-4502

Madrid, Espana

VYKDOMOSIOS VLIKO TARYBOS RADIO BIURAS MADRIDE

TAUTINIS ISPANIJOS RADIJAS
transliuoja lietuviškai 21:30 — 21:55 Lietuvos laiku (arba 19:35—19:55 Vid. Europos laiku) 25 ir 42 metrų bangomis. (Kartojama kitos dienos rytą 8:25 Lietuvos laiku [6:10—6:25 Vid. Eur. laiku] 42 metrų banga) ir nuo 17:40 iki 17:55 val. 42 metrų banga (9.370 kl.).

Amsterdam, N. Y.

Lietuviška programa

LAIKINAI NUTRAUKTA.

New York - New Jersey

"LIETUVOS ATSIMINIMŲ"

Radijo valanda girdima kiekvieną šeštadienį 5:00—6:00 val. p. p. iš New Yorko stoties WEVD - 1330 kilv. ir 97.9 meg. (FM).
Direktorius Jokubas J. Stukas, 1016 Schleifer Rr., Hillside, N. J. 07205. Tel: 289-6878 (Code 201)

Kultūrinė liet. radijo valanda anglų kalba

per SETON HALL Un-to stotį WSOU-FM pirmadienio vakarais 9:30. 89.5 meg. Vedėjas J. J. Stukas.

Philadelphia, Pa.

Lietuvių Bendruomenės Radijo Programa BENDRUOMENĖS BALSAS

Stotis WTEL — 860 kilocycl.
Šeštadieniais nuo 3:40 iki 4:30 p.p. Kultūrinės, politinės apžvalgos, žinios, vietos kronika, muzika ir skelbimai. Programos tvarko ir praveda redakcinis kolektyvas.
Rašyti: "Bendruomenės Balsas", 1203 Green St., Phila., 23, Pa. Telef. PO 5-0932

Pittsburgh, Pa.

The First Lithuanian Radio Program in Pittsburgh, Penn.

Pittsburgh, Penn. - WPIT - 730 kilocycles. Sekmadreniais 12:30—1:00 p. p. Programos vedėjai: Povilas ir Gertruda Dargiai. Visais reikalais kreiptis: 2040 Spring Hill Road, Pittsburgh 16, Pa.

Rochester, N. Y.

Lietuvių Radijo Klubas

Rochester, N. Y. — WHEC — 1460 klc. Programos kiekvieną sekmadienį 9:30 — 10:00 rytą.

Klubo valdyba:

Pr. Saladžius, garbės pirm., 309 Alphonse St. (21); Pr. Puidokas, pirm. 38 St. Jacob St. (21); A. Cieminis, vicepirm. 226 Lux St. (21); Vyt. Žmuidzinis, išd. 235 Furlong St. (21); R. Kiršteinas, sekr. 213 Berlin St. (21); Br. Krokys, narys 10 Dudley St. (5). Programas praveda valdybos nariai ir šie vedėjai: R. Gaidytė, St. Ilgūnas, D. Šiurilienė, H. Žemelis.

Roma, Italia

ROMOS RADIJAS

Transliuojama kasdien nuo 20 val. 50 min. iki 21 val. 10 min. Vidurio Europos laiku, 41,15 ir 50,34 metrų bangomis.
Vedėjas Dr. J. Gailius.
Circonvallazione NOMENTANA 162

Toronto, Ont, Canada

TĖVYNĖS PRISIMINIMAI

Kiekvieną sekmadienį nuo 1 iki 2 pp. WHLD stotis, Niagara Falls, N. Y. Banga 1270. Programos ved. J. R. Simanavičius, 974 College St., Toronto 4, Ont., Canada. Telef.: LE 4-1274 — Da'ina Co.

Vatikanas, Italia

Programa transliuojama 8 kartus savaitėje Sekmad. rytais 10:30 - 11:00 Lietuvos laiku kiekviena vakarą 20:15 - 20:30 Liet. laiku. Bangos: 31, 25, 19 ir 196 metrų.
Vedėjas Kun. Dr. V. Kaziūnas.
Adresas: Sezione Lituana, Stazione Radio CITTA DEL VATICANO.

WASHINGTON, D. C.

Voice of America - Amerikos Balsas

Voice of America, Washington 25, D. C. Pusės valandos programa duodama kasdien Lietuvos laiku 19 val. 30 min. — 11, 13, 16, 19, 25 ir 31 metro bangomis; jos kartojamos 21 val. 30 min. — vidutine 251 m. banga ir 6 val. ryto 25, 31, 41 ir 49 m. bangomis.
Pastaba: vasaros laiku, kai Lietuvoj 19:30, — Washington 12 val. 30 min. dieną, Chicagoje — 11 val. 30 min. ryto ir Los Angeles — 9 val. 30 min. ryto, o Europoj Grinvičo laiku 16 val. 30 vak.

Waterbury, Conn.

LIETUVIŲ RADIO PARTIJA

WBRY, Waterbury, 1590 Kilocycles Kiekvieną šeštadienio vakarą 6:10 iki 7:00 p. m. Programos vedėjas ir direktorius, John D. Adams (Adomaitis) 5 Harriet Ave., Waterbury, Conn. 06708 Telefonas: 753-8898

LIETUVIŲ DIENŲ

žurnalo ir knygų

PLATINTOJAI

JURAT. AMERIKOS VALST.:

Baltimore, Md. — A. Česonis.
Brooklyn, N. Y. — DARBININKAS; J. Pašukonis.
So. Boston, Mass. — D. Giedraitis, S. Mikus,

Chicago, Ill. — K. Babickas; Balys Brazdionis; DRAUGAS; J. Karyeis; MARGI NIAI; H. Naujoks; B. Pakštas; I. Sakalas; A. Semėnas; B. Stangenbergas; P. Švelnys; TERRA.

Cicero, Ill. — J. Memėnas, E. Stangenbergas.

Cleveland, Ohio — Dirva, V. Rociūnas.

Detroit, Mich. — Gaiva, Neringa, St. Anthony's Parish Library.

Elizabeth, N. J. — P. Kudulis, A. Rudzitis.

St. Louis, Ill. — A. Vaitkus.

Grand Rapids, Mich. — J. Belinis.

Los Angeles, Calif. — V. Prižgintas.

Newark, N. J. — K. Trečiokas.

Omaha, Nebr. — E. Ribokienė, kun. L. Musteikis.

Philadelphia, Pa. — J. Karaška, B. Raugas, V. Karalius.

Pittsburgh, Pa. — F. Žilionis.

Rochester, N. Y. — A. Sabalis.

Waterbury, Conn. — J. Gaidys, Spauda.

Waukegan, Ill. — V. Petrauskas.

Wilkes-Barre, Pa. — V. Ramanauskas.

ITALIJOJE:

Roma — Kun. V. Mincevičius.

ISPANIJOJE:

Madrid — Kun. K. Patalavičius.

NAUJ. ZELANDIJOJE:

Auckland — G. Procuta.

VENECUELOJE:

Rev. A. Perkumas, Z. Domeika

ANGLIJOJE:

London — D. Daunoraitė.

KANADOJE:

Toronto Ont. — A. Kuolas J. Smolskis Time Cigar Store, V. Aušrotas.
Hamilton, Ont. — S. Bakšys; J. Pleinys.
St. Catherines, Ont. — K. Kudukis.
Montreal, Que. — P. Rudinskas (Parish Lib.
Winnipeg, Man. — Br. Bujokienė. /rary.
W. Lorne, Ont. — A. Kojelaitis.

AUSTRALIJOJE:

Melbourne — A. Vingis, B. Zumeris.
Canberra — V. Balsas.
N. Gee'long — L. Bertašius.
St. Kilda — N. Butkūnas.
Sydney — Kun. P. Butkus.
Adelaide, Edwardstown, — A. Kubilius.
Rivervale, W. Australia — Kun. L. Kemėšis.
Williamstown — Kun. L. Vaseris.
Cabramatta — J. Skirka.
Brisbane — K. Stankūnas.

SKAITYKITE

"LIET. DIENŲ" LEIDYKLOS IŠLEISTAS KNYGAS

Pakeitę adresą, tuojau praneškite, kad nesusitrukdytų žurnalo siuntimas.

MINDAUGO KRIKŠTAS VORUTOS PILYJE 1251

LIETUVIŲ
DIENOS